

Role nízkoprahového zařízení v životě klientů

Bc. Michaela Putalová

Diplomová práce
2018

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2017/2018

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Michaela Putalová**

Osobní číslo: **H160184**

Studijní program: **N7501 Pedagogika**

Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Forma studia: **prezenční**

Téma práce: **Role nízkoprahového zařízení v životě klientů**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.

Vymezení pojmů a teoretických východisek z oblasti nízkoprahových zařízení, edukace dětí a sociální práce.

Příprava metodiky empirické části.

Realizace kvalitativního výzkumu metodou rozhovoru v nízkoprahových zařízeních.

Zpracování a vyhodnocení dat, včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah diplomové práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

ŠTEFKOVÁ, Ivana a Martin DOLEJŠ. Resilience u adolescentů v nízkoprahových zařízeních pro děti a mládež. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2016. ISBN 802444903X.

ELI GEISLEROVÁ. ET AL. Mít přehled: průvodce informačními a poradenskými službami pro mládež v ČR. Praha: Národní institut dětí a mládeže Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, 2012. ISBN 80-874-4902-9.

ZEMANOVÁ, Vanda a Martin DOLEJŠ. Životní spokojenost, sebehodnocení a výskyt rizikového chování u klientů nízkoprahových zařízení pro děti a mládež. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015. ISBN 978-802-4444-925.

ARNOLDOVÁ, Anna. Sociální péče: učebnice pro obor sociální činnost. Praha: Grada Publishing, 2016. ISBN 978-802-4751-481.

ŠVAŘÍČEK, Roman a Klára ŠEĐOVÁ. Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách. Vyd. 2. Praha: Portál, 2014, 377 s. ISBN 978-80-262-0644-6.

Vedoucí diplomové práce: **PhDr. Helena Skarupská, Ph.D.**

Ústav pedagogických věd

Datum zadání diplomové práce: **22. listopadu 2017**

Termín odevzdání diplomové práce: **20. dubna 2018**

Ve Zlíně dne 22. listopadu 2017

doc. Ing. Anežka Lengálová, Ph.D.
děkanka

L.S.

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby¹⁾;
- beru na vědomí, že diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3²⁾;
- podle § 60³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60³⁾ odst. 2 a 3 mohu užit své dílo – diplomovou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze diplomové práce jsou totožné;
- na diplomové práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 15. 02. 2018

.....

¹⁾ zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací;

²⁾ Vysoká škola nevdělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledků obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) *Diplomová, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlázení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.*

(3) *Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.*

2) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:*

(3) *Do práva autorského také nezasaňuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užíje-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).*

3) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní díla:*

(1) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst. 3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybnějiálního projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.*

(2) *Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.*

(3) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělků jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídně k vyšší výdělku dosaženému školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.*

ABSTRAKT

Diplomová práce se zabývá problematikou úlohy nízkoprahového zařízení v životě dětí a dospívajících, kteří toto zařízení navštěvují. První část mé práce se zabývá definicí pojmů, jako jsou sociální služby, nízkoprahová zařízení a volnočasové aktivity dětí v České republice. Další část se zabývá metodou kvalitativního výzkumu, která má za cíl mapovat názory klientů služeb, jak se cítí v zařízení, co chápou jako hlavní efekt zařízení v jejich životě, které aspekty považují za nejlepší a nejhorší a co by se podle nich v této službě mohlo zlepšit.

Klíčová slova:

nízkoprahové centrum pro děti a mládež, sociální práce, sociální služby, role, nízkoprahovost, cílová skupina

ABSTRACT

The diploma thesis engage in the problems of the role of low-threshold equipment in children and adolescent's lives who visit this facility. The first part of essay is address the definition of terms like social services, low - threshold facilities and leisure activities of children in the Czech Republic. The next part are dealing with the qualitative research method which aims to mapped the views of clients of the services; how they feel in the facility; what they understand as main effect of facility in their lives and which aspects they see as the best and the worst and what they might possibly improve on that service.

Keywords:

low-threshold centre for children and young people, social work, social services, role, low threshold, target group

Tímto bych chtěla velice poděkovat paní PhDr. Heleně Skarupské, Ph.D. za vedení mé diplomové práce, za poskytnutí cenných a odborných rad a za čas, který mi věnovala při zpracovávání práce. Dále bych ráda poděkovala všem účastníkům výzkumu za ochotu a spolupráci a celé mé rodině za trpělivost a podporu při studiu.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	10
I TEORETICKÁ ČÁST	12
1 NÍZKOPRAHOVÁ ZAŘÍZENÍ PRO DĚTI A MLÁDEŽ	13
1.1 LEGISLATIVNÍ UKOTVENÍ	14
1.2 HISTORIE NÍZKOPRAHOVÝCH ZAŘÍZENÍ	15
1.3 HLAVNÍ STRATEGIE NÍZKOPRAHOVÝCH ZAŘÍZENÍ	16
1.3.1 Popis intervencí a služeb	18
1.3.2 Hlavní cíle nízkoprahových zařízení.....	20
1.4 CHARAKTERISTIKA PROCESU UŽÍVÁNÍ SLUŽBY	21
1.5 ZÁSADY POSKYTOVÁNÍ SLUŽEB	25
1.5.1 Zásady základní.....	26
1.5.2 Rozšířené zásady	27
2 CÍLOVÁ SKUPINA	29
2.1 ADOLESCENCE	30
2.2 RIZIKOVÉ CHOVÁNÍ V OBDOBÍ ADOLESCENCE	31
2.2.1 Formy rizikového chování	33
2.2.2 Prevence rizikového chování	35
2.3 VOLNÝ ČAS DĚTÍ A MLÁDEŽE	37
2.3.1 Sdružování dětí a mládeže	39
3 VYBRANÉ NÍZKOPRAHOVÉ ZAŘÍZENÍ	41
3.1 UNIE KOMPAS	41
3.1.1 Nízkoprahové zařízení T-klub.....	41
3.2 VÝVOJ ZAŘÍZENÍ.....	42
3.3 NABÍZENÉ SLUŽBY	43
3.4 CÍLE A PRINCIPY ZAŘÍZENÍ.....	44
II PRAKTICKÁ ČÁST	46
4 VÝZKUM	47
4.1 VÝZKUMNÝ PROBLÉM A CÍLE VÝZKUMU	47
4.2 VÝZKUMNÉ OTÁZKY, POJETÍ VÝZKUMU	47
4.3 VÝZKUMNÝ VZOREK	49
4.4 PRŮBĚH VÝZKUMU	49
4.5 METODA ZPRACOVÁNÍ DAT	50
4.5.1 Otevřené, axiální a selektivní kódování	51
5 ANALÝZA VÝZKUMNÝCH DAT	53

5.1	KATEGORIE 1 – „TÉČKO“	53
5.2	KATEGORIE 2 – „TÉČKOVÁNÍ“	53
5.3	KATEGORIE 3 – „PROČ SEM CHODÍM?“	55
5.4	KATEGORIE 3 – „CO MĚ TADY BAVÍ?“	56
5.5	KATEGORIE 5 – „PRINCIP POMOCI“	57
5.6	KATEGORIE 6 – „NÁVYKOVÉ LÁTKY“	59
5.7	KATEGORIE 6 – „PRACOVNÍCI A PROSTORY“	60
5.8	KATEGORIE 7 – „NOVÉ VZTAHY“	61
5.9	KATEGORIE 8 – „A CO POTOM?“	62
6	SHRnutí VÝSLEDKŮ KÓDOVÁNÍ	64
6.1	AXIÁLNÍ KÓDOVÁNÍ	67
6.2	SELEKTIVNÍ KÓDOVÁNÍ	69
6.3	SHRnutí VÝSLEDKŮ VÝZKUMU	70
6.3.1	Doporučení pro praxi	73
	ZÁVĚR	75
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	77
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	82
	SEZNAM OBRÁZKŮ	83
	SEZNAM PŘÍLOH	84

ÚVOD

Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež. Čím dál častěji užívaný pojem hlavně v oblasti sociální ale i oblastech příbuzných. Příčina narůstajícího povědomí spočívá v tom, že společnost se neustále mění a vyvíjí a s ní postupují na povrch nedostatky, týkající se zaplnění volného času dětí a mládeže. S touto problematikou jde ruku v ruce také nárůst rizikového chování ve společnosti. Děti a dospívající prochází nejen vývojovými změnami a s mnoha problémy si nedokáží sami poradit. Nízkoprahové zařízení jako jedno z několika pomáhá této cílové skupině v jednodušším prožívání této životní etapy a ukazuje, že i dospívat se dá snadněji a není problém se na někoho obrátit. Aktuálnost a zdůvodnění zkoumání tohoto tématu tedy spočívá v tom, že zařízení dokáže pomoci a podpořit ve chvílích, kdy si klient sám neví rady. Pokud natrefí na věci, se kterými si neví rady, může si kdykoliv zajít pro radu nebo navštívit některý z preventivních programů, které nízkoprahová zařízení nabízejí. Toto téma je jak aktuální, tak nadčasové, obtížné životní události se mohou objevit kdykoli a kdekoli a pomoci není nikdy dost.

Tato práce by měla v první části, která se zabývá teoretickými východisky ohledně tohoto tématu nastínit, co pojem „nízkoprahové zařízení“ vlastně přesně znamená, jaké cíle má a jaké služby svým klientům nabízí. Nahlédneme také do historie, kdy se poprvé začalo objevovat spojení nízkoprahové zařízení a jak se vyvíjelo s postupem času až do současnosti. Dále bychom si představili konkrétní nízkoprahové zařízení pro děti a mládež, ve kterém je realizován výzkum, který je obsažen v druhé části práce. Budeme se zaměřovat na informace o zařízení, jeho historii, principy zařízení a služby poskytované klientům. Následující kapitola je zaměřena na hlavní účastníky výzkumu, tedy na děti a mladistvé, konkrétněji ty, kteří pravidelně navštěvují nízkoprahové zařízení ve Zlíně. Věnovat se budeme hlavně problémům, které toto věkové období přináší a se kterými se mohou účastníci výzkumu ve svém životě nejčastěji potkat a zároveň těm problémům, které mohou účastníky výzkumu dovést k návštěvě nízkoprahového zařízení.

Jelikož obsah práce by se měl zabývat tím, jak děti vnímají působení zařízení v jejich životě, cílem této práce je zjistit všechny aspekty týkající se toho, jak na dítě zařízení působí, v čem ho ovlivnilo navštěvování zařízení a jaký k němu má postoj v životě. Další cíl je zjistit, co si klienti odnáší do života díky tomuto zařízení. Tyto cíle jsou mířeny spíše k pozitivnímu prožívání, dále bych ale chtěla zjistit, jaké negativní stránky klienti na

zařízení vidí a co by se podle nich mohlo do budoucna zlepšit. Jako následující cíl bylo stanoveno zjištění, v jaké míře klienti využívají služby poskytované zařízením.

Data pro výzkum jsou sbírány kvalitativní metodou a to konkrétněji metodou polostrukturovaného rozhovoru. Nasbírané informace se poté zanalyzují, seskupí do kategorií a výsledky jsou vyobrazeny v textu empirické části. Posléze jsou výsledky výzkumu porovnávány s teoretickými východisky.

Přínos této práce spočívá v analýze názorů klientů, navštěvujících nízkoprahové zařízení. Jaké plusy a mínusy vidí, co by bylo potřeba zlepšit a co jim přináší užitek a proč vlastně toto zařízení navštěvují.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 NÍZKOPRAHOVÁ ZAŘÍZENÍ PRO DĚTI A MLÁDEŽ

V této kapitole bude vysvětlen pojem „nízkoprahové zařízení pro děti a mládež“ (dále jen „NZDM“) a nastíněno, co vše si pod tímto názvem můžeme představit.

Dle Jedličky může být pojem nízkoprahovost dosti neuchopitelný ale jen do té doby, než si uvědomíme, jaké sociální nároky má pro mladé lidi cesta nejen k dospělosti ale také ke společenské úspěšnosti. Jedlička srovnává pojem nízkoprahovost a bezbariérovost. Dle něj se oba pojmy točí kolem specifických potřeb, které mají určití jedinci ve společnosti a respektu k těmto potřebám. Nízkoprahovost je jakýsi vztah mezi majoritou a lidmi, kteří se mohou, jakýmkoliv způsobem, ocitnou na okraji společnosti.

Nízkoprahovost obvykle znamená, že zařízení poskytuje a pořádá určité služby tak, aby byly maximálně přístupné a dostupné všem klientům, kteří o tuto službu mají zájem. Poskytovatel ovšem vynakládá úsilí pro mapování a vyhodnocování výsledků těchto služeb aby poté mohl odstranit některé z bariér, které se zde mohou objevit (psychologické, technické či sociální). Tyto bariéry totiž mohou klientům bránit ve vstupu a využívání prostorů či nabízených služeb (Jedlička, 2004, s. 376 - 377).

Povaha slova „nízkoprahový“ v sociálních službách spočívá v tom, že služby, které zařízení nabízí, jsou koncipovány tak, aby byly dostupné klientům co nejnáze. Princip dále spočívá v tom, že příchod a odchod ze zařízení může proběhnout kdykoliv v průběhu otevírací doby, pokud klient bude chtít přijít, není potřeba, aby svůj příchod hlásil předem, nemělo by se stát, že by někdo někomu něco nařizoval ohledně chování a činnosti probíhající v zařízení. Nejvýhodnějším aspektem, který nízkoprahovost služeb nabízí je to, že tato služba je pro všechny klienty zadarmo (Geisslerová, 2012, s. 190).

NZDM je tedy zařízení, které poskytuje služby sociální prevence, jež jsou určeny pro děti a mladistvé, kteří mohou být ovlivněni sociálně patologickými jevy. Služby mohou být poskytovány jak v ambulantní, tak v terénní formě, anebo v obou formách dohromady. Pracovníci v tomto zařízení musí být odborně způsobilí k výkonu tohoto povolání.

Tyto služby nabízí klientům celou řadu možností, jak využít svůj volný čas. Může to být například hra na hudební nástroj, zdokonalování se ve společenských a deskových hrách, či poslech oblíbené muziky nebo sledování filmu. Zařízení nabízí také možnost komunikace. Ne ale pouze komunikace s dalšími klienty, jde také o možnost poradenských a preventivních služeb. Což je hlavní služba, kterou NZDM svým klientům poskytují. Klienti

tudíž mohou přijít i v případě, pokud potřebují poradit s nějakou obtížnou životní situací či dalšími problémy, popovídat si s pracovníky zařízení nebo se s něčím svěřit. Zařízení poskytuje oporu a ochranu klientům a garantuje, že si v zařízení každý najde své místo. Klienti jsou během návštěvy v zařízení chráněni a další plus je to, že jsou pod „dozorem“ školených pracovníků, kteří zároveň kontrolují, zda se dodržují v zařízení pravidla, práva a povinnosti každého návštěvníka, který se v dané chvíli v zařízení nachází. Každé toto zařízení má nastavené své pravidla, které musí všichni dodržovat. Tyto pravidla zakazují v první řadě alkohol a drogy v prostorách zařízení (Jedlička, 2004, s. 376 - 377).

1.1 Legislativní ukotvení

Od ledna 2007 vstoupil v účinnost zákon, který je nejdůležitějším prvkem v sociálních službách a to zákon č. 108/2002 Sb. O sociálních službách včetně prováděcí vyhlášky č. 505/2006 Sb. Ve zmíněném právním předpisu je NZDM definováno v paragrafu 62 následovně: NZDM poskytují ambulantní nebo i terénní služby dětem a dospívajícím ve věku od 6 do 26 let. Jako prvním cílem této služby je stanoveno zejména zlepšit kvalitu života těchto jedinců, předcházení či snížení zdravotních a sociálních rizik, které souvisejí se způsobem jejich života, umožnění lepší orientace v sociálním prostředí a vytváření podmínek pro řešení jejich nepříznivé sociální situace. Je možno využívat služby anonymně.

Ve vyhlášce k zákonu č. 108/2006 Sb. *o sociálních službách*, §27 můžeme najít specifikované základní úkony při činnosti sociálních služeb v NZDM. Jsou to:

- *výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti* - zde je nutné umístit zajišťování podmínek pro společensky přijatelné volnočasové aktivity, pracovní výchovná práce s dětmi, nácvik a upevňování sociálních, psychických a motorických dovedností a schopností, zajištění podmínek pro přiměřené vzdělávání,
- *zprostředkování kontaktu se společenským prostředím* - zahrnuje aktivity, které umožňují získání lepší orientace ve vztazích, které se odehrávají ve společenském prostředí,
- *sociálně terapeutické činnosti* - socioterapie, která podporuje rozvoj či udržení sociálních a osobních dovedností a schopností, jež poskytují podporu sociálního začleňování osob,

- *pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí* - pomoc při vyřizování běžných záležitostí; pomoc při obnovování či upevnění vztahu s blízkou rodinou, podpora při dalších jiných aktivitách, které podporují začleňování do společnosti,

Jelikož zákon č. 108/2002 Sb., o sociálních službách nahlíží na NZDM jako na poskytovatele sociálních služeb, můžeme o této službě hovořit jako o sociální. S tímto faktem jde ruku v ruce dominantní postavení jednoho konkrétního oboru využívaného v praxi a tím je sociální práce (108/2006 Sb., o sociálních službách).

1.2 Historie nízkoprahových zařízení

Klíma se ve své studii zabývá historií vzniku těchto zařízení. NZDM jsou v naší republice poměrně novější institucí, která vznikala zhruba od druhé poloviny devadesátých let minulého století. K většímu rozvoji došlo na konci devadesátých let. Kořeny vzniku těchto zařízení jsou ale položeny nejspíše ještě hlouběji, bohužel ale dřívější informace o historii těchto zařízení nejsou v literárních pramenech dohledatelné. Proto pro nástin historie bude pro tuto práci použita práce tohoto autora.

Ten rozdělil významné mezníky vzniku těchto organizací na následující:

Streetwork

V dobách, kdy začali vznikat zařízení na bázi nízkoprahovosti, byly tyto zařízení označovány spíše jako kluby pro děti a mládež. Zároveň ve stejné době se usazovala a formovala ve společnosti služba, která nese název „streetwork“. Děti, mladiství a mladí dospělí byly cílová skupina této služby hlavně proto, že jejich volný čas byl tráven nesmyslně, jejich chování vykazovalo známky asociálního chování nebo provokace, která se odrážela v oblečení této cílové skupiny.

Tato služba se zprvu rozvíjela na úrovni nestátních organizací, kdy služby, které se rozvíjely jako první, se zaměřovaly primárně na drogově závislé jedince a poté se teprve začaly zabývat dalšími jedinci, kteří byli ohroženi sociálně patologickými jevy – bezdomovci, prostitutky, Romové atd.

V ČR bylo ovšem malé povědomí o této problematice, další informace se proto hledaly v zahraničí. Nejprínosnější spolupráce byla s Německem, které zapříčinilo vzdělání

pro streetworkery u nás, díky čemuž následoval rozmach této služby. NZDM se podle německé předlohy začaly rozrůstat od roku 1995.

Grantová politika nadací

Za významný mezník v historii nízkoprahových zařízení se dají považovat grantové programy nadací. Jako příklad bychom mohli uvést třeba programy Děti ulice Nadace Open Society Fund Praha nebo Fond mládeže firmy Levi Strauss Nadace Via.

Díky těmto programům NZDM dostali významnou finanční podporu, které pomohla v rozvoji nejednoho zařízení. Na konci devadesátých let se usazovala další zařízení.

Pracovní skupina ČAS

ČAS neboli Česká asociace streetwork byla založena 1997 jako organizace, která měla za cíl sdružovat odborníky v profesní oblasti streetworku. Cílem této organizace je zastřešovat supervizi, rozvíjet výměnu informací a vzdělávání pracovníků, rozpracovávat metodiku streetwork atd. ČAS začala řešit problematiku NZDM, proto tato skupina napomohla definovat NZDM od ostatních činností a dále vytvořila standardy pro tyto zařízení.

Co se týká osobností, které figurovaly svým působením ve vzniku a rozvoji NZDM a jejich historie, k nejvýznamnějším patří třeba Jiří Staníček – sociální asistent, jeden z prvních „streetů“, spoluzakladatel ČAS, ředitel o. s. Laxus Hradec Králové, jež poskytuje sociální a adiktologické služby a podílel se na utváření pojmů v oblasti streetwork. Další významnou osobou je Vladimír Bodlák – ředitel komunitního centra KROK v Praze, člen skupin, které vytvářejí standardy sociálních služeb, má také podíl na vyjasňování pojmů v oblasti streetwork. Následně zmíníme Petra Klímu – spoluzakladatele KROKu v Praze, také pracovní skupiny ČAS, supervizora, který se podílel se na vyjasňování pojmů v rámci nízkoprahovosti. V neposlední řadě, je dalším důležitým člověkem v rámci této problematiky Aleš Herzog – iniciátor založení a koordinace ČAS, iniciátor vypracování vzdělávacích projektů v rámci NZDM (Klíma, 2009, s. 303-305).

1.3 Hlavní strategie nízkoprahových zařízení

Dle Jedličky spočívají hlavní strategie a cíle NZDM v několika následujících přístupech. Jako první bychom mohli zmínit snížení bezprostředních, zdravotních nebo sociálních rizik, vyplývajících z rizikového chování. Příklady takového chování mohou být například: přenos sexuálních chorob, delikvence, šíření infekčních epidemií, sebevraždy či

dopravní nehody. Preventivní činnosti v této oblasti mohou obsahovat zejména výměnu injekčních jehel, také sexuální ochranu jako kondomy nebo kontracepce. Dále do této kategorie můžeme zařadit jednání s úřady ohledně sportovních nástrojů a činností, může to být například jízda na skateboardu, in-line brusle, trasy pro cyklokrosové a freestylové závodění, které by neměly zasahovat do veřejné dopravy a tím také neohrožovat bezpečnost ostatních lidí. Dalším příkladem je tzv. dirtbike a důležité je, aby tyto sportovní aktivity neničili okolní městské zeleně a úpravy terénu by také mohly snížit riziko smrtelných zranění. Jako další důležitou strategii můžeme zmínit minimalizování různých typů mezilidských konfliktů. Prostřednictvím nízkoprahových center je možnost překonávat spory mezi dospívajícím dítětem a jedním nebo oběma rodiči. Tím se zařízení snaží předcházet sporům, které mohou případně vést k bezdomovectví nebo domácímu násilí a snaží se pomáhat kontaktním osobám v případě, že nastane mezigenerační konflikt (rodina, která bydlí u prarodičů, kteří mají konkrétní požadavky, tvrzení střední třídy, hodnoty a způsoby chování, jež mají dospívající. Dalším důležitým poznatkem je řešení generačních střetů, kde pomáhá zprostředkování komunikace a také smírcí chování. Tyto střety mohou vzniknout i uvnitř komunity, spory ohledně zužitkování nezastavěných prostranství. Streetwork zde pomáhá při vyjasňování názorů a lepší komunikaci, v některých případech dokázali streetworkeri snížit napětí a konflikty, mezi některými skupinami, které mezi sebou mají určité spory a konflikty. Při řešení těchto konfliktů je hlavní otevřenost, spolehlivost vyjednávačů a nejdůležitější je nestrannost. Následuje strategie, která se zabývá zprostředkováním kvalifikovaného řešení problémů a zejména jejich identifikace a přijetí klientem. Mnoho psychosociálně nezralých jedinců popírá výskyt obtíží. Je to jejich obvyklý postoj a obranný mechanismus. Příklady této problematiky mohou být rozhovory o obtížích ve školním prostředí a jejich možných řešení. Postupný odchod těchto jedinců ze školy a hrozbu nezískání výučního listu mohou eliminovat řešení, která se realizují prostřednictvím schůzek s ředitelem a pedagogickou intervencí. Také osvětlení důsledků toho, z jakého důvodu se jedinec nepřihlásit na úřad práce, neplacení sociálního a nemocenského pojištění a následná náprava. Neméně důležitou strategií je snižování nebezpečí patologizace a sekundární deviace. Navíc také nepřiměřeného paušálního hodnocení a označování určitých jedinců dospívajícího věku jako chuligánů, feťáků, vandalů nebo asociálních psychopatů (může se vyskytovat také u některých subkultur: jako jsou squatteři, anarchisté, punkeři atd.). Může se jednat o „cílovou osvětu“, která je vedena pracovníky kontaktního centra vůči majoritě ale zároveň také obhájení práva dospívajících na místo k setkávání, nebo

o meditaci při jednání s jedinci, patřících do místní komunity. Jako poslední strategii si uvedeme stabilizaci nepříznivé situace a rozšíření životních možností a příležitostí. Zde je možnost azylového bydlení, snížení dávek drog, také metadonový program a zprostředkování léčby, zapojení jedinců do rehabilitačně resocializačního programu, dále nabídka příležitostných brigád, doplnění chybějícího vzdělání či zaškolení na nějakou práci (Jedlička, 2004, s. 378 – 380).

1.3.1 Popis intervencí a služeb

Dle České asociace streetworku (dále jen ČAS) zpracovala Pojmosloví NZDM (2008), z níž si zde popíšeme jednotlivé intervence a služby, které slouží zejména k naplňování procesu, který se zabývá naplňováním procesu individuálního plánování a vytváření individuálního plánu samotným uživatelem, vede k naplňování procesu individuálního plánování a k vytváření individuálního plánu s uživatelem. Jedná se o:

- *Kontaktní práce* - Je metoda práce, s jejíž pomocí se vytváří prostor a situace pro možnost realizace menších individuálních plánů nebo tzv. cílených intervencí, pomocí které vytváříme prostor a situaci pro realizaci drobných individuálních plánů - cílených intervencí. Jde zejména o specifický druh kontaktu s uživatelem, přičemž jeho cíl je vytvořit dostatečnou důvěru a podmínky, které poté vedou k potřebnému kontaktu a poskytování dalších služeb. Jedna ze součástí kontaktní práce je hledání a také upevňování hranic komunikace s uživatelem a zlepšení jeho schopnosti umět vyjádřit své potřeby a naučit se využívat služby, které nabízí různé programy a využití volného času. Tato práce probíhá nejčastěji v prostředí, které je uživateli nejvíce příjemnější – v prostředí přirozeném (může to být kontaktní místnost, klub sociální služby či na ulici).
- *Situační intervence* – Tyto intervence spočívají v práci, která má pedagogický podtext, výchovný obsah a vzniká v prostoru zařízení. Nastávají zde interakce mezi uživateli služby, do níž se zapojuje pracovník a při tom podává podněty a reflektuje danou situaci, či používá jiné techniky, které zvýrazní efekt situace, který by měl být v první řadě výchovný.
- *Informační servis uživateli* – Pracovník poskytuje specifické informace, které potřebuje uživatel vědět. Tato situace probíhá v přirozeném prostředí či v kontaktní místnosti. Předávání informací probíhá orálně. Témata rozhovoru či informací mohou obsahovat vztahy v rodině, školu či brigádu/práci. Další témata

mohou být směřována ke zdravotní stránce uživatele (bezpečný sex, rizika užívání drog...) nebo jiné téma, na kterém se může pracovník dohodnout společně s uživatelem.

- *Poradenství* – Poradenství se odehrává formou interview s uživatelem, nejlépe v samostatné oddělené místnosti. Většinou obsahuje vyhodnocení situace, pracovník nabízí pomoc, rady a informace, které vedou k vyřešení daného aktuálního problému, který má uživatel. Tímto způsobem se problém může nejen vyřešit, ale uživatel se také může naučit určité problémy řešit svými silami. Poradenství se může zaměřovat na množství témat, jako: škola, volný čas, vztahy, drogová závislost a její důsledky atd.
- *Krizová intervence/pomoc v krizi* - Tuto intervenci můžeme popsat jako terapeuticko-diagnostický přístup, který přispívá ke zvládnutí psychické krize uživatele. Patří zde také návrh opatření. Dále je důležité se zaměřit na pracovníkovu kvalifikaci. Pokud pracovník nemá dostatečnou kvalifikaci k poskytování celkového poradenství, poskytne uživateli pouze akutní intervenci a odkáže ho na odborníka.
- *Zprostředkování dalších služeb (doprovod)* – Obsahuje dojednání poradenství, je to pokračování řešení aktuální problémové situace uživatele, doprovod uživatele k odborníkovi, který může poskytnout celkové poradenství, atd. Realizace kontaktu je prováděna za přítomnosti uživatele.
- *Případová práce* – Je to dlouhodobá práce s uživatelem, která je založena na individuálním přístupu. Má svůj určitý postup, který obsahuje zejména vydefinování kontraktu, individuální plán pro každého uživatele, vedení listin a spisů, o kterém i uživatel ví, pravidelné zajištění kontaktu s uživatelem. Případová práce je sice dlouhodobá, musí mít však svůj začátek ale i konec. Dalším bodem v případové práci jsou supervizní a intervizní setkávání týmu s uživatelem, kde se pracuje na konzultacích ohledně problému a dále také pravidelná skupinová práce, která zahrnuje reflexi.
- *Práce s blízkými osobami* – Informace a poradenství, které je určeno pro blízké osoby uživatelů, které se poskytují, pouze pokud s tím souhlasí sám uživatel.
- *Pobyt v zařízení* – To znamená, že uživatel využívá pouze pobyt v zařízení bez jakýchkoliv dalších služeb. Uživateli jsou poskytovány základní potřeby jako

světlo, teplo, místo k sezení, zázemí, možnost využití volného času jednoduššími i složitějšími aktivitami.

- *Volnočasové aktivity* – Jsou to aktivity, které umožňují uživatelům naplnit svůj volný čas, jde o aktivity, které nespádají do jiných výkonů NZDM. Pracovníci tyto aktivity pouze zprostředkovávají nebo poskytují podporu či pomoc, aby je uživatel mohl smysluplně využít. Vytváření těchto aktivit probíhá na základě potřeby zájmů uživatele. Aktivity se rozdělují do několika skupin, některé se zakládají na tom, že pracovník se na výkonu těchto aktivit podílet nemusí, uživatel může pracovat na této činnosti sám vlastními silami. Tyto aktivity jsou vytvářeny na základě zájmu a potřeb uživatelů a s jejich spoluúčastí. Jedná se například o PC místnost, hudební místnost atd. Dále akce, které vymysleli sami uživatelé, a u jejich provádění dochází ke kontaktu pracovníka s uživatelem. Dále zde mohou být aktivity, které slouží k propagaci daného zařízení - koncerty, turnaje atd. Příprava spočívá na pracovnících, ovšem zapojit se dobrovolně mohou i uživatelé. Jedna z posledních aktivit se týká dílen, které uživatel může sám vyhledat a zapojit se do práce v dílnách s ostatními uživateli.

1.3.2 Hlavní cíle nízkoprahových zařízení

Jak bylo uvedeno výše, ČAS zpracovala novou aktualizovanou verzi Pojmosloví NZDM (2008). Jde tedy o oficiální metodický materiál, který definuje několik oblastí, které se objevují současně s problematikou NZDM. Obsahuje také popis hlavních cílů, které by mělo splňovat každé zařízení tohoto typu. Dle tohoto Pojmosloví by tedy tato zařízení měla pro klienty zabezpečit:

- Plnou podporu ve zvládnání obtížných životních situací.
- Postupné snižování sociálních rizik, které vyplývají z možných konfliktních společenských situací, způsobu života, jaký klienti vedou a jejich rizikového chování.
- Zvyšování dovedností a sociálních schopností.
- Plné podpoření v začleňování se do skupiny vrstevníků či společnosti jako takové, či připojení se do dění v místní komunitě
- Psychickou, fyzickou, právní a sociální ochranu, která bude nezbytná po dobu pobytu v zařízení a možnosti realizace osobních aktivit
- Zlepšení kvality života klientů.

- Snižování či předcházení zdravotním rizikům, které souvisejí se způsobem života, kteří klienti vedou.
- Zlepšení orientace v sociálním prostředí klienta.
- Individuální podmínky k řešení nepříznivé situace.

Podle ČAS by každé zařízení tohoto typu mělo své služby aplikovat tak, aby se postupně naplňovaly stanovené cíle a to nejen obecné cíle, které by měly dodržovat všechny NZDM ale také cíle, které se stanoví sama konkrétní organizace.

1.4 Charakteristika procesu užívání služby

ČAS ve svém metodickém materiálu (2008) stanovila a charakterizovala proces, jakým probíhá užívání služeb prostřednictvím klientů. Tento materiál poskytuje výčet toho, co se děje na začátku ještě před tím, než se žadatel stane klientem zařízení a jak proces postupuje a také jak tento proces končí. První bychom zmínili základní atributy, jimiž využívání služeb zařízení začíná. **Kontakt a jednání se zájemcem** o službu je začátek celého tohoto procesu. Dalším obecnějším celkem, který následuje po prvním kontaktu je **uzavření smlouvy a dohoda o poskytování služeb**. Poslední kategorií, která charakterizuje popis užívání služeb v NZDM je **konečné plánování služby** po celkovém seznámení s klientem a po tom, co klient odsouhlasí všechny potřebné informace, které mu pracovníci sdělí a po jeho seznámení se zařízením a všemi jeho službami.

Způsob vstupu do procesu užívání služby

Zařízení oslovuje aktivním způsobem osoby, které by mohly být potencionálními klienty zařízení. Oslovení probíhá formou, která odpovídá věku potencionálních klientů a specifikům cílové skupiny. Probíhá prostřednictvím terénních sociálních pracovníků, dále informačních kanálů, které preferuje oslovené cílová skupina (například předávání informací mezi sebou), distribucí materiálu s informacemi v místě, kde se daná cílová skupina pohybuje, také distribucí materiálu s informacemi v zařízení, kde si ji může klient osobně převzít a specifických informačních aktivit (např. distribuce informací ve školách a na veřejných akcích a místech).

Klientem se také může stát osoba, které bylo doporučeno zařízení navštívit v rámci návazné péče. Může to být například doporučení od kurátora, doporučení probační a mediační služby, či školy atd. Dostupné informační materiály by měly být zpracovány a prezentovány srozumitelně úměrně cílové skupině.

V rámci prvního kontaktu bývá klient pravidelně seznámen s tím, že se zařízení zaručuje, aby on i jeho osobní a intimní informace zůstali v anonymitě. Dále pracovníci seznamují potenciálního klienta s veřejným závazkem poskytovaných služeb. Navazující informace, která je pro klienta důležitá je charakter, který poskytované služby mají ale také co je obsahem těchto služeb – jaké jsou hlavní principy služby, jaká je její povaha nebo detailnější nahlédnutí na službu a také jaké je spektrum nabízených aktivit. Klient se poté seznamuje s určitými náležitostmi, které se týkají provozu služeb, je to např. rozbor časového rozpisu služeb, seznamují se s pracovníky nebo osobami, kteří nabízenou službu provozují a také místem, kde se daná služba provozuje. Důležitým aspektem, se kterým se musí seznámit každý jedinec, který by službu chtěl využívat nebo ji už využívá, jsou pravidla, které jsou stanoveny v každém zařízení a tyto pravidla musí být dodržovány pod podmínkou určité sankce, kterou si zvolí sama organizace nebo pracoviště. Nejvyhledávanější informace ohledně poskytování služeb je jejich cena, o které je klient samozřejmě informován také. Jako posledním bodem je důležité seznámit klienta s tím, že s jeho navštěvováním služeb se také zakládá dokumentace, která se vede až do ukončení služby. Pro zákonné zástupce klientů jsou k dispozici informační materiály, nebo je zástupcům nabídnuto, aby se osobně dostavili podívat se, jak služba funguje.

Každé zařízení by mělo mít stanoveny **pravidla služby**, kterou poskytují klientům. Tyto pravidla zahrnují práva, která má uživatel při užívání určité služby zaručena. Dále je zde zmíněno chování a činnosti, které jsou při užívání služby zakázány. Dalším obsahem jsou sankce, které jsou uživatelům při porušení pravidel uděleny, na které navazují postupy, jakými jsou sankce uživatelům udělovány. Také se zde klient dozví o možnostech, jakými je možno vznést stížnost, kam či komu se stížnost adresuje a kdo ji řeší, jakou formou a do kdy musí být stížnost vyřízena. Dále je možnost se odvolat proti výsledku vyřízení stížnosti k jinému, nezávislému či nadřazenému orgánu či instituci.

Dohoda o poskytování služby - smlouva

Dohoda o poskytnutí služby může být písemná či ústní, ale musí vždy obsahovat náležitosti, které jsou např. označení smluvních stran, musí zde být stanoven druh sociální služby, který bude klientovi poskytován, rozsah, jaký bude poskytovaná služba mít, čas a místo, kde se bude služba uskutečňovat, výši úhrady za poskytnutí sociální služby, ujednání o dodržování vnitřních pravidel stanovených poskytovatelem pro poskytování sociálních služeb a také výpovědní důvody a výpovědní lhůty, dobu platnosti smlouvy.

Dohoda o poskytnutí služby zahrnuje také informovaný souhlas klienta k minimálnímu adaptačnímu cíli služby. Tímto cílem se rozumí adaptace neboli vzájemná souhra či sladění služby a klienta. Minimálním adaptačním cílem služby se rozumí pobyt v konkrétním zařízení, který splňuje tyto charakteristiky: klient chce do zařízení chodit, dále to, že klient chce využívat prostory a vybavení zařízení. Klient dále musí souhlasit s dodržováním pravidel, které si zařízení stanovilo. Klient také souhlasí s tím, že jej budou pracovníci aktivně oslovovat a nabízet preventivní programy či další služby zařízení a souhlasím s tím, že jej budou pracovníci oslovovat při možnosti využití poradenských služeb v zařízení. Klient souhlasím s tím, že s ním budou pracovníci plánovat využívání dalších služeb. Klient byl seznámen s maximálním termínem pro revizi cílů a v neposlední řadě klient musí vědět, že tyto nabídky nemusí akceptovat. Pokud zájemce souhlasí se všemi výše zmíněnými podmínkami, stává se uživatelem služby.

Individuální plánování služeb

Individuální plánování v NZDM můžeme chápat jako kontinuální a dlouhodobou práci s uživateli, kteří navštěvují službu. Tento proces začíná uzavřením dohody neboli smlouvy o užívání služeb zařízení. Tato dohoda obsahuje souhlas žadatele k adaptačnímu cíli, což umožňuje pracovníkům zařízení, aby s klientem dále plánovali navazující služby, zajímali se o něj, doporučovali mu služby, které mohou následovat. Na základě dalších posbíraných informací od klienta se po dlouhodobé spolupráci uzavírá tzv. individuální zakázka. V NZDM se může individuální plán pro klienta vytvářet pro krátkodobé i dlouhodobé uživatelské zakázky a tento plán bývá úzce spjat s individuální prací, která probíhá s uživateli v zařízení. Plánováním se rozumí činnosti, prostřednictvím kterých se pracovníci zařízení aktivně zajímají o tom, v jaké situaci uživatel je, sledují jeho životní příběh a řeší společně s ním obtížná témata. Pomoc s řešením těchto případů zprostředkovávají tzv. intervence. Průběh plánování s klientem je potřeba pravidelně evidovat a zaznamenávat (revize, průběžné stanovování cílů, hodnocení toho, zda jsme cílů dosáhli, uzavření plánování). Plánování by mělo mít také konkrétní výstup, tímto výstupem bývá individuální plán. Podoba tohoto plánu by měla být různá, měla by však obsahovat náležitosti, které si níže popíšeme. Ve většině případech má tento individuální plán podobu jakési složky (může to být kazuistika či karta...), kde se zaznamenává příběh klienta na časové ose a také řešení jeho problémů.

Individuální plán služeb

Tento individuální plán služeb je výstupem z individuálního plánování s klientem, může mít písemnou či ústní podobu. Jak už jsme již výše zmínili, tento plán je úzce spojen se zakázkou klienta a končí tím, že se naplní stanovený cíl. Obsahuje dohodu zařízení, které zastupuje v této dohodě pracovník a klienta, která stanoví:

- Jméno klíčového pracovníka, který bude odpovídat za průběh a plánování služby.
- Cíl, který má služba naplnit.
- Kritéria, dle kterých se bude hodnotit dosahování cílů.
- Prostředky, které povedou k dosažení cílů.
- Termín vyhodnocení, revize dohody.

Individuální plán služeb je třeba revidovat a pravidelně hodnotit. Celý proces plánu se dá přirovnat k plynulému průchodu klienta službou. První kontakt -> smlouva či dohoda -> plánování -> ukončení služby. Poskytovatel služby je v průběhu poskytování schopen doložit, že plán probíhá podle individuálních cílů. Toto je schopen doložit pomocí evidence či zápisů. Jaké výstup z této služby je možno použít například záznam o prvním kontaktu – záznam o smlouvě/dohodě s klientem či písemná smlouva, plán či kazuistika klienta – záznam o ukončení využívání služby.

Ukončení procesu užívání služby

Ukončení služby probíhá písemně nebo ústní dohodou mezi pracovníkem a uživatelem, pokud jsou ale naplněny cíle, může toto ukončení proběhnout i jednostranně, ze strany pracovníka či klienta. Službu je také možno ukončit pouze dohodou. Toto ukončení probíhá v případě, kdy byly naplněny cíle u klienta, které mělo zařízení splnit a klient už tím pádem nepotřebuje využívat služby zařízení. Před ukončením využívání služeb se o tomto faktu pracovník zmíní na nejbližší poradě celého týmu, kde je poté zhodnoceno, jak probíhal plán s klientem, jak se postupovalo, jak byly naplněny cíle, případně je řešen další postup (předání klienta do jiné služby, nabídka služeb navazujících).

Dále je možné, že klient sám ze své strany navrhne ukončení služby. Pokud se tento případ stane, je na zvážení pracovníků, zda je potřeba ještě další kontakt s uživatelem, případně jak tento kontakt provést. Důvody pro ukončení ze strany klienta můžou být následovné:

- Uživatel nadále nemá zájem o služby zařízení.
- Pracovníci zařízení neplní smluvně stanovené povinnosti.
- Pracovníci zařízení porušují podmínky či pravidla poskytování služeb.
- Pracovníci zařízení porušují předpisy a zákony či práva klientů.

- Uživatel není spokojen se službami, které zařízení poskytuje.
- Uživatel si vybral jiné zařízení, které mu lépe pomůže v jeho situaci.

Ukončení poskytování služeb jednostranně ze strany pracovníka

Pokud se zařízení rozhodne ukončit využívání služeb samo ze své strany vzhledem ke klientovi, má pro tyto případy zařízení definovány určité postupy a kompetence pracovníků. Pokud dojde k situaci, že zařízení bude chtít ukončit služby poskytované klientovi, probíhá toto ukončení týmově a dle standardů. Uživatel má právo na informace a důvody, kvůli kterým zařízení ukončuje svoji činnost vzhledem ke klientovi a zároveň ho pracovníci informují o dalších možnostech, či jiných zařízeních, kam se v případě potřeby může klient obrátit. Tyto aspekty je potřebné zaznamenávat, proto je z každého takového případu a jeho řešení veden zápis. Pokud se stane, že pracovník či celý tým mají obavu, že řešení nebo postup řešení při této problematice proběhlo chybně, je vyhledán supervizor nebo garant, který danou situaci vyřeší a dovede ji ke správnosti. Klient se také může proti tomuto rozhodnutí zařízení odvolat a toto odvolání je potřeba provést k nadřízenému orgánu tohoto zařízení. Pracovníci jsou povinni předat klientovi kontakt na nadřízeného.

Důvody, které zařízení vedou k ukončení služeb vzhledem ke klientovi:

- a) Porušování dohod, které jsou uzavřeny ze strany klienta, klient porušuje pravidla, může také zneužívat pracovníky a zařízení pro dosažení jiných cílů, než jaké jsou stanovené a dohodnuté.
- b) Klient porušuje dlouhodobě a pravidelně podmínky, které jsou stanoveny pro poskytování služeb zařízení.
- c) Klient jednorázově poruší pravidla či podmínky poskytování služeb zařízení, může zahrnovat: Klient spáchal trestný čin v prostorách zařízení, napadení pracovníka.
- d) Zařízení již není schopno dále poskytovat klientovi služby z důvodů omezení finančních či jiných zdrojů a z kapacitních důvodů (Pojmosloví NZDM, 2008).

1.5 Zásady poskytování služeb

Zařízení nízkoprahového a podobného typu musí dodržovat určité zásady při poskytování svých služeb. Je to potřebné z hlediska profesionality a také kvality. Tyto zásady se dají rozdělit na základní a rozšířené a my si je v následující kapitole vyjmenujeme a popíšeme. Tyto zásady popsala ČAS a to ve svém publikovaném odborném článku s názvem Pojmosloví NZDM (2008).

1.5.1 Zásady základní

Jako první a také nejdůležitější zásada zařízení vyplývá z jeho samotného názvu. Totiž z názvu nízkoprahové. Tyto zařízení realizují své služby tak, aby všem zajistili maximální dostupnost. Je zde viditelná snaha odstranit finanční, prostorové či časové bariéry, které někdy mohou bránit potencionálním klientům vyhledávat či využívat služby těchto zařízení.

- Přístup uživatele ke službě nezmění či neomezí jeho názorová odlišnost či pasivita.
- Důležitá zásada těchto zařízení je to, že klient zůstává a anonymitě. Dokumentace, které se v průběhu pobytu klienta vedou a obsahují osobní údaje a intimní informace jsou vedeny pouze se souhlasem klienta. Navíc zařízení získává jen ty údaje, které jsou pro vedení dokumentace a poskytování kvalitních a odborných služeb nezbytně nutné.
- Klient není povinen docházet do zařízení pravidelně. Směrodatná je pro klienta otevírací doba, v rámci které může klient kdykoliv přijít i odejít. Pokud si pracovníci zařízení připravili nějaké činnosti, klient není povinen se jich zúčastnit.
- Služby, které mají sociální charakter, jsou poskytovány bezplatně.
- Provozní doba je nastavena podle zjištěných potřeb klientů. Je nastavena tak, aby ji klienti mohli využít v době, kdy sami mají nejvíce času či možnosti do zařízení přijít. Zároveň je tato doba stabilní a nemělo by docházet k nějakým výpadkům či radikálním změnám.
- Klientem se může stát kdokoli, kdo patří do cílové skupiny, kterou má zařízení stanovenou jako prioritní. Dále také tito klienti mohou navštěvovat zařízení bez omezení, pokud nějakým způsobem neohrožují či neomezují svým jednáním ostatní uživatele nebo pracovníky zařízení (Pojmosloví NZDM, 2008).

Respekt

Klient může využívat služby zařízení na základě vlastní volby, a jak už bylo výše popsáno, nemusí se zapojovat do činností, které zařízení připravilo. Práva uživatelů jsou naprosto respektována za podmínky, že klient respektuje pravidla stanovené zařízením. Pracovník se snaží přistupovat ke každému klientu individuálně a také se vyhýbat moralizování a odsuzování. Snaží se také vytvářet prostředí, kde se klientům dostává důvěry, pochopení a vzájemné sblížení.

Mlčenlivost

Pracovník má zakázáno šířit dál informace o uživateli, která nabyde v průběhu vykonávání služby v zařízení. Důvodem je ochrana všech účastníků, tedy jak další pracovníky zařízení, tak také zařízení jako celek a hlavně uživatele. Mezi informace, které je zakázáno šířit se řadí všechny citlivé informace jako osobní údaje, zdravotní stav či majetkové poměry a další. Dále jsou zde zařazeny také informace o rodině uživatele. Dovoleno je informace sdílet pouze s týmem.

Anonymita

Evidence uživatelů probíhá pouze za pomoci křestního jména nebo jen přezdívky uživatele. Pokud si to uživatel nepřeje, žádné osobní informace nejsou předávány dál, např. učitelům, rodičům...). Výjimka existuje pouze v případě, kdy nastane situace použití ohlašovací povinnosti, tato skutečnost je však klientům oznámena dopředu.

Individuální přístup

Pracovník s ohledem přistupuje ke klientovi a ohlíží se na jeho potřeby, momentální situaci a hlavně individuální vlastnosti. Zároveň by se měl pracovník vyhýbat zobecňujícím závěrům. Pracovníci organizace dále vytváří podmínky a podporují klienty v tom, aby se svou vlastní vůlí pokusili najít východisko a řešení jejich nepříznivé sociální situace. Také klientům ukazují možnou cestu a nabízejí řešení, ovšem rozhodující aspekty vybírá sám klient (Pojmosloví NZDM).

1.5.2 Rozšířené zásady

Na základní zásady ovšem poté navazují další, tzv. rozšířené zásady, které konkretizují další problematiku v procesu poskytování služeb.

Zásada kompetentnosti uživatele

Pracovníci se snaží pomoci klientům, aby sami našli řešení své situace. Tím je tedy klient podporován k tomu, aby postupně zvyšoval své kompetence při těchto problémech. Je to také proto, aby se zabránilo možnému vzniku závislosti klienta na poskytované službě. Tímto procesem se také zvyšuje klientova odpovědnost za své vlastní chování a snaha pochopit, jak spojit svobodu a odpovědnost dohromady.

Zásada aktuálnosti a flexibility

Pracovník vždy řeší to, co je zrovna v momentální situaci nejvíce aktuální pro každého jednotlivce využívající služby zařízení nebo pro aktuální situaci v zařízení a to vzhledem ke

skupinám uživatelů. Pracovník při vyhodnocování priorit vzhlíží k cílům zařízení. Povaha služby je přizpůsobována potřebám klientů a to samozřejmě v rámci možností, které zařízení má. Důležitým prvkem v poskytování služeb je také flexibilita s ohledem na situaci mezi klienty, kteří momentálně navštěvují a možné potenciální klienty.

Zásada rovnosti

Pracovník přistupuje stejným způsobem ke každému klientovi. Dává pozor na to, aby byl nestranný, za žádných okolností neprotěžoval své oblíbence nebo aby nebyl odměřený k těm klientům, ke kterým chová určité nesympatie či negativní pocity. Zároveň se snaží přerozdělit svou pozornost tak, aby si všímal stejně každého klienta, který je v zařízení přítomný. Výjimku tvoří ti klienti, kteří jsou v poskytovaných službách potřebnější. Služby zařízení jsou klientům poskytovány shodně, není brán zřetel na orientaci ať už sexuální či politickou, náboženské vyznání či přesvědčení, sociální postavení a zároveň zařízení nesmí podsouvat žádnou ideologii či náboženské aspekty.

Zásada zaměření na celek

Na situaci, kterou klient prožívá je nahlíženo jednoduše a také zároveň v rozsáhlých sociálních souvislostech. Zařízení se do řešení problematických situací klientů snaží zapojovat i další prvky, které jsou spojeny s životem klienta a to třeba rodina, škola, kamarádi atd. Důležité je nejen zapojení prvků ale také zlepšení vztahu mezi těmito aspekty (Pojmosloví NZDM, 2008).

2 CÍLOVÁ SKUPINA

Poslední kapitola teoretické části diplomové práce se bude zabývat cílovou skupinou, na kterou se NZDM orientují. Jak už bylo zmíněno, skupiny těchto dětí a mladistvých disponují určitými znaky, a svou povahou a chováním jsou typickými lidmi, kteří vyhledávají tyto služby a tyto typy zařízení. Jelikož se tato diplomová práce zabývá dětmi a mladistvými, kteří služby těchto zařízení využívají, bude zde popsáno, jaké jsou charakteristiky těchto skupin a co může děti a mladistvé v jejich životě potkat, aby se rozhodli vyhledat podporu a pomoc v podobě návštěvy některého nízkoprahového zařízení či jiných podobných služeb.

Zde si uvedeme rozdělení, které nám popisuje cílovou skupinu se kterou většina NZDM pracuje a kteří mají ve svém životě určitá specifika, jsou to tyto:

- Prožívají určitou nepříznivou sociální situaci, např.:
  - Společenské, konfliktní situace.
  - Těžce zvládnutelné životní příhody.
  - Životní podmínky, které působí jako omezení.
- Pohybují se v lokalitě, která se dá vymezit jako:
  - Sociální.
  - Geografická.
- Vztahují se k nim nadcházející charakteristiky:
  - Nemají zájem či chuť se zapojit do dostupných volnočasových aktivit.
  - Vyhýbají se standartním či jiným formám institucionalizované péče a pomoci.
  - Raději tráví svůj volný čas neproduktivně.
  - Neradi tráví svůj volný čas s rodinou, dávají přednost sociální skupině.
  - Styl jejich života je konfliktní a proto se také mohou občas dostat do nepříznivé situace, která ohrožuje je nebo jejich okolí.
  - Nemají jasný důvod k využívání služeb nebo tento důvod nedokáží vydefinovat.

2.1 Adolescence

Klienty, kteří navštěvují zařízení nízkoprahové typu, můžeme věkově zařadit do vývojového období adolescence. Jak je popsáno v předchozí kapitole, NZDM, na které je zaměřena praktická část této diplomové práce, navštěvují děti a mladiství od 15 do 21 let. Toto období je charakterizováno určitými důležitými změnami v lidském životě, které mají dopad na další život jedince. Je to klíčové období člověka, které přináší pozitivní či negativní změny.

Latinský jazyk popisuje termín adolescence, z originálu *adolescere*, který znamená dospívat nebo dorůstat. Tento termín označuje období člověka, které je specifické svou povahou a průběhem. V 15. století byl poprvé tento termín použit pro označení vývojového období člověka (Macek, 2009, s. 9).

Různí autoři datují období adolescence v různém věkovém rozpětí. Vágnerová (2012, s. 369-370) rozděluje adolescenci na dvě fáze. Raná adolescence je lokalizována mezi 11. – 15. rokem a je charakterizována hlavně tělesným dospíváním, kterému se také přezdívá puberta. Druhá fáze je nazvaná jako pozdní adolescence a její trvání je od 15. do 20. roku života jedince. Macek (2009, s. 9) uvádí začátek adolescence ve stejném věkovém období jako Vágnerová, ovšem s rozdílným ukončením – dle něj se v české terminologii uvádí, že období adolescence trvá do 20 – 22 let. Dolejš a Orel (2017, s. 85) se shodují s ostatními autory a období adolescence uvádí totožně. Pouze první období nenazývají pubertou, nýbrž pubescencí. Terminologie je v tomto případě většinou odlišná, ale v časovém rozpětí období se autoři většinou shodují. Adolescence je období, které je přechodné a pro každého jedince je individuální. Jedinec přestává patřit do skupiny „dětí“ ale přesto ještě pořád nepatří mezi plně dospělé. Změny nastávají rychle a radikálně, proto je toto období označováno za rizikové a problematické. Je to hlavně z toho důvodu, že jedinec se snaží být dospělým a jednak v souladu s touto snahou a toto jednání je velice často nesprávné či neuvážené (Machová a kol., 2009, s. 171). V období adolescence začíná docházet ke změnám, které se projevují v oblastech sociálních, psychických a somatických. Jde hlavně o komplexní změny v osobnosti člověka. Tyto změny povětšinou významně ovlivňují psychologické a sociální. Další ovlivnění nastává z pozice prostředí, ve kterém dospívání probíhá. Jsou to kulturní a společenské podmínky, které udávají požadavky a společenské očekávání k tomu, jak by mělo období dospívání probíhat a jakou by mělo mít povahu. Toto období je významné hlavně tím, že v něm probíhá nové hledání a přehodnocování, dále je důležitá vlastní proměna jedinců, kteří se snaží dosáhnout určitého postavení ve společnosti a utváří

postupně zralou a vlastní formu identity (Vágnerová, 2012, s. 367). V adolescenci probíhá stabilizace sebepojetí a dalších aspektů týkajících se charakteru. Mezi ně můžeme zařadit například základní sestavení postojů, ideály a hodnoty, které pak mají dále význam ve vytváření ucelené osobnosti. Těmito procesy jedinci procházející v rámci dospívání a vlastní silou dochází ke stabilním vzorcům svého chování a prožívání, jež nadále ovlivňují jeho interakci s prostředím (Čačka, 2000, s. 126).

2.2 Rizikové chování v období adolescence

Období adolescence přináší pro jedince možnost změny, ať už v oblasti sociální či biologické. Tyto změny s sebou mohou do života člověka přinést různá nedorozumění či nástrahy nebo překážky. Typické pro toto období je také poznávání své osobnosti, světa kolem sebe a experimentování. Činnosti, které jedinci provádějí v období adolescence, bychom mohli rozdělit do dvou částí. První bychom mohli nazvat jako bezpečnější trávení volného času, do kterého můžeme zahrnout využívání různých kroužků, rozvíjení se v oblasti umělecké či sportovní. Do té nebezpečnější složky řadíme experimentování s drogami, nezákonné řízení motorových vozidel, tj. pokud je jedinec mladší než 18 let, nebezpečný parkour nebo třeba provádění vandalismu. Poměr, ve kterém se u daného jedince vyskytuje buď bezpečné či rizikové chování je vždy individuální a záleží na konkrétních proměnných, které v danou chvíli na jedince působí. O těchto aktivitách se dá říct, že nemůžeme zabránit tomu, aby se ve společnosti vyskytovali rizikové aktivity a chování a to z toho důvodu, že se vyskytují automaticky a patří do světa adolescence (Dolejš a Orel, 2017, s. 29).

Definice rizikového chování se s každým autorem mění. Níže si můžeme ukázat, jak každý autor vidí rizikové chování, které se v období adolescence objevuje, jiným způsobem a jak na něj působí toto chování.

Dolejš (2010, s. 9) popisuje rizikové chování jako činnosti, díky kterým prokazatelně narůstají rizika, které se týkají hlavně oblastí fyziologických, vývojových, sociálních, psychologických a zdravotních. Narůstají také další rizika, která mohou ovlivnit jedince, jeho okolí nebo společnost, ve které se pohybuje.

Rizikové chování může podle Miovského (2012, s. 127) zahrnovat také různorodé formy chování, které negativně působí na fungování jedince v oblasti sociální nebo psychologické nebo může ohrožovat sociální okolí, ve kterém se jedinec pohybuje, přičemž toto ohrožení

může být jak reálné tak i předpokladatelné. Do tohoto rizikového chování můžeme zařadit např. rizikové sexuální chování, rizikové zdravotní návyky, agresivita a delikvence, patologické hraní neboli gambling a rizikové sportovní chování.

Za rizikové chování můžeme považovat také jednání jedince, které ho může ohrožovat na životě, zdraví či sociální integritě, popř. chování, které porušuje dané normy obsaženy a definovány v zákonech (Kukla, 2016, s. 325).

Pokud bychom měli demonstrovat i názor zahraničních autorů, mohli bychom uvést například Jessor (1991, s. 3), který označuje toto chování jako spojení s vyššími i nižšími negativními důsledky, bývá ve většině případů součástí adolescentního života a můžeme dokonce říct, že je to neodmyslitelná součást.

Ciairano (2004, s. 11) upozorňuje na to, že rizikové chování může mít vážné negativní účinky na psychické zdraví a pohodu. Může vést k závislosti, přenášením pohlavních nemocí, či těhotenství. Poukazuje na to, že výsledky nedávných studií ukázaly, že adolescenti se chtějí zainteresovat do tohoto chování (díky vrstevníkům a vlivu starších kamarádů) v čím dál mladším věku.

Pokud bychom období adolescence měli porovnat s dalším vývojovým obdobím člověka, je možno poukázat pouze na to, že jediné období, jemuž se adolescence podobá, je pouze od narození do 2 let. Jeho specifikace je hlavně překotný a rapidní emocionální a intelektuální růst (Stephenson, 2012, s. 23). V období adolescence se rizikové chování objevuje nejčastěji, mnohem častěji než v dospělosti. Faktory, které se podílejí na zapojení rizikového chování do života adolescentů, jsou hlavně emocionální a také sociální (Steinberg, 2008, s. 79-106). Dolejš (2017, s. 29) uvedl, že pojem rizikové chování může být použit jako zastřešující pojem, pod který bychom mohli zařadit další určité jednání či chování. V praxi se zde vyskytují pojmy jako například **problémové chování**, jež je chování, které je okolím vnímáno jako problematické, tedy detailněji, že překračuje obecně stanovené normy, které udává společnost. Jako příklad tohoto chování můžeme uvést pokřikování nebo neuposlechnutí dospělé osoby, častější zapomínání školních pomůcek. **Maladaptivní chování** – může být označeno jako nepřizpůsobivé a sociálně nežádoucí. Je zde zahrnuta hlavně agresivita. **Protispolečenské chování** je takové chování, při kterém jsou jedincem narušovány základy společnosti. Jedná se zpravidla o různé demonstrace či streetart. Abnormální chování v adolescenci je chápáno jako chování škodlivé, odlišující se od chování běžného, morálního a společensky přijatelného. **Disociální chování** můžeme popsat

jako projevy krátkodobého chování, které jsou již za hranicemi společenských postojů a norem a lze je ovlivnit určitými nástroji (pedagogické, výchovné). Patří zde neposlušnost, vzdor a nekázeň. **Asociálním chováním** chápeme chování proti společnosti, které vybočuje mimo hranice klasické normy, avšak zatím nemá povahu trestné činnosti a neničí společenské hodnoty (toulání, záškoláctví). **Antisociální chování** je chování proti společnosti, která má kriminální povahu (šikana, vandalismus nebo krádeže). **Delikventní chování** – toto chování dospívajících už překračuje hranice, které jsou stanoveny v zákoně a přináší společenskou újmu. Jako poslední zmíníme **deviantní chování**, které definujeme jako odchýlení od očekávaného chování, přičemž toto chování je definováno platnou sociální normou - např. sexuálně mířené deviantní chování (Dolejš, 2017, 29-30).

2.2.1 Formy rizikového chování

Formy rizikového chování můžeme rozdělit do několika skupin. Může to být chování přispívající ke zraněním, které nejsou úmyslná a také k násilím. Dále také užívání tabákových výrobků a požívání alkoholu a dalších látek, které jsou návykové. Jako další můžeme zmínit rizikové sexuální chování, vedoucí k otěhotnění a sexuálně přenosným chorobám. Další formou může být nezdravý životní styl nebo také fyzické neaktivita (Kann et al., 2014, s. 1).

Uvedeme si také další rozdělení podle), které se spíše váže k adolescenci a patří k životu adolescentů a k níž se vztahuje primární prevence, poskytována v NZDM.

Zneužívání návykových látek

Tento pojem maskuje významnou zátěž hlavně pro jedince, který je jím ovlivněn ale také pro společnost, ve které se jedinec pohybuje. Jelikož se tato problematika rozšiřuje stále více, stává se tak globálním problémem a je v předním zájmu společnosti (Fischer, 2009, s. 87). WHO (1994) definuje pojem návykové látky v tom směru, že tyto látky mohou měnit minimálně jednu funkci organismu. Fischer a Škoda (2009, s. 81) definují návykovou látku jako každou chemickou látku, která dokáže změnit psychický stav a na kterou si může jedinec časem vytvořit návyk, který může přejít v závislost. Zneužívání návykových látek je možnost chápat jako porucha, která postihuje celou osobu (Kalina, 2015, s. 122).

Kriminalita a delikvence

Toto jednání překračuje právní normy dané společností, a jehož následek může být formální a negativní sankce, jež je např. vězení (Jedlička, 2004, s. 70-71). Tyto dva pojmy pod sebou

shrnují problematiku kriminality, přestupky či nežádoucí chování. V dnešní moderní době společnost vnímá období adolescence jako něco radostného, jako proces zrání do dospělosti a chtějí tyto jedince uchránit před špatnými vlivy, bohužel ale dnešní doba je natolik finančně orientována, že není možnost chránit každého a tyto nedostatečnosti mohou také vést ke kriminálním aktivitám či vandalismu (Dolejš, 2010, s. 6).

Šikana a agresivní chování

Tyto pojmy zahrnují tzv. nepřátelské chování, které se pravidelně objevuje mezi adolescenty. Podle Říčana (2010, s. 3 - 5) je šikana ublížení osobě, která se tomuto chování není schopna bránit. Obyčejně je toto chování pojmenováno šikanou až potom, co se stane pravidelné. Může být i jednorázová ale pouze v závažných případech a hrozí zde opakování v budoucnu. Podle Kelnarové a Matějkové (s. 145) je šikana jednání agresora, které má za úkol ublížit či ohrozit, zesměšnit nebo ponížit jiného člověka.

Agresivní chování se může projevat chladem, ironií či hostilitou. Spouštěčem bývá zpravidla pocit ohrožení a strachu, nespravedlivé jednání či zklamání (Venglářová, Mahrová 2006, s. 81). Každý jedinec ve společnosti je vybaven jistou mírou agresivity a je to z toho důvodu, aby měl možnost přežít. Osoba, která disponuje vyšší mírou agresivity, má sklon v určitých situacích jednat prudčeji a s tímto problémem bojuje, protože jeho život ovládá a jedinec má problém v mezilidské komunikaci a v životě obecně. Společnost nás v určitých případech nutí používat agresivitu, pokud je použita přijatelném množství, může jedinci zajistit úspěch (Martínek, 2015, s. 10).

Rizikové sexuální aktivity

Tyto aktivity mohou ovlivnit jedince, který je provozuje buď v přítomnosti ale i v budoucnosti. Tento vliv se poté může projevit v psychickém vývoji jedince (posunutí hodnot, snížení emocionality). Tento jedinec může začít preferovat patologické sexuální aktivity či může nastat naopak psychosexuální nezralost. Celková sexuální stránka jedince je poté nachýlena k patologizaci. Rizikové chování v této oblasti může začít předčasných začátkem pohlavního života, častá frekvence pohlavních styků, promiskuita jedince, sexuální styk bez použití ochranných pomůcek atd. (Jonášová, 2012, s. 1).

Školní problémy

V tomto případě zde můžeme zařadit přestupky proti normám školy a také jejím pravidlům, můžou zde být přestupky v chování jedinců, které se projevuje neplněním školních

povinností (nenosení úkolů, nedostatečná domácí příprava, zapominání pomůcek do školy a vyrušování). Dalšími projevy může být vzdor, odmítání či zesměšňování vrstevníků nebo učitelů. Opisování či podvádění je také projevem patologického chování jedinců. Kouření a užívání alkoholických nápojů zde zapadá taktéž. Zškoláctví je považováno za nejtěžší formu patologie u dětí a dospívajících (Zemanová, Dolejš, 2015, s. 37-47).

2.2.2 Prevence rizikového chování

I když je výše zmíněno, že někteří autoři se shodují v tom faktu, že rizikové chování je sice nebezpečné, ale je také pro adolescenci přirozené a normální (McNamara a Willoughby, 2010, s. 12). Toto tvrzení nemění nic na faktu, že rizikové chování vnímá společnost většinou jako nevhodné a nebezpečné a to i pro společnost a také pro jedince samotného (Dojělš, 2010, s. 34). A z tohoto důvodu, je prevence rizikového chování jednou z priorit politiky veřejného zdraví (Millstein a kol., 1993, s. 171).

Prevenci můžeme definovat jako kterékoliv typ intervencí, které zahrnují sociální, vzdělávací, výchovné, zdravotní či jiné faktory, které se snaží předcházet výskytu rizikového chování, snaží se zamezit dalšího postupu, zmírňuje formy, které již existují a také pomáhají řešit následky rizikového chování (Bendl a kol., 2015, s. 228).

Existují obecná kritéria, která primárně vycházejí z oblasti, která se zabývá spíše prevencí užívání návykových látek, jsou ale postaveny tak obecně, že je možné je aplikovat i na oblasti rizikového chování (Miovský a kol., 2010, s. 39). Tyto kritéria můžeme rozdělit na **komplexnost a kombinaci mnohočetných strategií**, které působí zejména na určitou skupinu, které je pro tuto oblast cílová – může to být škola, vrstevníci, masmédiá atd. Příčiny rizikového chování jsou velice různorodé. Proto je nutné, aby byly preventivní programy koncipovány komplexně a to spíše jako něco, co zahrnuje více faktorů a pojmout ji jako spolupráci institucí, která je koordinovaná. **Systematika plánování a kontinuita působení** – při programech primární prevence je důležité, aby na sebe navazovaly a vzájemně se také doplňovaly. Tato provázanost by měla být transparentní a musíme ji zohlednit při způsobu realizace. Působení prevence musí být dlouhodobé a systematické. Je důležité vědět, že jednorázové aktivity, které mohou zahrnovat např. přednášky nebo multimediální kampaně nejsou natolik efektivní, aby pomáhali v širším měřítku. Musíme si uvědomit, že informace, které jsou zjednodušující nebo jednostranné mohou být dokonce škodlivé v tomto procesu.

Adekvátní a cílené informace a formy působení a to vzhledem k cílové skupině a jejich charakteristikám, které se týkají hlavně věkové, demografické a sociokulturní stránky.

Každý preventivní program by měl mít určenou cílovou skupinu, na kterou se primárně jeho informace zaměřují. Zohledňuje se věkové rozmezí, rizikovost a jeho míra, vědomostní úroveň, sociokulturní zázemí, národnostní příslušnost, postoje té konkrétní skupiny k dané formě rizikového chování a další charakteristiky. Program musí cílovou skupinu zaujmout a snažit se, aby v jedincích podporoval udržení pozornosti. **Brzký začátek preventivních aktivit, nejlépe v předškolním věku.** Formování těch nejdůležitějších názorů, postojů a osobnostních charakteristik se začíná formovat již v raném věku dítěte. Od různých autorů i z výzkumů je jasné, že čím časnější je prevence, tím jsou její výsledky efektivnější. Forma provedení prevence musí být samozřejmě zohledněna v oblasti věku dítěte a pracovníci musí mít vzdělání, se kterým lze působit jako preventivní pracovník. Jejich programy musí být také ověřeny, aby mohly být provedeny. **Orientace prevence pozitivním směrem a demonstrování konkrétních aktivit.** Můžeme tím rozumět podporu zdravého životního stylu, nabízení pozitivní alternativy, která je atraktivní u dané cílové skupiny. KAB model se orientuje hlavně na kvalitu postojů a na změněné chování. Není ovšem pravidlo, že by tyto aspekty souvisely s hloubkou poznatků. Cíl prevence se zaměřuje na ovlivnění chování, proto by součástí preventivních programů mělo být nabití sociálních dovedností a dovedností, které jsou potřebné pro život. **„Peer“ prvek, aktivní zapojení a důraznost v interakci.** Adolescenti vidí jako autoritu spíše vrstevníky než učitele a rodiče. Proto také vrstevníci mají obrovský vliv na vytváření postojů a názorů a mohou tím přispívat ke snižování rizikového chování. Pracovníci a ti, kteří program realizují, by měli vystupovat spíše v roli iniciátorů a ne v roli přednášejících nebo učitelů. **Denormalizace.** Prevence má přispívat k vytváření lepšího sociálního klimatu a podpořit ho v jeho příznivosti. Tento pojem znamená, že se normy určitého společenství se mění tak, aby nebylo rizikové chování chápáno jako něco žádoucího ale ani jako něco neutrálního. Cíle je zvyšování povědomí o určitém problému, který zapadá do typů rizikového chování. **Podpoření protektivních faktorů ve společnosti.** Zde je důležité vytvořit prostředí, které podporuje a pečuje. Tyto aspekty v prostředí pomáhají adolescentům v navazování uspokojivých vztahů. **Zavržení neúčinných prostředků.** Informace, které jsou zdravotnického typu, se ukázaly jako neúčinné, proto je dobré je vyřadit z informačního předávání. Neúčinně působí také zastrahování či vyhrožování pomocí programů, pak také zakazování či přehánění. Většina rodičů si myslí, že tyto programy jsou účinné ale opak je pravdou (Mioviský a kol., 2010, s. 39 - 41).

Pokud bychom se měli bavit o prevenci přímo v nízkoprahových zařízeních, jsou primárně určena pro děti a dospívající, kteří bývají ohroženi rizikovým chováním a také se NZDM prezentuje jako místo, kde pracovníci těmto jedincům ukazují, že není třeba pomoc dospělých nějakým způsobem odsuzovat a už vůbec ne tyto pracovníky brát jako rodiče nebo učitelé. Adolescenti by mohli získat tuto pozitivní zkušenost v případě, že by pracovníci NZDM začali s variabilitou v postupech práce nebo např. v prostředí. (Klíma, 2009, s. 259).

2.3 Volný čas dětí a mládeže

Jelikož nízkoprahová zařízení jsou zařízení orientovaná na bezpečné trávení volného času dětí a mládeže, je nutné vymezit i základní pojmy, které se týkají volnočasových aktivit a volného času samotného.

Termín „volný čas“ by měl podle tradic vycházet z anglického slova „leisure“, či v německy mluvících zemích z pojmu „freizeit“. Původ vzniku slova pochází spíše z dob industrializace, kdy nastávaly celospolečenské změny, ale můžeme ho hledat i hlouběji v oblasti historie lidstva (Spracklen, 2011, s. 224). Primárně by se problematika volného času měla zaměřovat na společenské změny (takto vnímána je hlavně pohledem sociologie), které jsou identifikovány pomocí jiného přístupu k procesu výroby a vzniku časové linie, která není vyplněna pouze problematikou obstarávání obživy, zajišťování sociálních potřeb a výchovou (Kaplánek, 2012, s. 175).

Volný čas si můžeme definovat dle různých autorů. Pro účely této kapitoly jsme vybrali definici od Pávkové a kol. (1992, s. 15), která tvrdí, že tento pojem je možno chápat jako dobu, která je opakem doby nutné pro povinnosti a práci a pro reprodukci sil. V tomto čase si své činnosti můžeme rozdělit podle sebe, děláme je s radostí a dobrovolně, přinášejí nám uspokojení a uvolnění.

Starší ale také výstižná definice volného času pochází z rukou autora Dumazediera (1996, st. 443-447), který vysvětluje volný čas jako souhrn určitých činností, které může každý člověk provozovat dle své libosti, pro odpočinek, zábavu či rozvoj některých svých znalostí, prostřednictvím volného času se dobrovolně účastnit společenských záležitostí nebo tvůrčích činností potom, co už není nutné časově manipulovat se závazky jako je práce, rodina či jiné společenské záležitosti.

Pokud bychom potřebovali jednoduchý popis volného času, můžeme říct, že je to čas, který věnuje člověk pouze sám sobě a v rámci tohoto času se může věnovat čemukoliv bude chtít,

koníčkům, zájmům či zálibám, aniž by musel řešit problematiku v oblasti zaopatřování svých ostatních potřeb.

Kvalitní trávení volného času je důležitá hlavně pro děti a mládež. Tito jedinci prožívají sociální zrání intenzivně a při jejich neustálené osobnosti je výhoda, když je možno, aby volný čas trávili organizovaně. Pokud jedinec rozvíjí svou sociální stránku, je to neefektivnější cesta k prevenci sociálních deviací. Proto, jak už jsme výše zmínili, je zájem společnosti, aby děti a mládež trávili svůj volný čas kvalitně a smysluplně (Sak, Saková, 2004, s. 70). U dětí a mladistvých probíhají postupné psychické, sociální a biologické zrání a na tyto aspekty jsou potom vázány proměny, které ve volnočasových aktivitách nastávají. Některé tyto aktivity jsou vázány se změnou sociální pozice, která se u dětí a mládeže mění poměrně rychle. Životní styl malého člověka je v tomto ohledu velice důležitý, odpovídá jeho životní fázi a je v harmonii s jeho sociálním polem. Proto ve většině případech sledujeme vývoj volnočasových aktivit ve vázanosti na věku a identifikujeme tyto aktivity pro jednotlivé socio-demografické skupiny dětí a mládeže (Sak, Saková, 2004, s. 62).

Pokud bychom se měli zaměřit na funkce, které volný čas plní, měli bychom se zmínit o rozdělení, které popsal Fischer (2006, s. 184). Dle něj totiž činnosti ve volném čase umožňují odpočinek, který ale závisí na více aspektech (mohou zahrnovat např.: obsah školních povinností, duševní či fyzický stav, povinnosti v domácnosti, potřeby a zájmy). Slouží pak také k zábavě, jejíž hlavním cílem je přeorientovat jednotvárný a obyčejný rytmus života každého jedince. Další funkce volného času může být taky komplexní rozvoj člověka, může mít formu samostatného vzdělávání nebo formu zábavnou. Tyto funkce volného času se vzájemně propojují a doplňují.

Mnoho organizací se v dnešní době zabývá smysluplným a aktivním trávením volného času dětí a mládeže. Tyto organizace se snaží ve všech ohledech rozvíjet jedince, kteří navštěvují zařízení pravidelně, předat jim určitou zkušenost či informaci, pomáhat a zapojit je do dění v okolní společnosti. Zaměření těchto organizací je velice rozšířená a každé se zaměřuje na něco jiného, aby bylo možno poskytnout každému to, co hledá (Geislerová et al., 2012, s. 129). Větší sociální flexibilitu a dynamiku umožňuje dětem a mládeži hlavně nízká zakotvenost v systému sociálních rolí, což je charakteristické pro sociální pozici dětí a mládeže v dnešní společnosti. V dalších životních obdobích není možno, aby byl jedinec schopen se zajímat o tak velké spektrum aktivit. Právě zájmová pluralita se objevuje v období dětství a mládí. Později dochází k redukci tohoto zájmového spektra, které je pro oblast dětství a dospívání tak specifická. Naplnění volného času jedince, takže jeho obsah,

má značný význam pro celoživotní orientaci člověka, důležitá je pak také sféra volného času dětí a mládeže. Činnosti jedince ve volném čase jsou subjektivním výrazem samotného jedince, jeho zájmů a potřeb (Sak a Saková, 2004, s. 59). Pokud bychom se měli zaměřit na hodnocení využívání volného času perspektivou širší veřejnosti, je pro dnešní dobu chápáno a vnímáno spíše v negativní smyslu. Společnost diskutuje nad tím, jak škodí televize, počítačové hry a videohry, masmédiá a internet. Dlouhá léta se pak spekuluje i nad tím, jak roste volný čas, ale jedinci nejsou schopni jej plnohodnotně využít, ovšem pojem „plnohodnotně“ se s přibývajícími léty mění a jeho obsah se obměňuje. Z různých faktů vyplývá, že nejvíce volného času mají právě ti jedinci, kteří jej neuplatňují ke vzdělávání, plnění společensky hodnotných aspirací ani koníčkům. A právě děti a mladiství jsou ti, kteří jsou kvůli tomuto označováni za problémové. Tito jedinci jsou většinou charakterizováni tím, že mají nízké zábrany, obranné mechanismy a špatně rozpoznávají škodlivé okolnosti. Většinou pocházejí z rodin, které těmto jedincům nejsou schopni poskytnout dostatečné základní uspokojení jejich zájmů, někdy bohužel ani nechtějí, protože jim chybí prostředky (Marešová, 1997, s. 13).

Nejvíce volného času mají však právě ti, kteří jej nevěnují vzdělávání, koníčkům, splněním si svých společensky hodnotných aspirací. A jsou to často právě děti a mladistvé osoby označované jako problémové. Právě pro ně jsou charakteristické nízké zábrany, nízké obranné mechanismy a malá schopnost rozpoznat škodlivé. Tato mládež často pochází z rodin, které jim nemohou poskytnout ani základní prostředky na uspokojení jejich zájmů, někdy ani nechtějí, protože mají málo prostředků na uspokojení vlastních zájmů, které jen zřídka kdy se liší od zájmů svých problémových dětí (Marešová, 1997, s. 13).

2.3.1 Sdružování dětí a mládeže

Vzhledem k povaze této práce, která je zaměřená na trávení volného času dětí a mládeže v NZDM, je důležité zmínit také základní formu setkávání a sblížování a přiblížit tak obecné pojmy této problematiky. Děti a mládež, jak už jsme výše zmínili a způsob, jakým tráví volný čas je velmi zajímavé a důležité téma a právě sdružování je nejoblíbenější formou trávení tohoto času. Sdružování se rychle rozvíjelo a to od druhé poloviny 19. století až po současnost. Záleželo to ovšem i na orientaci společnosti, zda sdružování najde podporu nebo bude jeho vývoj dočasně či dlouhodobě přerušeno. Dalšími změnami procházelo hlavně v druhé polovině 20. století. Jeho základem je to, že se jedinec samovolně a dobrovolně rozhodne vstoupit do držení a sdílet s nimi jeho činnosti, přijímá jeho hodnoty a řídí se jejími

cíli, respektuje jeho organizační a obsahové zásady. Dovednostmi a znalostmi, kterými jedinci oplývají, aktivitu a čas, který mají navíc, věnovat ve prospěch svých vrstevníků nebo prostředí a ne pouze pro vlastní rozvoj. Touto cestou jedinec prostřednictvím sdružování rozvíjí svou osobnost, osvojuje si hodnoty společnosti a zlepšuje se v sociálních vztazích. Sdružení si vymezuje středně náročné požadavky, tradiční rituály či závazné mechanismy, které umožňují probouzet a uspokojit zájmy všech členů sdružení a současně na ně klást požadavky. Jelikož jsou tyto činnosti dobrovolné, rozšiřují prostor a životní možnosti dětí a mládeže, vede je k novým zážitkům a zkušenostem, realizuje individuální potřeby a zájmy jedince.

Existuje i rozdělení typů sdružování dětí a mládeže. Tyto typy vznikly díky dosavadnímu vývoji ve společnosti. Vznik těchto typů probíhal díky reakci na situaci, ve které se momentálně společnost nacházela. Zvláštním významem oplývají sdružení, které mají za úkol působení všestranné. Jsou uznána právně i společensky a umožňují participaci všem svým členům. Součástí těchto sdružení je také velice rozšířené sdružování dětí a mladistvých, kteří jsou zdravotně či sociálně znevýhodnění. Tyto organizace či sdružení se zabývají hlavně obranou jejich práv a zájmů, protidrogovou prevencí atd. (Hofbauer, 2004, s. 98 – 105).

3 VYBRANÉ NÍZKOPRAHOVÉ ZAŘÍZENÍ

V této kapitole si představíme zařízení, ve kterém se bude odehrávat praktická část této diplomové práce. Zařízení je rozděleno na více poskytovaných služeb, tato práce se ovšem zaměřila pouze na NZDM ve městě Zlín, které bude popisováno přednostně. Zmíníme ovšem všechny činnosti a přiblížíme tak celostně přínos tohoto zařízení.

3.1 Unie Kompas

Formální vznik tohoto sdružení nastal v roce 1997. Bylo registrováno Ministerstvem vnitra ČR. Unie Kompas realizuje sociální služby dle zákona 108/2006 Sb. o sociálních službách. Provozují nízkoprahová zařízení (T klub, ŠLIKR), které jsou určeny zejména pro děti a mládež ve složitých životních situacích. Dílčím cílem těchto zařízení je snaha o smysluplné využití jejich volného času. Dále realizují projekt terénní sociální práce s dětmi a mládeží (Klíč), kdy pracovníci kontaktují cílovou skupinu v jejich přirozeném prostředí (parky, hřiště, sídliště, atd.) a nabízí jim své služby (odbornou pomoc či radu) nebo služby nízkoprahového zařízení. Unie Kompas poskytuje odborné sociální poradenství prostřednictvím Poradny Logos, které je určeno zejména dětem, mládeži a rodičům. Organizace se také aktivně zapojuje do procesu prevence sociálně-patologických jevů (šikana a vztahy v kolektivu, AIDS, sex, vztahy, atd.), která probíhá formou preventivních programů na základních a středních školách (Archa).

3.1.1 Nízkoprahové zařízení T-klub

T-klub nebo také „Téčko“ je NZDM, které je určeno pro děti a mládež. Registrováno bylo jako sociální služba prostřednictvím Krajského úřadu ve Zlínském kraji dne 23. 10. 2017. Téčko poskytuje služby sociálního charakteru pro děti a mládež, kteří jsou ve věku od 9 do 21 let a kteří projeví o nabízené službě zájem a vyhledají toto zařízení. Posláním, které si Téčko stanovilo, se týká hlavně zabezpečení prostor pro změnu života klientů, kteří zařízení navštěvují a to takovou změnu, které vede k pozitivním dopadům. Dále se snaží o poskytnutí informací pro klienty, podporu a pomoc, pro kterou se mohou klienti rozhodnout dobrovolně, zajistit individuální potřeby a také se zařikávají pro partnerský přístup ke každému klientovi. Téčko se snaží pomáhat dětem a mladistvým v krizové situaci či jakémkoliv problému, které prožívají. Konkrétně ve většině případů navštěvují klienti Téčko, když prožívají ve svém životě jakékoliv těžkosti (s kamarády či rodiči, ve škole...) a sami si se situací neví rady, nebo potřebují určitou pomoc a ví, že na Téčko se mohou

v tomto případě obrátit. Služby zařízení vyhledávají také děti a mladiství, kteří se někdy setkali s násilím a to třeba i na sobě nebo na blízkých nebo jiných lidech v jejich okolí. Pokud si neví rady s jakoukoliv situací nebo potřebují nějakou „spřízněnou duši“, pokud jim připadá, že jim nikdo v jejich okolí nerozumí a nemá je kdo vyslechnout. Další důvod může být seberealizace, děti a mladiství nemají chuť či prostě jen nechtějí nijak trávit svůj volný čas, doma se nudí a potřebují se nějak zabavit. Téčko ale tak é nabízí přístřeší těm, kteří se chtějí pouze ze zvědavosti podívat nebo tzv. „občihnout“ terén. Mohou se kdykoliv v otevírací době přijít podívat, jak Téčko funguje a na jakém principu toto zařízení existuje.

Téčko je také podporováno finančními prostředky a to hlavně od Ministerstva práce a sociálních věcí ČR a také Zlínským krajem z Fondu mládeže a tělovýchovy NZDM.

3.2 Vývoj zařízení

Formální vznik zařízení nastal v roce 1997. Ale až roku 1998 zařízení zahájilo první preventivní přednášky na školách ve Zlíně, které byly zaměřeny na prevenci. Ve stejném roce se také objevily první základy nízkoprahového zařízení T-klub neboli Téčka. Pracovníci se se s dětmi a mládeží scházeli jednou týdně v pozdních odpoledních hodinách v pronajaté místnosti. V roce 1999 se tyto podvečerní schůzky přesouvají do bývalé budovy MŠ Pod Stráněmi, které zařízení dostalo do dlouhodobé výpůjčky od města Zlín a to na základě projektu s názvem Sdružení. Nyní se tedy Téčko realizuje v těchto prostorách jako plnohodnotné NZDM pro děti a mládež od 10 do 18 let. Roku 2000 se zahájilo vykonávání odvětví NZDM a začal projekt s názvem Klíč, který byl praktikován jako terénní práce. Jako další vznikla Archa, v roce 2001 a je to přednášková činnost a zároveň poradenství, které funguje na školách ve Zlíně. Následně byla změněna organizační struktura a to v roce 2002. Rok na to, tedy 2003, vznikla pozice ředitele tohoto zařízení a ve stejném roce byl zahájen provoz poradny LOGOS. Dále se také dostavěla horolezecká stěna, která zdobí prostory bývalé budovy MŠ a poté se také otevřela nová budova pro možnost vykonávání služeb NZDM se sídlem na ulici Divadelní ve Zlíně. Téčko společně s Klíčem se v roce 2004 stalo skupinovým členem ČAS nebo České asociace streetworku. V roce 2005 se celá Unie Kompas stává členem Diakonie Bratrské jednoty baptistů v ČR a získalo také akreditaci pro možnost vystupovat jako vysílací a přijímací organizace a další akreditaci získalo pro probační program pro mladistvé. Jako provozovatel bylo vybráno pro NZDM v Otrokovicích. Rok poté byl díky těmto aspektům v Otrokovicích otevřen nízkoprahový klub s názvem Šlikr. V tomto roce 2006 se také změnila a rozšířila cílová skupina, na kterou

by se zařízení mělo orientovat. Byla rozdělena podle umístění a to tak, že středisko Pod Stráněmi přijímalo děti od 9 do 12 let a T-klub na ulici Divadelní zase děti a mladistvé od 13 do 21 let. V roce 2007 oslavila Unie Kompas své výročí a to 10 let existence. O dva roky později se k službám přidala také terénní forma práce v nízkoprahovém klubu Šlikr. Roku 2010 se díky grantu Nadace O2 podařilo otevřít nově rekonstruované prostory poradny Logos v budově Pod Stráněmi a ve stejném roce taky T-klub úspěšně prošel kontrolou kvality sociálních služeb prostřednictvím inspekce. Roku 2012 nastalo rozšíření pověření zařízení k vykonávání sociálně-právní ochrany dětí a tím došlo k zařizování a provozování odborného poradenství pro péči o děti.

3.3 Nabízené služby

Unie kompas nabízí služby sociálního charakteru podle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách. Provozují NZDM pro děti a mládež – T-Klub a Šlikr, terénní program Klíč, odborné a sociální poradenství prostřednictvím poradny Logos. Dále také preventivní programy, které jsou aplikovány prostřednictvím přednášek na základních a středních školách – tuto službu zastřešuje název Archa. Do popisu práce si Archa dala také dlouhodobou práci s kolektivem třídy, jednorázové besedy v nízkoprahovém klubu, které jsou zaměřeny na prevenci patologických jevů a interaktivní programy, které se zaměřují hlavně na individuální pomoc dítěti se zdravotním handicapem. V rámci těchto služeb UNKO vykonává sociálně-právní ochranu dětí, k níž bylo pověřeno rozhodnutím Ministerstva práce a sociálních věcí. Toto zařízení vyhledává děti, na které se zaměřuje sociálně-právní ochrana, dále také zprostředkovávají činnosti, která se zaměřuje na ochranu dětí před škodlivými jevy a vlivy a snaží se jim předcházet. Byli pověřeni také zřízením a provozem zařízení, které se zaměřuje na sociálně-výchovné činnosti a také na provozování a realizování rekreačních táborů pro děti. Krajským úřadem města Zlína byli zase pověřeni pro pomoc rodičům, kteří potřebují pomoc ve vyřešení výchovných či jiných problémů, které souvisejí s péčí o dítě, dále také pro zprostředkování poradenství rodičům při vzdělávání a výchově a při pečování o dítě se zdravotním handicapem v rámci poradenských přednášek a kurzů, které se zaměřují na řešení těchto problémů, na pomoc při výchovných, sociálních a jiných problémů, které souvisejí s péčí o dítě a výchovou. Dále jsou také pověřeni zřizováním a provozem odborného poradenství pro děti. V neposlední řadě je zařízení pověřeno uzavíráním dohod o vykonávání pěstounské péče, dále výkonem odborného poradenství a výkonem pomoci pro žadatele o zprostředkování osvojení dítěte či pěstounské

péče a poskytnutí poradenství jakékoliv fyzické osobě, které je vhodná se stát osvojitelem či pěstounem a jim také poskytnout výchovné a poradenské služby stejně jako té osobě, které už osvojila dítě nebo praktikuje pěstounskou péči.

3.4 Cíle a principy zařízení

Cíle organizace jsou pro každou službu rozdílné. Vybrány byly ty nejčastěji aplikované v praxi:

- Podpořit ve zvládnání obtížných životních situací.
- Pomoci najít své místo mezi vrstevníky a v místní komunitě.
- Poskytnout psychickou, fyzickou, právní a sociální ochranu během tvého pobytu v Těčku.
- Dát prostor a podmínky pro realizaci tvých osobních aktivit.
- Zvýšit sociální schopnosti a dovednosti, tedy ukázat ti, jak se lépe „poprat se životem“.
- Stabilizovat rodinu v obtížné situaci.
- Podpořit zdravé fungování rodiny tak, aby byla schopna zvládat obtížné životní situace sama.
- Podpořit sociální začlenění dětí s hyperaktivitou nebo s autismem, dětí, které zažily šikany, úzkostných, s poruchami učení a chován, do společnosti a snížit tak negativní důsledky těchto obtíží.
- Přímo podpořit a doprovázet děti a dospívající v obtížných a krizových životních situacích.

Služby v T-klubu jsou poskytovány na základě určitých principů:

1. Nízkoprahovost

- a. V tomto zařízení o sobě klient nemusí poskytovat žádné osobní informace nebo údaje, pokud si to přeje, zůstává v anonymitě.
- b. Při příchodu do zařízení není potřeba vyplňovat žádné přihlášky ani se do tohoto zařízení nemusí registrovat.
- c. Klient může přijít kdykoliv, kdy je zařízení otevřeno, tedy v předem daných otevíracích hodinách.

- d. Klient si může sám vybrat, kterou činnost chce dělat a není problém, pokud nebude chtít dělat nic z nabízených činností nebo aktivit.
- e. Klient nemusí zařízení navštěvovat pravidelně.
- f. Za základní služby, které zařízení nabízí, se neplatí, jsou zcela zdarma.
- g. V zařízení se respektuje individuálnost, proto klient, který má jiné názory než ostatní, rozhodně není jiný či špatný.
- h. Jediná podmínka pro navštěvování zařízení je ta, že klient nebude svým jednáním omezovat či ohrožovat sebe, ostatní klienty nebo pracovníky.

2. Obecné principy, fungující v zařízení:

- a. Zařízení respektuje individualitu každého klienta.
- b. Zařízení dbá na to, aby byla při poskytování služeb zachována lidská důstojnost, aby byla dodržována lidská práva a svoboda.
- c. Zařízení a pracovníci usilují o to, aby podpořili samostatnost klienta a motivovali je k tomu, aby našli cestu k řešení svých problémů.
- d. Zařízení podporuje začleňování klienta do společnosti.

3. Základní principy Unie Kompas (křesťanské principy a hodnoty):

- a. Zařízení si zakládá na lásce k bližnímu.
- b. Důležitá je pomoc člověku v nouzi.
- c. Zařízení podporuje tradiční rodinu.
- d. Zařízení se zavazuje k respektu jedinečnosti každé osoby a hodnotách každého člověka.
- e. Každý člověk odpovídá sám za sebe a jeho vlastní život, což vypovídá z osobní svobody každého člověka.

Tyto principy se snaží odbourávat sociální a psychologické bariéry, které by dětem a mladistvým vstupu do zařízení či využití poskytovaných aktivit a služeb. Dále se jedná o odstranění prostorových, časových a finančních bariér.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 VÝZKUM

Výzkum je zaměřen na problematiku uživatelů nízkoprahových zařízení, konkrétně na to, jak uživatelé tohoto zařízení vnímají, jak na ně dané zařízení působí a jakou roli v jejich životě zastává. Zaměřujeme se na aspekty v průběhu návštěvy zařízení a i v budoucnu, zkoumáme proces zlepšování určitých dovedností díky navštěvování zařízení, proměnu zájmů a celkově trávení času uživatelů. Dále nás bude zajímat, z jakého důvodu klient navštěvuje zařízení a co by navrhoval pro zlepšení těchto služeb. Hlavní výzkumnou otázkou se snažíme zjistit, jaký je přesně princip pomoci dětem a mladistvým, kteří navštěvují konkrétní NZDM.

4.1 Výzkumný problém a cíle výzkumu

Hlavním cílem této diplomové práce je zjistit, jak subjektivně vnímají roli nízkoprahového zařízení sami klienti. Touto rolí se v následujícím výzkumu rozumí prožívání volného času v zařízení, psychické a komunikační změny v klientově životě po dlouhodobém navštěvování, dále také změny v oblasti zájmových činností a v neposlední řadě také to, jak se klient v zařízení cítí a celkově jaké pomoci se klientovi v tomto zařízení dostává a proč ji klient využívá.

Výzkumný problém této práce je tedy **subjektivní vnímání role nízkoprahového zařízení na život klientů.**

Dílní cíle výzkumu:

1. Zjistit, v čem tkví princip pomoci dětem a mladistvým navštěvujících zařízení.
2. Zjistit, v čem vidí klienti přínos navštěvování zařízení.
3. Zjistit, jestli navštěvování zařízení klientům něco dalo či vzalo.
4. Zjistit, jaké jsou názory klientů na prostředí zařízení.
5. Zjistit, jaké návrhy mají klienti na zlepšení některých prvků v zařízení.

4.2 Výzkumné otázky, pojetí výzkumu

Hlavní výzkumná otázka:

- Jaká je role nízkoprahového zařízení v životě dětí a mladistvých, navštěvujících toto zařízení?

Vzhledem ke stanoveným výzkumným cílům byly vypracovány následující dílčí výzkumné otázky:

Dílčí výzkumné otázky

1. V čem tkví princip pomoci dětem a mladistvým navštěvujících zařízení?
2. Jak nízkoprahové zařízení působí na děti a mladistvé, kteří toto zařízení navštěvují?
3. Co klientům dalo či vzalo pravidelné navštěvování zařízení?
4. Jaké jsou názory klientů na prostředí zařízení?
5. Jaké návrhy mají klienti na zlepšení některých prvků v zařízení?

Pojetí výzkumu:

Zkoumané téma tohoto výzkumu je zaměřené na hloubkové poznání problematiky dětí a mladistvých, kteří navštěvují NZDM. Vzhledem k tomu, že chceme zjistit důkladné informace, důsledně se zaměřit na prožívání konkrétních jedinců a zjistit některé další aspekty, které se této problematiky týkají, byl zvolen **výzkum zaměřený na kvalitu**. Výzkum zaměřený kvalitativně můžeme popsat jako proces zahrnující porozumění, kde je důležité jeho zaměření na rozmanitých metodologických tradicích, jež zkoumají určité obecné problémy směřující svou povahou spíše do sociální sféry. Role výzkumníka spočívá ve vytváření komplexních obrazů problematiky, v analýze určitých typů textů a provádění výzkumu v přirozeném prostředí jedinců (Hendl, 2005, s. 50). Právě Hendl (2005, s. 164) popisuje hlavní metodu sběru dat v kvalitativním pojetí výzkumu a podle něj je důležité, se zaměřit na vyslechnutí účastníka výzkumu, kladení promyšlených otázek a také samozřejmě získávání relevantních odpovědí na tyto otázky. Pro účely tohoto výzkumu byl zvolen **polostrukurovaný rozhovor**, nazýván také jako moderované interview. Otázky v této metodě jsou připravovány výzkumníkem dopředu (Reichel, 2009, s. 111) a jsou spíše považovány za pracovní pomůcky, výzkumník tedy otázky v průběhu rozhovoru proměňuje a doplňuje podle potřeby (Gulová, Šíp, 2013, s. 108). Pokud se výzkumník rozhodne použít tento druh rozhovoru, získá tak možnost přímého kontaktu s účastníkem výzkumu, je tedy takto možné předejít nedorozumění, které může nastat v oblasti pokládání otázek. Dále je také možné v průběhu rozhovoru provádět zúčastněné pozorování a analyzovat ostatní aspekty, které doprovázejí odpovídání na otázky, které mohou být také klíčové při

zpracování dat a vyhodnocování, jako příklad můžeme uvést třeba neverbální projevy účastníků výzkumu (Matoušek, 2005, s. 170).

4.3 Výzkumný vzorek

Kritéria pro výzkumný vzorek byla stanovena na základě výzkumné problému a zahrnují tyto oblasti:

- Uživatelé nízkoprahového centra ve Zlíně
- Uživatelé, kteří navštěvují zařízení déle než rok
- Uživatelé, kteří navštěvují zařízení pravidelně
- Dívky a chlapci od 13 do 21 let

Pro účely výzkumu bylo zvoleno konkrétní zařízení a to z důvodu toho, že ve Zlínském kraji jako jediné nabízí největší rozsah poskytovaných služeb. Vzorek pro výzkum byl zvolen záměrně a to z důvodu znaků vybraných osob, které jsou důležité pro daný výzkum a které splňují požadavky pro splnění cílů tohoto výzkumu.

K výzkumu byl zvolen vzorek 5 osob, které odpovídají stanoveným oblastem výzkumného vzorku. Důvody, proč byly stanoveny zrovna tyto podmínky pro výzkumný vzorek, je ten, že je potřeba získat odpovědi od účastníků výzkumu, kteří navštěvují zařízení déle než rok proto, aby měli dostatečně dlouhé zkušenosti a mohli ze své praxe popsat všechny aspekty. Totéž platí pro zásadu pravidelného navštěvování zařízení. Věkové rozmezí bylo vybráno takto z důvodu toho, že konkrétní zařízení, ve kterém je výzkum prováděn, má nastaveno přesně toto věkové rozmezí pro navštěvování.

4.4 Průběh výzkumu

Před realizací výzkumu byli osloveni klienti nízkoprahového centra, kteří byli ochotni ztvárnit výzkumný vzorek. Ti, kteří souhlasili, vytvořili tento výzkumný vzorek pro diplomovou práci. Rozhovorům vždy předcházela osobní kontakt s účastníky výzkumu, který měl připravit účastníky výzkumu na to, jakým způsobem bude výzkum probíhat. Rozhovory probíhaly v přirozeném prostředí účastníka výzkumu, nebo tam, kde se účastník cítil nejlépe.

V první fázi bylo účastníkům vysvětleno, že to, co řekou, je zcela anonymní a že rozhovory budou použity pouze pro účel diplomové práce. Dále bylo vysvětleno, že otázky, které budou považovat za nevhodné nebo na ně prostě nebudou chtít odpovídat, se mohou vynechat nebo

se k nim můžeme vrátit později. Dalším a posledním krokem před započítím rozhovoru bylo ujištění se, zda účastníci výzkumu souhlasí s tím, že rozhovor s nimi se bude nahrávat.

Na souhlas navazovala většinou první otázka z předem vypracovaného seznamu otázek. Doba trvání rozhovoru byla velice podobná u každého účastníka výzkumu, tyto rozhovory trvaly většinou kolem 60 minut. Děti a mladiství byli sdílní a fakt, že byli nahrávaní, jim nebránil v tom, aby se podělili i o intimní informace. Žádný z účastníků výzkumu se nevyjádřil o některé položené otázce, že by byla nevhodná a všichni odpovídali bez problému. Pro polostrukturovaný rozhovor byl vytvořen seznam otázek, který měl navádět účastníky výzkumu na odpovědi, jsou to tyto:

1. Jak dlouho navštěvuješ Těčko?
2. Z jakého důvodu Těčko navštěvuješ?
3. Co bys řekl/a že ti Těčko dalo nebo třeba vzalo?
4. Co si myslíš, že se ve tvém životě změnilo díky Těčku?
5. Pomohlo ti Těčko v něčem? (těžká situace, rozhodnutí, práce, brigáda, škola...)
6. Co by se v Těčku podle tebe dalo zlepšit?

Získaná data z těchto rozhovorů byla zpracována prostřednictvím přepisu nebo tzv. transkripce, čímž získali textovou podobu. Při přepisu dat bylo zachováno nářečí a celkový dialekt účastníků výzkumu.

4.5 Metoda zpracování dat

Metodou tohoto výzkumu byla v ohledu na stanovený cíl vybrána konkrétně Grounded theory neboli v překladu **zakotvená teorie**, který se vyvíjela v průběhu šedesátých let 20. století. Od té doby prošla nespočet změnami a rozdělila se do různých variant. Jde o velice populární metodu designu, ke které se hlásí mnoho empirických sociálně vědních studií. Barney Glaser a Anselm Straus jsou autoři, kteří tuto teorii vytvořili a kteří popsali i základní cíle této metodologie. Cílem je zbavení kvalitativního výzkumu subjektivistické a impresionistické nálepky a posunout ho za hranici prostého popisu neboli deskripce jevů. Další cíl směřoval ke kompenzaci toho, že tento výzkum byl neschopný vytvářet nové teorie. Tito autoři dbali na to, aby studenti výzkumníci nebyli v zajetí pouhé teorie, ale sami si vyzkoušeli, jaké to je, prakticky si informace ověřit.

Dle Strausse a Corbinové (1999, s. 14) je zakotvená teorie „*teorie induktivně odvozená ze zkoumání jevu, který reprezentuje*“. To znamená, že je odkryta, vytvořena a

prozatímně ověřena systematickým shromažďováním informací o zkoumaném jevu a analýzou těchto informací.

Podle Bryanta a Charmaze (2007, s. 11-12) zakotvená teorie podobně jako i ostatní přístupy není pouze jednoduše metodou, je spíše „rodinou metod“. Cíl, který si zakotvená teorie stanovila, je vybudovat si určitou teorii jevu, který zkoumáme: takže je důležité jeho teoretické a abstraktní uchycení, jež umožňuje, abychom daný jev mohli lépe pojmenovat, lépe mu porozuměli a dokázali ho dát do jistých souvislostí a díky tomu pak byli úspěšnější v ovlivňování a předvídání tohoto jevu. Snaží se o vytvoření teorie z faktů, které jsou pevně ukotveny v datech. Od tohoto je pak odvozen název této teorie. Tato teorie zahrnuje komplexní přístup konkrétního výzkumného procesu.

Principy zakotvené teorie obsahují například princip podle Řiháčka a kol (2013, s. 45), která prosazuje účelové vzorkování. Jeho podstata spočívá v tom, že následující účastníky výzkumu vybíráme až po nějaké době a na základě aspektů, které se vynořují v průběhu další analýzy dat. Zde je důležité, abychom zvládli podříditi výzkumný proces teorii, která se postupem času začíná vynořovat. Zakotvená teorie se primárně snaží o to, aby nestála na místě, nedávala přednost jen deskripci a kategorizaci ale chce spíše zachytit základní jev, který ve zkoumaných datech nemusí být z počátku úplně jasný. Produktem, který vytváří zakotvená teorie je právě teorie či pracovní model, který se většinou soustřeďuje na jeden ústřední koncept.

4.5.1 Otevřené, axiální a selektivní kódování

Kódování ve kvalitativním výzkumu představuje určité operace, pomocí kterých jsou údaje postupně rozebrány, poté konceptualizovány, a nakonec opět novým způsobem složeny. Je to proces, který tvoří teorii z údajů. Postupy analýzy zakotvené teorie jsou navrženy, aby v hlavním případě spíše vytvářely teorii, než ji pouze ověřovaly. Dále také aby dodávaly výzkumnému procesu určitou kritičnost, která by měla být předpokladem pro tzv. „dobrou vědu“. Dále jsou tyto postupy navrženy pro pomoc analytikovi s překonáváním domněnek a předsudků, která by mohl mít a vnášet je do výzkumu anebo ty, které by se u něj v průběhu výzkumu mohly vyskytnout. Také jsou navrženy pro zajišťování míry zakotvení a rozvíjely citlivost a integraci, jež jsou nutné pro vytváření bohaté teorie, které těsně nahrazuje realitu, která je prostřednictvím výzkumu realizována. K dosažení správných výsledků je důležité, aby výzkumník udržoval jistou rovnováhu mezi vlastnostmi jako je tvořivost, vytrvalost, kritičnost nebo teoretická citlivost.

Analýza v zakotvené teorii se skládá ze tří hlavních přístupů kódování, které jsou:

- a) Otevřené kódování - záznam kódování probíhá tak, že při prvním pročitání poznámek, které vlastníme, si zprvu vymyslíme pár pojmů či označení. Postupně tímto procesem se začnou záznamy usměřňovat a členit se do určité podoby. Kategorie, které jsme vytvořily, dále ještě obsahují určité vlastnosti a aspekty. Na ně pak navazují teoretické poznámky, ze kterých v konečné fázi vycházejí otázky, které se týkají dané kategorie.
- b) Axiální kódování – snažíme se vytvořené dávat kategorie dohromady. Poté by z každé kategorie měla vycházet to, že každá má své místo a každá musí zapadat do určitého integrovaného celku celého výzkumu. V tomto kódování je soustředění zaměřeno na bližší určování kategorie pomocí podmínek, které jej zapříčiňují, dále pomocí kontextu, v němž je zasazen, také pomocí strategií jednání a interakce, pomocí kterých je zvládnán, ovládnán, vykonáván, a následků těchto strategií.
- c) Selektivní kódování - při selektivním kódování jde o integraci pojmů kolem hlavní kategorie a doplňování těch kategorií, které je ještě potřeba dále rozvíjet a pracovat s nimi (Strauss, Corbinová, 1999, s. 152–154).

K otevřenému kódování došlo v získaných datech samovolně po pročitání doslovné transkripce všech rozhovorů. První vytvořené kódy byly proto zaznamenány, aby se s nimi mohlo později pracovat. Následovalo vytvoření kategorií, do kterých se předem získané kódy zařadili podle viditelné podobnosti a okolností. Z informací, které vyplynuly z daných kategorií, jsme následně zpracovali axiální a selektivní kódování a z těchto separovaných závěrů byly vytvořeny výsledky této práce.

5 ANALÝZA VÝZKUMNÝCH DAT

Pomocí metody kódování dat, která je již výše popsána jsme vytvořili kategorie a k nim vyselektovali z textu kódy, které zde budou prezentovány. Tyto kategorie budou popsány pro lepší pochopení a detailnost jevu.

Vysvětlivky: (...) nehodící se předcházející nebo nadcházející text výpovědi

Kurzíva, uvozovky – přímá výpověď účastníků výzkumu

5.1 Kategorie 1 – „Těčko“

Kódy: zařízení, věk, rok, délka, základní škola

Tato kategorie se snaží demonstrovat informace o tom, od kdy a jak často klienti navštěvují zařízení. Je to důležité zejména proto, abychom věděli, že účastníci mají již nějaké zkušenosti a mohou z vlastních zážitků popsat všechny aspekty, ke kterým se v průběhu rozhovoru dostáváme. V rámci výzkumného vzorku jsme si stanovili, že účastníci výzkumu musí navštěvovat pravidelně zařízení nejméně rok, aby mohli bezpečně a s jistotou odpovědět na všechny otázky rozhovoru dostatečně relevantním způsobem.

Alena: „Dva nebo tři roky“. „No, takže to bude tak 2,5 roku...“

Ema: „Ty jo to budou, ty jo, dva roky“.

Roman: „No, já si vzpomenu ... tak od 15 - ti. 14 - 15, plus minus.“ „No když jsem byl v prváku, tak už jsem tu chodil.“

Marek: „(...) asi no, no od 13 – ti (...)“. „No já jsem chtěl chodit už od 12 – ti ale já jsem věděl, že je tohleto od 13 – ti, takže sem sem nechodil (...)“.

Vendy: „(...) myslím si, že mi bylo asi nějak 14 nebo 15, myslím, že asi 14.“

Účastníci výzkumu navštěvují zařízení několik let, proto můžeme říct, že informace, které jsou dále ve výzkumu demonstrovány z rozhovorů, jsou podmíněny délkou navštěvování a jsou tak relevantní pro zjištění potřebných cílů stanovených pro výzkum.

5.2 Kategorie 2 – „Těčkování“

Kódy: lidé, volný čas, škola, počasí, hry

Tato kategorie obsahuje informace o tom, jakým způsobem se účastníci výzkumu dozvěděli o existenci zařízení, kdy poprvé zařízení navštívili, jak často jej navštěvují a jaký byl jejich první dojem ze zařízení.

Alena:

„(...) od kamarádky, kamarádky tu chodili i ze školy, protože my jsme tady šly i se školou, jakože v 6 třídě“. „(...)podívat se se školou, jakože brát nějaké hodiny“.

„(...) myslím, že jsme šly jako v rámci rodinné výchovy jako sem, jako že sem můžeme zajít kvůli volnočasovým aktivitám nebo doučování nebo tak.“

Tak já jsem tu hlavně chodívala, jakože pro kamarádky, jakože jsem s nima byla třeba domluvená, že se někde potkáme, oni byli tady, tak já jsem většinou přišla za nima.

„(...)ono byla jako zima, tak se tady člověk zahrál, hrály se hry jako, karty, šipky.“

Ema:

Já myslím, že to byla (jména kamarádek) by to měly být, jako já jsem se to tak různě, jakože my jsme sem začali původně chodit jenom jako do zkušebny (...).“

No zkušebna byla to hlavní, to jako jo ale třeba ten pingpongový stůl a jako ten kulečnick se mi hodně líbí

„(...) jakože se sem dá jít, prostě odpoledne já to stihám dobře, jakože po škole, protože já většinou dojezu ze školy a jdu přímo sem (...).“

„(...)a je tady teplo, dá se sem schovat, když jako...takový nečas (...).“

Tak jako já sem chodím docela často, já sem chodívám z té školy docela často.

Roman:

Tak my jsme tady byli se školou a já už jsem tady vlastně chodil...jó, už vím. Od kamarádky.

„(...)tak mě pozval sem a mě to tady nějak zaujalo.

„(...) chodím tu rád právěže (...) chodím tu rád a otevírací doba mi vyhovuje (...).“

Marek

No ve škole jsme tady byli si zahrát a tak. „(...)kulečnick asi a dál no příjemné prostředí. Já jsem neměl co dělat, nemám moc kamarády (...).“

Měl jsem strach sem jít vůbec, protože jsem nevěděl, do čeho jdu nebo tak, já jsem tady

nikoho neznal. A teď vidíš, zná mě tady každý.

Vendy:

„(...) hnedka jsme šli hrát nějakou hru, nějakou tu stolní...pak jsme hráli s tou pracovnící kulečnick, bylo to super.

„(...) celkem jsem si s něma i rozuměla, tak jsem si říkala, že bych mohla chodit, jakože častěji, prostě bylo to tam fajn.

Účastníci výzkumu uvedli, že prvním popudem pro navštívení zařízení byli kamarádi, poté také základní škola, která využívá služeb prevence zařízení. V zařízení je baví hrát hry, povídat si s pracovníci a poznávat nové lidi.

5.3 Kategorie 3 – „Proč sem chodím?“

Kódy: rada, vedoucí, hry, streetwork, povídání

Alena:

Tak já povídat si třeba s holkama já totiž chodím i s Klíčem (...)

Ale i tak celkově, jakože i ty věci jsou tady takové, spíš jako udělané pro ty starší a takhle, já nevím, je tady celkově jako větší prostor, větší ticho, no.

Tak v klíči jsou to ohnivě show, na ty chodím pravidelně na všechny, potom v Téčku, no já jsem hrozně ráda chodila na ty besedy o drogách (...)

„(...) děláme fireshow a takhle a já jsem to chtěla hrozně zkusit, takže s nima ohňuju (...)

Ema:

No, asi ti lidi, jako já nejsem moc otevřený člověk (...)

„(...) ale tady mám takovou jakoby jistotu, já vím, že když tady přijdu a řeknu pracovníci, jako pojd' se mnou chvilku vedle, já si s tebou potřebuju něco říct, tak ona prostě přijde.

„(...) když je zima, protože kdo by chtěl být venku (...)

Roman:

„(...) jsou tady fajn vedoucí, tak.

„(...) jsem rád, že mi pomáhají s domácím úkolem a...poradí mi s něčím a tak no.

„(...) řeším tady problémy, co si nadělám v životě a kvůli poradenství.

Marek:

„(...) tady můžeš věřit lidem, měl jsem tady kámoše.

„(...) když dojdu, domluví se s někým, že jako někam zajdeme nebo jestli si něco zahrajeme třeba příště nebo tak, přijdou, dá se na ně spolehnout.

„(...) hlavně pokecat s lidma dobře, já s tím mám jinak obrovský problém.

Vendy:

Tak jako třeba když jsem měla nějaký problém s něčím (...)“.

„(...) no prostě jako jsem se radila s holkama, co mám jako dělat.

Však jak jsem potřebovala něco, cokoliv, co jsem chtěla, tak jako nebyl problém přijít (...) i když jsem se jako pohádala s rodičema, a když jsem měla třeba problém ve škole (...)“.

„(...) já se ráda bavím tady s lidma v Těčku, tady se můžu bavit o všem.

Je to tady takové jakože si tu můžu pokecat ale jako jde tady i to, že tu mám klid a můžu přemýšlet a když potřebuju něco do školy, tak si to tady můžu najít nebo udělat, i holky kdyžtak mě můžou pomoci.

V rámci této kategorie jsme chtěli zjistit, z jakého důvodu účastníci výzkumu navštěvují toto zařízení. Důležitou oblastí pro navštěvování zařízení je pro účastníky rozhovoru možnost se sejit s lidmi, které zde poznali, mají rádi a rádi se s nimi stýkají. Dále také kontakt s pracovníky, kterým důvěřují a mají k nim blízký vztah. Mohou s nimi hrát hry, které je baví a v zařízení je k dispozici několik desítek her.

5.4 Kategorie 3 – „Co mě tady baví?“

Kódy: poradenství, doučování, prevence, nocovky, filmy

Alena:

Tak v klíči jsou to ohnivé show, na ty chodím pravidelně, pravidelně na všechny, potom v Těčku, no já jsem hrozně ráda chodila na ty besedy o drogách (...)“.

„(...) tady byl ten vlak, ten drogový (...) tak to bylo super“.

Ema:

„(...) na ty fireshow a takové jakože když jsou tady ty přednášky, tak jsem byla a takové ty filmové odpoledne, nocovky, a tak, tak jako na to chodím.

Hlavně ta zkušebna (...)“.

Roman:

„(...) tady se dostanu bez problému a to...na fb, projdu si zprávy, jestli jsem nějaké dostal a toto...a doma až tak k tomu přístup nemám (...)“.

„(...) cítím se tady bezpečněji, než prostě s kamarádem, protože ten droguje a pije (...)“.

„(...) je to lepší, než projíždět lístky a ještě se dostat do problémů.

Marek

Chodil sem na film a obvykle jsem většinu filmů vybíral (...)“.

Byl jsem pravidelně na nocovkách (...)“.

„(...) tady můžeš věřit lidem.

Naučil jsem se tady hromadu her, dokonce tady jsem začal s fotbálem, pak jsem se dostal na nějaké turnaje přes kámošku, kterou jsem tady potkal a dostal jsem se až na mistrovství Evropy (...)“.

Vendy:

„(...) já se ráda bavím tady s lidma v Těčku, tady se můžu bavit o všem.

„(...) tady jak chodí hodně lidi a každý je jinačí, tak mě se to líbí.

„(...) než jsem přišla sem, tak jsem vůbec nikdy nehrála kulečnick (...) je to super.

„(...) Sledujeme filmy a baví mě to.

Účastníci výzkumu v hojném počtu využívají akce, které zařízení pořádá. Jsou to například nocovky, kdy mohou i s pracovníci přespat v zařízení, dále pouštění filmů dle jejich vlastního výběru. Také vaření nebo streetwork, kde se učí „ohňovat“. Velkým lákadlem pro děti a mladistvé je také hudebna, která disponuje bubny, mikrofonem, kytarou a podobným hudebním řízením, které mohou návštěvníci využívat.

5.5 Kategorie 5 – „Princip pomoci“

Kódy: Seberealizace, komunikace, učení, problémy, úkoly

Alena:

„(...) hodně se učím jako s (jména pracovníci).

„(...) mnohem radši bavím s (křestní jména pracovníc) než s rodiči.

„(...) i (jméno pracovníce) se mnou jela se na tu školu podívat na den otevřených dveří.

„(...) dalo mi to, že jsem se naučila hodně věcí.

Ema:

„(...) říkám, mě to seberealizovalo.

A mě jako hlavně vyhovuje, že tady se všichni dokážou bavit, já mám fakt jako problém se otevřít (...)“.

„(...) kdyby se doma nebo kdekoliv něco dělo, tak když přijdu sem (...)“.

Radek:

„(...) jsem tady v bezpečí a tak, před okolím.

„(...) tady mi pomáhají s domácím úkolem a poradí mi s něčím (...)“.

No kvůli tomu poradenství (...)“.

No tak je to lepší než se bavit s pochybnýma kamarádama,, že tady chodíjou (...) no že tady nejsou tak hrozní.

Marek:

„(...) jsem chodil hlavně pokecat s lidma, já s tím mám obrovský problém (...) v realitě moc přátel nemám.

No trochu je to jako lepší díky Těčku, jako o hodně s porovnáním, protože já jsem lidem vůbec nevěřil (...)“.

„(...) bylo tady doučování angličtiny, na to jsem chodil (...) pomohlo to (...) takže párkrát to bylo před písemkou, tak jsem si něco zapamatovat (...)“.

„ (...) taky jako hodně mi to dalo, takže i nějaké to trávení volného času smysluplnější (...)“.

Vendy:

„(...) dalo mi to to lepší vyjadřování (...)“.

„(...) mi přijde, že hodně věcí je snadnější pro mě.

„(...) když se poradím tady s někým, nebo sem můžu zajít a probrat to, když si nejsem jistá něčím úplně (...)“.

„(...) že jsem třeba víc kamarádská mezi lidma, nestydím se třeba něco říct tím, jak tady je tolik lidí a furt kecáme.

Já se snažím tady jako mluvit slušně (...)“.

V této oblasti můžeme říct, že zařízení pomáhá dětem hlavně při seberealizaci, při hledání sebe sama, svých koníčků a zálib. Dokáže je navést správným směrem a umožňuje jim využívat dostupné zařízení k tomu, aby se ve zvolené činnosti mohli zdokonalovat. Dále je důležité podotknout, že zařízení pomáhá se školními problémy, ať už mezi spolužáky či s učivem, poradí při osobních problémech a díky pravidlům učí slušnému chování a kázni.

5.6 Kategorie 6 – „Návykové látky“

Kódy: cigarety, drogy, alkohol, marihuana, špatná věc

Alena:

No já jsem jako, mě tohle hrozně bavilo to téma drogy, takže já jsem o tom hodně věděla ale určitě je dobré, jednou to člověk zapomene, tak ti to tu připomenout a tak.

No já bych celkově nezačala kouřit (...) od malička jsem nechtěla kouřit.

Ema:

„(...) já třeba jako drogy vůbec, já prostě jediné do čeho jsem v životě šla, je tráva.

„(...) nemyslím, že jsem zatím dost silná na to, abych se odnaučila kouřit.

Radek:

„(...) já nemám zapotřebí drogovat, protože něco o tom vím, co to způsobuje (...)“.

„(...) byla na té přednášce o drogách (...)“.

„(...) znám jich hodně těch drog. Zním to z televize (...)“.

„(...) mě nedostane do průšvihů s drogama, že by mě nadrogoval (...)“.

Marek:

Jo já nikdy trávu brát nebudu, nikdy drogy brát nebudu (...)“.

Viděl jsem několik lidí, vím, co to dělá, tady mě to jenom jako prostě (...) tady mi to jen doplnili, takže já už jsem byl rozhodnutý, že nic brát nebudu (...)“.

Vendy:

„(...) nikdy bych to nechtěla. Viděla jsem i nějaké obrázky a fakt je to hnus. A ani jako cigarety a alkohol, to není tak strašné ale jako já moc nepiju (...)“.

Známí jako kouří, ale já nechci, mě to smrdí a nemám to ráda.

Ne vůbec, to co nám tu říkají to, jako mě odradilo úplně nejvíc.

Jak jsme již zmínili v teoretické kapitole, děti a mladiství ve věku, ve kterém se v zařízení vyskytují, mají velice blízko k návykovým látkám. Několik účastníků výzkumu se zmínilo, že jejich kamarádi tyto látky požívají a prezentují toto požívání jako pozitivní. Napříc tomu, uživatelé vypověděli, že by nikdy návykové látky nebrali.

5.7 Kategorie 6 – „Pracovníci a prostory“

Kódy: Kulečnick, fotbálek, zkušebna, počítač, spokojenost, realizace

Alena:

Mě jako tady takhle nic nenapadá, jako že já si myslím, že jako jak je každý jiný, tak si tady každý něco najde.

„(...) jak tu ta houpačka byla, tak to bylo jako hodně dobré.

„(...) tady se hrozně moc dřív řešil téma pes (...) třeba jsme byli s pracovnícema spolu v útulku (...)“.

„(...) když třeba tady někdo řekne, že by něco chtěl třeba tady zařídit (...) tak se to dá zrealizovat a funguje to tady.

Ema:

Mě to jako vyhovuje, mě to přijde jako...mě se to právě líbí, mě to přijde útulné (...)“.

„(...) mě se to tady líbí, asi bych tady nějak moc jako nic neměnila (...)“.

„(...) asi bych tady třeba zavedla nějaké třeba výtvarné, jako odpoledne (...)“.

„(...) já jsem fakt spokojená, mě se tu líbí, mě se tu líbí taká ta realizace volného času (...)“.

Radek:

Tuhle místnost беру jako něco jako můj dětský pokoj (...) něco jako u mě doma v obýváku jako že je to tam takové prostorné a útulné (...)“.

Marek:

„(...) já jsem občas v Těčku vždycky něco spravil nebo tak (...)“.

„(...) jsem tady od té doby, co jsem sem přišel tak já jsem snad pomáhal vybrat každou pracovníci (...)“.

„(...) všichni pracovníci jsou super (...)“.

Jo jsem, spokojený jsem (...)“.

„(...) předat nějaké dílny prostě teď konečně se bude nový kulečník (...)“.

„(...) konečně se tady začalo něco hýbat.

„(...) nejvíc mě štvalo, když jako pracovníci jsou někdy moc zvědaví (...)“.

Vendy:

Tak možná se zdá, že je to tu trochu takové jako možná jak ve sklepě (...)“.

„(...) že je tu občas i něco nového, jako ten boxovací pytel a tak, potom prý bude Těčko opravené.

„(...) bude nový kulečník, takže se to tu mění a řekla bych, že jako k lepšímu, takže dobrý.

„(...) takže já mám holky ráda, ale teď hodně odchází a zase přijdou jiní místo nich.

„(...) jsem fakt ráda, že jsem tady začala chodit, fakt jsem moc ráda, moc se mi tu líbí (...)“.

„(...) podle mě je to tady super.

Prostřednictvím několika otázek v rozhovoru jsme se snažili zjistit, jak jsou uživatelé spokojeni s prostředím zařízení, jak na ně vizuálně působí upravenost a poskládání prostorů a jaký je jejich názor na pracovníky. V první řadě je potřeba uvést, že v době pořizování rozhovorů několik pracovníků odešlo nebo bylo v procesu opouštění tohoto pracovního místa a na tak tyto pracovníci byli nahrazováni dle možností organizace. Prostory zařízení, které se mohou zdát nedostatečné, ovšem účastníci výzkumu hodnotí kladně a také zmiňují, že se v zařízení cítí útulně a jsou zde jako doma. V době pořizování rozhovorů také měla v zařízení začít rekonstrukce, která potěšila všechny účastníky výzkumu, a shodli se na tom, že tyto změny budou určitě pozitivní a těší se na ně.

5.8 Kategorie 7 – „Nové vztahy“

Kódy: seznámení, potkávání, spolehnutí, nový kamarádi, důvěra

Alena:

Jo jako hodně jsem se tu seznámila s lidma.

Ema:

„(...) tak jsem se vlastně poznala s holkama a s děčkama, jakože já s něma dobře vycházím (...)“.

Radek:

(Jméno pracovníka) je skoro něco jako můj soused a já ho беру jako kamaráda (...)“.

No právěže tady jsem ho viděl poprvé.

No jeho holku znám nějakou dobu a poprvé jsem ji viděl v Těčku.

Marek:

„(...) ale jako tady je největší pravděpodobností potkat (...)“.

„(...) mám hodně kámošů hlavně virtuálním světě.

Dá se na ně spolehnout.

Vendy:

„(...) tak dalo mi to asi to, že jsem si tady (...) našla jsem si tu nějaké kamarády (...)“.

Z přímých výpovědí účastníků rozhovoru jsme zjistili, že kamarádské vztahy neprobíhají pouze v samotné organizaci a po dobu otevíracích hodin ale vztahy, které účastníci naváží v zařízení, pokračují do budoucna, tedy můžeme říct, že v zařízení vznikají dlouhodobě udržitelné vztahy. Za své kamarády účastníci považují i pracovníky, ovšem do jisté míry, tedy ví, kde jsou hranice mezi kamarádstvím a pracovním přístupem.

5.9 Kategorie 8 – „A co potom?“

Kódy: Budoucnost, plány, stěhování, střední škola, věková hranice

Alena:

Tak já hlavně chci teďka jít na střední školu (...) já mám hroznou tendenci věci neplánovat (...) chtěla bych dělat, jakože něco, co dělají holky.

Radek:

No kdybych byl ve Zlíně tak bych sem pak chodil. Kdybych se neodstěhoval (...)“.

Vendy:

Asi bych chtěla sem dál chodit ale. Možná bych posunula tu hranici jako let, že kdyby to tu bylo třeba od 17 do 25, bylo by to super (...)“.

Tak si myslím, že tu ještě dlouho zůstanu a budu tady chodit.

Na dotaz, zda by chtěli účastníci výzkumu navštěvovat zařízení nadále, bylo všemi odpovězeno kladně. Většinu účastníků čeká pár let do dostudování střední školy nebo teprve střední školu začínají navštěvovat a i přes tyto životní změny chtějí stále pravidelně docházet do zařízení. Dokonce bylo vzneseno přání, aby podle vzoru streetworku, byla posunuta věková hranice zařízení a mohlo se zde chodit i v pozdějším věku.

6 SHRNUÍ VÝSLEDKŮ KÓDOVÁNÍ

Otevřené kódování nám pomohla ze získaných rozhovorů vytáhnout důležitá fakta, která si shrneme níže v této kapitole.

Větší část účastníků výzkumu začala navštěvovat zařízení na přechodu ze základní na střední školu. Účastníci výzkumu tedy všichni navštěvují zařízení 2 a více let. Zatím nikdo z dotazovaných nemá v plánu přestat docházet pravidelně do zařízení a chtějí by chodit, i co s týká vzdálené budoucnosti, tak uvedli, že pokud se někam neodstěhují, zařízení by chtěli navštěvovat pravidelně stále.

Z rozhovorů vyplývá, že primární informace, kterou účastníci výzkumu dostali, byla prostřednictvím školy, kdy se spolužáky či v rámci nějakého projektu navštívili toto zařízení a toto byla taky jejich první oficiální zkušenost a informace o tom, že toto zařízení existuje. Ovšem, tato návštěva nebyla natolik motivující, aby účastníci začali navštěvovat zařízení pravidelně. Nejčastěji to byli právě kamarádi, kteří přesvědčili účastníky o tom, že toto zařízení bude právě pro ně přínosné a zábavné. Tato informace pak byla také potvrzena tím, že od té doby, co účastníci navštívili zařízení s kamarády, pak už docházeli do zařízení pravidelně. Primární poznatek u prvního dojmu z většiny rozhovorů byl ten, že Těčko oplývá možnostmi jak trávit volný čas smysluplněji, zájem vzbudil hlavně kulečnick či stolní fotbal. Někteří účastníci uvedli jako sekundární poznatek u prvního dojmu ze zařízení to, že se mohli v zimě přijít zahřát a nemuseli přitom nutně být doma ale ve společnosti ostatních klientů ze zařízení.

Odpovědi účastníků v oblasti důvodu pro navštěvování zařízení se shodují v tom, že hlavní příčinou pravidelného navštěvování jsou hlavně kamarádství, které si v zařízení v průběhu docházení utvořili. Dalším důležitým důvodem je fakt, že využívají poradenských služeb zařízení a raději se chodí radit za pracovníci, než aby nějakou důležitou a složitou životní situaci probírali s rodiči. Další zjištění se odráží ve výpovědích účastníků výzkumu a týká se oblasti důvěry. Účastníci uvedli, že navštěvují Těčko rádi i kvůli tomu, že ostatním uživatelům se dá věřit a dá se na ně spolehnout, pokud se jedná o domluvu do budoucna a dá se s nimi bavit o všem.

V oblasti zábavy jsme zjistili, že účastníci rozhovorů mají nejraději filmová odpoledne. Tyto filmy jsou ve většině případech zaměřena na poučení z určité životní situace či na prevenci rizikového chování. Vybírají je ovšem sami klienti zařízení, takže můžeme říct, že se touto formou zařízení zaměřuje na to, aby si klienti uvědomili, že v každé situaci nemohou

rozhodovat jen oni a podporují je tak v empatii a pochopení. Tímto stylem je možno taky podporovat klienty v umění spolupráce s ostatními. Dále jsme také zjistili, že účastníky rozhovoru baví nocovky, kdy se sejdou klienti zařízení a přespí spolu v prostorech zařízení do dalšího dne. Během večer a noci je pro klienty vymyšleno několik aktivit, kterými jsou klienti zabaveni. Můžeme zmínit také preventivní přednášky, kdy je občas do zařízení pozván odborník na téma prevence a klientům přednáší o všech aspektech daného tématu, někdy tyto přednášky uskutečňují sami pracovníci zařízení. Oblíbená je také zkušebna, kde mají klienti zařízení k dispozici hudební nástroje, a většina z účastníků rozhovorů uvedla, že ji navštěvují a rádi zde tráví čas. Dále můžeme říct, že přímou odpovědí na název kategorie je pro účastníky výzkumu to, že v zařízení se mohou bavit o čemkoliv chtějí a také s kýmkoliv, proto rádi pravidelně zařízení navštěvují – přijde jim to lepší, než trávit čas s jinými lidmi nebo jen tak tímto časem „mrhat“. Klienti navštěvující Těčko také uvádějí, že rádi využívají i služeb streetworku a baví je aktivity, které streetwork pod touto organizací nabízí. Jsou to zejména fireshow.

Oblast pomoci je hlavním aspektem, který se snaží tato práce vyzkoumat. V rámci rozhovorů s uživateli zařízení jsme se mohli dozvědět, že hlavním faktorem, který uživatelům pomáhá v reálném životě, je poradenství, které jako službu zařízení nabízí. Díky poradenství jsou si uživatelé více jisti sami sebou, protože pokud nastane nějaký problém v jejich životě, ať už osobní nebo i problém ve škole, první kroky uživatelů směřují do zařízení a jak jsme taktéž zjistili, tyto problémy řeší hlavně s pracovníky zařízení, nikoliv doma s rodiči. Můžeme tedy říct, že poradenství v zařízení nahrazuje funkci rodiny v této oblasti. Dle informací od uživatelů to není tím, že by měli s rodiči špatný vztah, všichni účastníci rozhovoru vypověděli, že jejich vztah s rodiči je na dobré úrovni, ovšem je pro ně lepší své problémy konzultovat s pracovníky v zařízení. Zde můžeme říct, že důvod pro toto chování uživatelů je takový, že pracovníci jsou nestranné, nesnaží se navádět k určitému rozhodnutí, naopak je důležitější, aby samotné uživatele nasměřovali správným směrem ale podle toho, jak to cítí sami uživatelé a napomohli jim, aby sami přišli na správné rozhodnutí. Dále většina uživatelů potvrdila, že pravidelné navštěvování zařízení má pozitivní dopad na jejich komunikační schopnosti, jelikož se v zařízení mísí věková skupina a to děti a mládeže od 13 do 21 let, mají tak mladší uživatelé možnost se setkávat se staršími a to dle jejich výpovědi pozitivně dopadá na jejich schopnost komunikace a také zvětšuje objem komunikovaných informací. Mohou se tedy učit od starších, díky pravidlům v zařízení je ale toto učení mířené na kladné zkušenosti a dovednosti ostatních uživatelů. V zařízení také podle výpovědi

vznikají nové vztahy, někteří z účastníků výzkumu si uvědomili, že jejich kamarádi nejsou dostatečně perspektivní a začali se raději stýkat s lidmi, které potkali v zařízení a to i mimo toto zařízení. Tedy tyto vztahy přetrvávají i do budoucna. Uživatelé také vidí kladnou stránku v doučování, které zařízení nabízí. Hlavně tedy možnost pomoci s domácími úkoly nebo třeba doučování angličtiny, které v zařízení probíhá. Musíme tedy poukázat na to, že zařízení má určitý vliv na školní výsledky uživatelů, kteří vypověděli, že doma se nejsou schopni soustředit na domácí úkoly, ale v zařízení už s tímto nemají problém, také i kvůli tomu, že pracovníci s domácími úkoly uživatelům pomáhají. Seberealizace uživatelů je také dalším aspektem pomoci, které zde můžeme zahrnout. Uživatelé se díky zařízení dokázali zařadit do určité volnočasové sekce a dozvěděli se, co by je mohlo v budoucnu bavit a taky se zde mohou posouvat v realizaci vybraných volnočasových aktivit. Obecně z výpovědí účastníků můžeme potvrdit, že navštěvování zařízení vedlo ke zlepšení životního stylu a k osobnímu rozvoji.

Návykové látky jsou významné téma v prostředí tohoto zařízení. Zjistili jsme, že účastníci výzkumu neužívají návykové látky a ani v budoucnu nechtějí. Toto zjištění nemůžeme úplně považovat za pozitivní dopad preventivních přednášek, které zařízení nabízí, ale uživatelé uvedli, že tyto přednášky navštěvují a přináší jim někdy nové informace a pokud tyto informace již někde slyšeli, jsou rádi, když si je mohou připomenout a rádi se dozvědí prostřednictvím těchto přednášek něco nového. Je také nutné uvést, že díky působení zařízení, uživatelé nechtějí dále udržovat kontakt s rizikovými kamarády a raději tráví svůj volný čas v zařízení, kde podle jejich slov, jsou lidé, kteří na ně působí pozitivněji než ti, se kterými se vídají mimo zařízení.

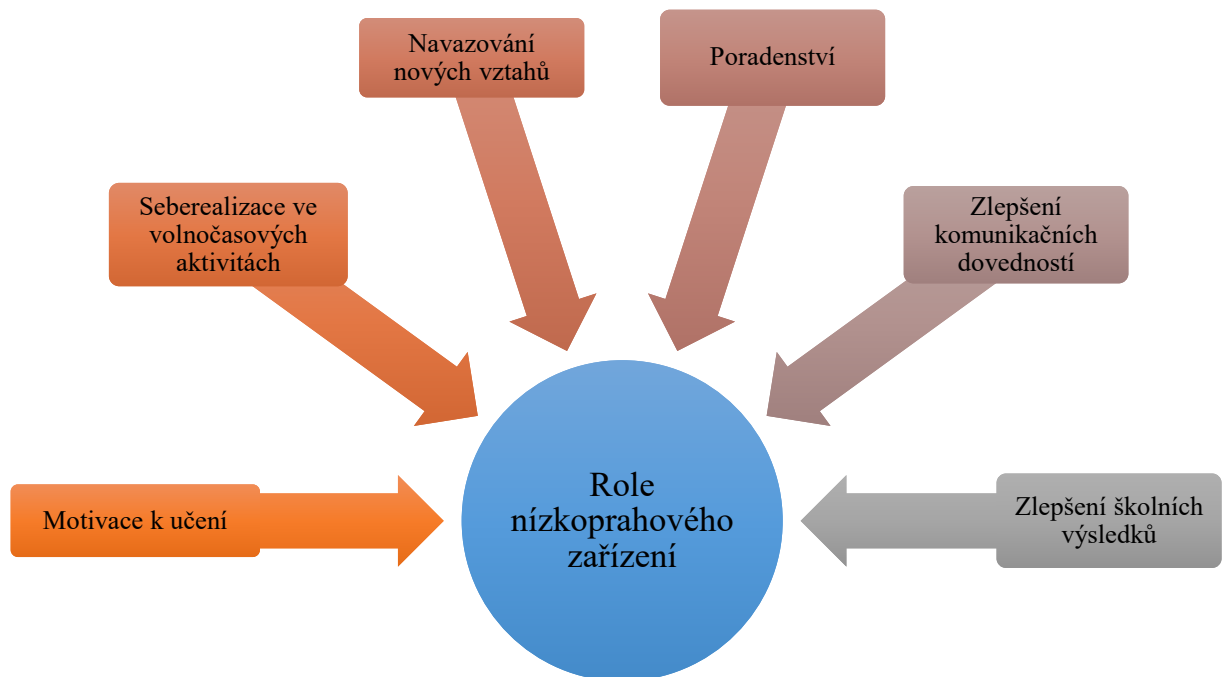
Co se týká flexibility zařízení, je na pozitivní úrovni, účastníci výzkumu vypověděli, že pokud mají nějakou připomínku či nápad, jak zařízení vylepšit nebo navrhnou nějakou volnočasovou aktivitu, kterou by chtěli vyzkoušet, zařízení se v rámci možností přizpůsobí požadavkům uživatelů a požadavek se zrealizuje. Prostory, které se mohou zdát nedostatečné, ovšem účastníci výzkumu hodnotí kladně a také zmiňují, že se v zařízení cítí útulně a jsou zde jako doma. Co se týká pracovníků, účastníci uvedli, že jsou se s nimi i jejich přístupem naprosto spokojeni, pouze někdy by měli respektovat více uzavřenost uživatelů. Fakt, že pracovníci, na které byli uživatelé dosud zvyklí, odchází, vzali všichni vesměs pozitivně a jsou připraveni na změny, které nastanou jak v oblasti prostředí, tak ve změně pracovníků.

Uživatelé v zařízení mezi sebou nemají žádné spory a rozumí si. Účastníci v zařízení poznali mnoho zajímavých lidí a kamarádů, kteří jsou dle nich i lepší než ti, co měli před návštěvou zařízení.

Pozitivně také působí fakt, že uživatelé i po skončení určeného věku k navštěvování zařízení chtějí dále docházet alespoň na individuální konzultace, což je v rámci zařízení umožněno těm, kteří dosáhli 21 let, které jsou hraniční pro navštěvování zařízení.

Pro bližší upřesnění faktorů, které demonstrují roli nízkoprahového zařízení v životě klientů, bylo vytvořeno následující schéma:

Obrázek 1 – Výsledky otevřeného kódování

6.1 Axiální kódování

Cílem axiálního kódování je spojování kategorií do „paradigmatického modelu“:

(A) Příčinné podmínky → (b) jev → (c) kontext → (d) intervenující podmínky → (e) strategie jednání a interakce → (f) následky (Švaříček, Šed'ová, 2007, s. 232).

Příčinné podmínky – zde patří případy a události, které vedou k výskytu jevu.

Jev – ústřední myšlenka, konkrétní událost celého paradigmatického modelu.

Kontext – konkrétní vlastnosti, které k jevu patří jako soubor podmínek, za kterých jsou uplatňovány interakce nebo strategie jednání.

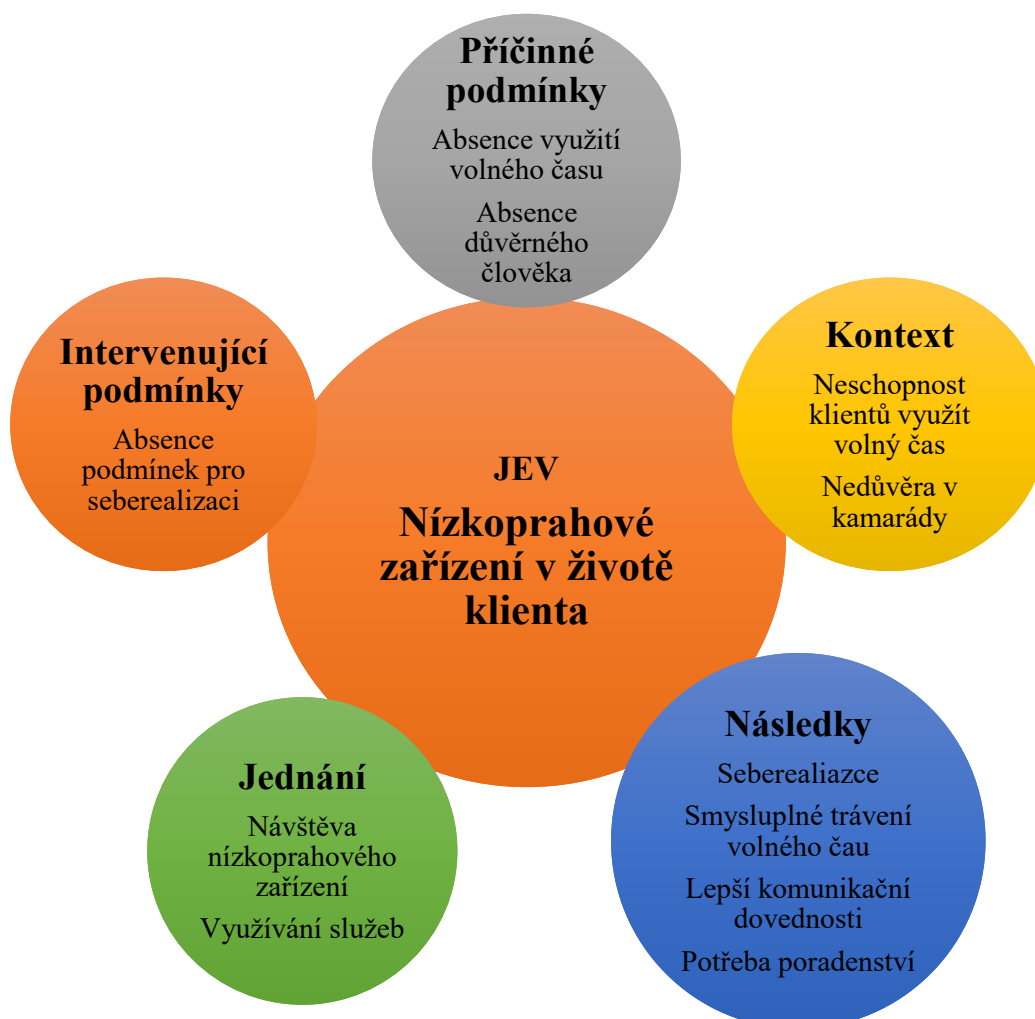
Intervenující podmínky – souvisejí se interakcemi či strategiemi jednání, které k jevu patří. Tyto podmínky zahrnují čas, prostor, kulturu, ekonomický status, zaměstnání, historii.

Jednání – strategie vyvinuté ke zvládnání, vykonávání, ovládnání nebo reagování na jev.

Následky – jsou důsledky akcí a jednání (Strauss, Corbinová, 1999, s. 312).

Jako nejdůležitější téma axiálního kódování vyplynulo „**Seberealizace ve volném čase a poradenství**“, tento fakt vedl k navštěvování zařízení účastníky výzkumu a pravidelné využívání služeb.

Obrázek 2 – Výsledky axiálního kódování

6.2 Selektivní kódování

Axiální kódování v předchozím textu nás navedlo k vytvoření přehledu o vztazích, které mezi sebou konkrétní kategorie mají, a z něj nadále budeme pokračovat selektivním kódováním. Data se dále budou zpracovávat do stále menších úseků. Stěžejním bodem nově vznikající teorie jsou kategorie, které jsme si stanovili kódováním, a pomocí dalšího opracování zůstane jedna klíčová kategorie, která bude základem analytické operace se získanými daty.

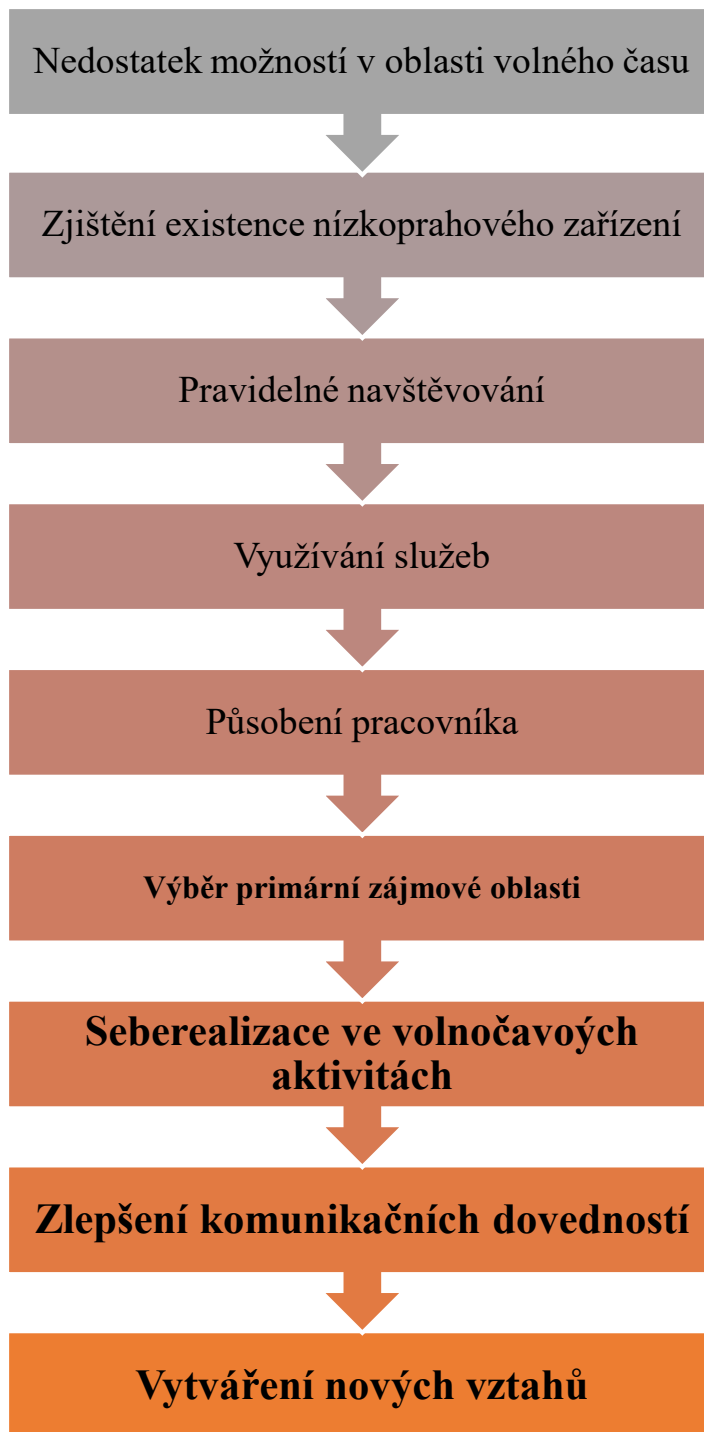
Tuto hlavní kategorii jsme díky axiálnímu kódování pojmenovali: Seberealizace ve volném čase a poradenství. Tato kategorie bylo složena z jevů, které byly vyzkoušeny v oblasti otevřeného kódování a následným zpracováním odpovědí účastníků výzkumu. Seberealizace klientů zařízení ve volném čase je dána hlavně tím, že tito klienti potřebují nasměrovat správným směrem, v dětském a mladistvém věku se lidé dokáží přizpůsobit chování, které zaujímají ostatní členové skupin a vrstevníků, leč toto chování nemusí být vždy s pozitivními následky. Proto je důležité, aby těmto jedincům bylo pomoci pro zaujetí správné cesty a také možnost tuto cestu realizovat přímo v zařízení a dále do budoucna v reálném životě. Dále jsme také zjistili, že nedůvěra v kamarády a potřeba svěřit se je pro tyto jedince stěžejní a pokud se nemají komu svěřit, obracejí se na pracovníky zařízení.

Důležité je tedy právě působení pracovníka zařízení na klienty. Vzhledem k tomu, že působení pracovníka v poradenských službách má pozitivní dopad na klienty, můžeme říct, že jeho role je klíčová. Dále můžeme jako klíčovou roli pracovníka popsat právě v pomoci seberealizace, ať už celkové nebo v oblasti trávení volného času.

Z uvedených a vyzkoumaných faktů tedy vyplývá, že není důležité pouze smysluplně trávit volný čas ale také seberealizovat klienty v určitých oblastech, o kterých mají zájem a snažit se je navést k tomu, aby sami našli cestu k tomu, co je baví a čemu by se chtěli do budoucna věnovat.

Součástí vyzkoumaných jevů je také fakt, že klienti navštěvující NZDM se výrazně zlepšují a posunují v komunikačních dovednostech. Jsou více vnímaví, dokáží naslouchat, jsou více empatictí, dokáží se otevřít okolí víc, než v minulosti a mají větší přehled o všeobecných znalostech. Následuje schéma, které demonstruje výsledky selektivního kódování.

Obrázek 3 - Výsledky selektivního kódování

6.3 Shrnutí výsledků výzkumu

Praktická část této diplomové práce demonstruje výsledky, které jsme získali pomocí realizace rozhovorů s uživateli nízkoprahového centra ve Zlíně. Hlavním cílem této práce bylo zjistit, jakou roli sehrává NZDM v životě klientů, kteří toto zařízení navštěvují

pravidelně. Výsledek, který nám vyplynul z celého procesu kódování, ukazuje, že nízkoprahové zařízení výrazně přispívá k pozitivnímu vlivu na jedince, kteří toto zařízení navštěvují v oblasti volnočasových aktivit, je také nápomocné ke způsobu a zdokonalování mluvy a vyjadřování. Jako negativní věc, na kterou bychom měli poukázat je to, že preventivní programy na klienty působí spíše neutrálně, pouze si zde doplňují informace, kterými již oplývají z minulosti. O užívání návykových látek ovšem rozhodují sami za sebe a zařízení v tomto směru nemá žádný vliv.

Ve výzkumu jsme se zabývali dalšími několika otázkami, zajímalo nás, v čem tkví princip pomoci dětem a mladistvým navštěvujících zařízení, jak konkrétně NZDM působí na děti a mladistvé, kteří toto zařízení navštěvují, co klientům dalo či vzalo pravidelné navštěvování zařízení, jaké jsou názory klientů na prostředí zařízení a jaké návrhy mají klienti na zlepšení některých prvků v zařízení. Na tyto otázky, které jsme označili jako výzkumné, nám odpovědělo otevřené kódování, které prošlo procesem kódování a jako výsledek přineslo 8 kategorií, ve kterých nalezneme odpověď na tyto otázky. Kategorie nesou názvy: Těčko, těčkování, proč sem chodím?, co mě tady baví?, princip pomoci, návykové látky, pracovníci a prostory, nové vztahy, a co potom?

V následující části se pokusíme najít odpovědi na výzkumné otázky z vytvořených kategorií a splnit tak stanovený cíl diplomové práce, dále budeme získané výsledky srovnávat s již existující literaturou.

Na otázku „*Jak NZDM působí na děti a mladistvé, kteří toto zařízení navštěvují?*“ si můžeme díky získaným datům z rozhovorů odpovědět po všech stránkách kladně. Zařízení splňuje všechny své stanovené cíle, proto můžeme říci, že na děti a mladistvé působí preventivně byť v minimálním rozsahu, působí kladně v oblasti mezilidských vztahů, v oblasti hledání a uspokojování volnočasových aktivit a v poskytování pomoci v různých oblastech života klientů. Otázka „*Co klientům dalo či vzalo pravidelné navštěvování zařízení?*“ nám přinesla odpovědi opět kladného charakteru. Klienti navštěvující toto zařízení uvádí, že jim to nevzalo nic, dalo jim to ale nové zkušenosti, nové vztahy, nové schopnosti a dovednosti a mnohdy i nový a jiný pohled na svět a vzdělávání. Dále jsme chtěli vědět, „*Jaké jsou názory klientů na prostředí zařízení?*“. Opět jsme se setkali s pozitivními odpověďmi, přičemž všichni uživatelé odpověděli, že žádnou změnu nepotřebují a že se jim prostředí líbí takové, jaké je a jsou zde jako doma. Následující otázka se týkala problematiky názorů na chod zařízení, konkrétněji: „*Jaké návrhy mají klienti pro zlepšení či ozvláštnění chodu zařízení?*“. Odpovědi nesly podobný charakter, jako největší plus můžeme vidět v

přístupu zařízení k požadavkům klientů. Poslední a nejvíce důležitá výzkumná otázka, na kterou jsme zjišťovali odpovědi, zněla: „*V čem tkví princip pomoci dětem a mladistvým navštěvujících toto zařízení?*“. Pomoc, kterou zařízení poskytuje klientům, všichni účastníci výzkumu ocenili jako pozitivní, důležité je zmínit, že díky pravidelnému navštěvování zařízení dokázali klienti zlepšit své mezilidské vztahy, navázali nové vztahy v zařízení, které trvají dosud a přetrvávají i mimo zařízení. Zlepšení proběhlo také po stránce jazykové, klienti se zlepšili v komunikačních dovednostech po všech stránkách, dále také zlepšili své školní výsledky působením doučování a pozitivního přístupu ke škole pracovníků v zařízení a v neposlední řadě se všichni účastníci výzkumu shodli na tom, že je pravidelné navštěvování zařízení dovedlo k seberealizaci v oblasti volnočasových aktivit.

Tyto výsledky také srovnáme s literaturou, která se zaměřuje na problematiku nízkoprahových zařízení pro děti a mládež. Dle Geisslerové (2012, s. 190) jsou nízkoprahová zařízení určena především těm, kteří nemají potřebu navštěvovat volnočasové kroužky a toulají se po ulici. Výsledky naší analýzy ovšem ukázali, že klienti, kteří toto zařízení navštěvují, se netoulají po ulici a také někteří mají i volnočasové kroužky, hlavním důvodem navštěvování zařízení tkví v možnosti poradenství a svěření se, jelikož tito účastníci výzkumu nemají možnost se svěřit kamarádům kvůli nedostatku důvěry v ně. Zemanová a Dolejš (2015, s. 107 – 108) ve svém výzkumu zjišťují, že nízkoprahová zařízení navštěvuje velké procento dětí a mladistvých, kteří disponují různými projevy rizikového chování. Náš výzkum ovšem přinesl informaci, že klienti nejsou vrstevníky tolik utlačováni a podporováni v produkci rizikového chování a sami se takovému chování chtějí vyhýbat. Můžeme tedy říct, že uživatelé tohoto zařízení jsou uvědomělí a nepropadají rizikovému chování, kterým podle informací oplývají jejich kamarádi. Jedlička (2004, s. 368 – 369) se zmiňuje o tom, že takové děti, které jsou náchylné k rizikovému chování, ale neumí nebo nemohou identifikovat službu, která by mohla pomoci vyřešit jejich problémovou situaci. Dle tohoto autora je také pravděpodobné, že potencionální klienti mají informace o existenci zařízení, ale tyto informace jsou mylné. Ve své knize se dále zmiňuje, že tito jedinci se přímo vyhýbají zájmu některých institucí o jejich problémy a proto se ve většině případů stáhnou do sebe a nevyhledávají pomoc některého z podpůrných zařízení. Zde musíme opět oponovat, protože výsledky výzkumu ukázaly, že klienti o existenci zařízení mají povědomí už od druhého stupně základní školy, díky preventivním programům, které zařízení pořádá pravidelně na základních školách a pokud si nejsou jistí s využitím služeb, nezávazně první zkusí streetwork, který je k tomuto rozhodnutí poté dovede. Na rozdíl od slov autora, v našem

výzkumu vyplynul fakt, že děti a mladiství jsou raději, když si mohou o svých problémech s někým popovídat a zvláště, pokud je tento člověk nestranný, nedává žádné rady bez vyzvání a nesoudí jejich chování.

Punová (2015, s. 72) se zabývá přítomností rizik u dětí mládeže, přičemž tvrdí, že na tyto jedince působí dvě roviny činitelů. Jako první se do procesu dospívání dostávají vrozené dispozice společně s osobnostními charakteristikami. Další důležitý činitel v jejich životě je dle autorky také působení a vliv prostředí, ve kterém se jedinci pohybují (rodina, škola). Tyto vlivy podle autorky jsou podceňovány, mají totiž velmi výrazný vliv na vývoj jedince ve všech oblastech, hlavně vrstevníci a kamarádi mají vliv, který je výrazně rizikový. Vzhledem k výsledkům našeho výzkumu musíme potvrdit tvrzení této autorky, z odpovědí účastníků výzkumu totiž vyplývá, že to, jak se cítí ve společnosti svých vrstevníků či rodiny má dopad na jejich psychiku. Můžeme také potvrdit tvrzení Račkové a Tabačákové (2011, s. 15), které zmiňují, že děti a mladiství tráví nejvíce času se svými vrstevníky než s rodiči a společnost těchto vrstevníků vede k výrazně vyššímu výskytu rizikového chování, hlavně tedy v oblasti užívání návykových látek. Dále jsme ale také zjistili, že i když vrstevníci a kamarádi účastníků výzkumu žijí rizikovým životem, účastníci výzkumu jsou svědomití a dostatečně soběstační na to, aby sami věděli, která činnost je špatná a která ne a sami rozhodnou, co chtějí dělat a nenechají se ovlivnit.

6.3.1 Doporučení pro praxi

Tato diplomová práce má sloužit především jako inspirace pro sociální pracovníky v konkrétním zařízení a to v NZDM T-klub. Vzhledem k tomu, že všechny NZDM jsou podobného typu, jejich cíle a principy jsou stejné nebo velice podobné, je možné se zjištěnými daty inspirovat i v jiných než v tomto konkrétním zařízení.

Zjištění tohoto výzkumu mohou pracovníky těchto zařízení použít ke zkvalitnění metod a celkově nabízených aktivit, mohou také vidět, že práci, kterou vykonávají je užitečná a vykonávají ji svědomitě a z pohledu účastníků výzkumu naprosto správně, proto výsledky mohou sloužit také jako motivace pracovníků zařízení.

Z výzkumu také vyplývá, že i když zařízení pořádá přednáškovou činnost na základních školách a snaží se cílové skupině přiblížit fungování a kladné stránky docházení do zařízení, tato cílová skupina se v této oblasti nechává ovlivňovat spíše kamarády, než školními prožitky. Proto bychom v rámci propagace zařízení doporučili zpracovat zajímavě vypadající a upoutávající letáky s popisem volnočasových aktivit, které se dají v zařízení

realizovat a tyto letáky potom rozdávat ve školách, na ulici či v místech, kde se cílová skupina vyskytuje nejčastěji (nákupní centrum, hřiště, kino...). Je také důležité si uvědomit, že komunikace funguje v extrémních rozměrech, proto není od věci tyto letáky nechat na viditelném místě například i na středních a základních školách.

ZÁVĚR

Tato diplomová práce zkoumá téma role nízkoprahového zařízení v životě klientů, kteří toto zařízení pravidelně (déle než rok) navštěvují. Jako hlavní cíl diplomové práce bylo stanoveno zjistit, jakou roli hraje navštěvování nízkoprahového zařízení v životě klientů. Důležitou součástí tohoto cíle byl první dílčí cíl, který se snažil zjistit, jakým způsobem navštěvování zařízení pomáhá klientům ve všech oblastech života, které mohou být problematické pro děti a mladistvé. Dalšími dílčími cíli této práce, které jsou neméně důležité, bylo zjistit, jak obecně NZDM působí na klienty, dále co klientům dalo či vzalo pravidelné navštěvování zařízení, jaké jsou názory klientů na prostředí zařízení a jaké návrhy mají klienti na zlepšení některých prvků v zařízení. Téma výzkumu bylo zvoleno z důvodu narůstající popularity podobných zařízení a zjištění, zda pravidelné navštěvování dětem a mladistvých prospívá a pokud ano, tak v jakých oblastech.

Práce je rozdělena na dva celky, přičemž první celek je zaměřen na teoretická východiska, která jsou úzce spjata s problematikou nízkoprahových center a příbuzných témat. Konkrétně jsou v této části vysvětleny základní pojmy, jako je nízkoprahovost, dále pak vymezen zákon, který se těmito zařízeními a jejich fungováním zabývá, jak přesně tato zařízení fungují a na jakém principu poskytované služby probíhají. Je zde vymezena také historie těchto zařízení. Součástí teoretické kapitoly jsou také informace o cílové skupině, která spadá do oblasti navštěvování nízkoprahového zařízení. Její charakteristika a problémy, vyskytující se v jejich věku. Posledním tématem, kterým se praktická část práce zabývá, je konkrétní zařízení, které bylo vybráno pro náš výzkum. Zde se popisuje historie zařízení, jak toto zařízení funguje, jeho principy a specifikace, služby, které toto zařízení nabízí.

Praktická část, která dále navazuje, pojednává zprvu o metodologické části, kde se nachází vysvětlení pro výběr kvalitativního výzkumu, definice výzkumných otázek a cílů, které jsou pro diplomovou práci stanoveny výzkumníkem. Výzkumný vzorek je další aspekt výzkumu, který je dále v praktické části popsán a skládá se z 5 účastníků výzkumu, kteří pravidelně navštěvují NZDM ve Zlíně a mohou tedy reálně popsat dopady navštěvování na jejich život a pomoc, kterou jim NZDM zprostředkovává. Účastníci výzkumu jsou 3 dívky a 2 chlapci, kteří souhlasili s poskytnutím rozhovoru, a jejich věk se pohybuje od 15 do 21 let.

Pomocí metody otevřeného, axiálního a selektivního kódování jsou kategorizována a interpretována data, která byla sesbírána pomocí polostrukturovaného rozhovoru v již

zmiňovaném zařízení. Odpovědi účastníků byly pomocí vytvořených kategorií seskupeny do větších celků a poté z těchto selektovaných informací dále byly zodpovězeny výzkumné otázky tohoto výzkumu. Diplomová práce dále pokračuje srovnáváním již existující teorie a literatury s výsledky rozhovorů s účastníky. Cílem bylo zjistit, zda účastníci výzkumu prožívají situace shodně, jako popisují jiní autoři, kteří tyto situace popisují.

Ve výzkumu jsme tedy zjistili, že nízkoprahové zařízení pomáhá dětem díky poradenství, které jako službu poskytují, dále také díky tomu, že klienty vedou k lepšímu a smysluplnějšímu využití volného času, což klienti opravdu realizují a své schopnosti v oblasti volnočasových aktivit posunují na jinou a lepší úroveň. Další zjištění spočívá v tom, že díky působení zařízení a komunity v zařízení se klienti rozvíjejí v komunikačních schopnostech a dovednostech. Zařízení také motivuje klienty k lepšímu přístupu ke vzdělávání a můžeme říct, že napomáhá k lepším školním výsledkům klientů. Celkově na klienty působí zařízení pozitivně a cítí se v něm dle jejich slov „jako doma“.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] BÁRTÍK, Pavel, MIOVSKÝ, Michal, ed., c2010. *Primární prevence rizikového chování ve školství: monografie*. Praha: Sdružení SCAN. ISBN 978-80-87258-47-7.
- [2] BENDL, Stanislav, 2015. *Vychovatelství: učebnice teoretických základů oboru*. Praha: Grada. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4248-9.
- [3] BRYANT, Antony, Kathy CHARMAZ a Jana KOLÁČKOVÁ, ed., 2007. *The SAGE handbook of grounded theory: postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Pbk. ed. London: Sage Publications. SCAN. ISBN 978-1-84920-478-1.
- [4] CIAIRANO, Silvia, 2004. *Risk-behaviour in adolescence: drug-use and sexual activity in Italy and the Netherlands*. Groningen: Stichting Kinderstudies. ISBN 90-596-3007-6.
- [5] ČAČKA, Otto, 2000. *Psychologie duševního vývoje dětí a dospívajících s faktory optimalizace*. Brno: Doplněk. ISBN 80-723-9060-0.
- [6] ČESKÁ ASOCIACE STREETWORK, o. s. sdružující nízkoprahové sociální služby (ČAS), 2008. *POJMOSLOVÍ Nízkoprahových zařízení pro děti a mládež (NZDM)*. Praha. Dostupné také z: http://www.streetwork.cz/images/download/Pojmoslovi_text.pdf
- [7] DOLEJŠ, Martin, 2010. *Efektivní včasná diagnostika rizikového chování u adolescentů*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-2642-6.
- [8] DUMAZEDIER, Joffre, 1966. Volný čas. *Sociologický časopis / Czech Sociological Review* 2 (3): 443-447
- [9] ELI GEISSELOVÁ ET AL. *Mít přehled: průvodce informačními a poradenskými službami pro mládež v ČR*. Praha: Národní institut dětí a mládeže Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, 2012. ISBN 80-874-4902-9.
- [10] FISCHER, Slavomil a Jiří ŠKODA, 2009. *Sociální patologie: analýza příčin a možností ovlivňování závažných sociálně patologických jevů*. Praha: Grada. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-2781-3.

- [11] FISCHER, Slavomil a Jiří ŠKODA, 2014. *Sociální patologie: závažné sociálně patologické jevy, příčiny, prevence, možnosti řešení*. 2., rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Grada. Psyché (Grada). ISBN 978-802-4750-460.
- [12] GULOVÁ, Lenka a Radim ŠÍP, ed., 2013. *Výzkumné metody v pedagogické praxi*. Praha: Grada. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4368-4.
- [13] HENDL, Jan, 2005. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál. ISBN 80-736-7040-2.
- [14] HOFBAUER, Břetislav. *Děti, mládež a volný čas*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-717-8927-5.
- [15] JEDLIČKA, Richard, 2004. *Děti a mládež v obtížných životních situacích: nové pohledy na problematiku životních krizí, deviací a úlohu pomáhajících profesí*. Praha: Themis. ISBN 80-731-2038-0.
- [16] JESSOR, R. (1991). Risk behavior in adolescence: A psychosocial framework for understanding and action. *Journal of adolescent health*, 12, 597-605.
- [17] JONÁŠOVÁ, Iveta, 2015. *Co dělat, když - intervence pedagoga: Rizikové chování ve školním prostředí - rámcový koncept*. Praha: MŠMT.
- [18] KALINA, Kamil, 2015. *Klinická adiktologie*. Praha: Grada Publishing. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-4331-8.
- [19] KANN L, Kinchen S, Shanklin SL, Flint KH, Kawkins J, Harris WA, Chyen D. Youth risk behavior surveillance-United States, 2013. *MMWR: Surveillance Summaries*. 2014;63(SS-04)
- [20] KAPLÁNEK, Michal, ed., 2012. *Čas volnosti - čas výchovy: pedagogické úvahy o volném čase*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0450-3.
- [21] KELNAROVÁ, Jarmila a Eva MATĚJKOVÁ, 2010-. *Psychologie: pro studenty zdravotnických oborů*. Praha: Grada. Sestra (Grada). ISBN 978-80-247-3270-1.
- [22] KLÍMA, Petr, ed., 2009. *Kontaktní práce: antologie textů České asociace streetwork*. 2. vyd. [Praha: Česká asociace streetwork. ISBN 978-80-254-4001-8.

- [23] KUKLA, Lubomír, 2016. *Sociální a preventivní pediatrie v současném pojetí*. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-247-3874-1.
- [24] MACEK, Petr, 2003. *Adolescence*. Vyd. 2., upr. Praha: Portál. ISBN 80-717-8747-7.
- [25] MAREŠOVÁ, Alena. *Sociálně patologické jevy u mládeže a návrh opatření k omezení jejich vzniku*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1997. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 80-860-0834-7.
- [26] MARTÍNEK, Zdeněk, 2015. *Agresivita a kriminalita školní mládeže*. 2., aktualizované a rozšířené vydání. Praha: Grada. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-5309-6.
- [27] MATOUŠEK, Oldřich, Pavla KODYMOVÁ a Jana KOLÁČKOVÁ, ed., 2010. *Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. Vyd. 2. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-818-0.
- [28] MCNAMARA, John K. a Teena WILLOUGHBY, 2010. *A Longitudinal Study of Risk-Taking Behavior in Adolescents with Learning Disabilities* [online]. **25**(1), 11-24 [cit. 2018-03-14]. DOI: 10.1111/j.1540-5826.2009.00297.x. ISSN 09388982. Dostupné z: <http://doi.wiley.com/10.1111/j.1540-5826.2009.00297.x>
- [29] MILLSTEIN, Susan G., Anne C. PETERSEN a Elena O. NIGHTINGALE, 1993. *Promoting the health of adolescents: new directions for the twenty-first century*. New York: Oxford University Press.
- [30] MIOVSKÝ, Michal et al., 2015. *Výkladový slovník základních pojmů školské prevence rizikového chování*. Druhé, přepracované a doplněné vydání. Praha: Klinika adiktologie 1. LF UK v Praze a VFN v Praze. ISBN 978-80-7422-391-4.
- [31] PÁVKOVÁ, Jiřina, 1999. *Pedagogika volného času: teorie, praxe a perspektivy mimoškolní výchovy a zařízení volného času*. Praha: Portál. ISBN 80-717-8295-5.
- [32] PUNOVÁ, Monika, 2015. Youth Work in Times of Uncertainty. *Sociální pedagogika / Social Education*[online]. **3**(1), 70-84 [cit. 2018-04-13]. DOI: 10.7441/soced.2015.03.01.05. ISSN 18058825. Dostupné z: http://soced.cz/wp-content/uploads/2015/04/STUDIE_Práce-s-mládeží-v-době-nejisté_Final.pdf

- [33] REICHEL, Jiří, 2009. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Praha: Grada. Sociologie (Grada). ISBN 978-80-247-3006-6.
- [34] *Rizikové chování u adolescentů a impulzivita jako prediktor tohoto chování* [online], 2017. Křížkovského 8, 771 47 Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci [cit. 2018-03-15]. ISBN 978-80-244-5252-4.
- [35] ŘÍČAN, Pavel, 2010. *Psychologie osobnosti: obor v pohybu*. 6., rev. a dopl. vyd., V Grada Publishing 2. Praha: Grada. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-3133-9.
- [36] ŘIHÁČEK, Tomáš, Ivo ČERMÁK a Roman HYTYCH, 2013. *Kvalitativní analýza textů: čtyři přístupy*. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 978-80-210-6382-2.
- [37] SAK, Petr a Karolína KOLESÁROVÁ. *Mládež na křižovatce: sociologická analýza postavení mládeže ve společnosti a její úlohy v procesech evropeizace a informatizace*. Praha: Svoboda Servis, 2004. ISBN 80-863-2033-2.
- [38] SIM, Hee-og, *Journal of Youth and Adolescence*. 29(6), 647-659. DOI: 10.1023/A:1026451805604. ISSN 00472891. Dostupné také z: <http://link.springer.com/10.1023/A:1026451805604>
- [39] SPRACKLEN, Karl. *Constructing leisure: historical and philosophical debates*. New York: Palgrave Macmillan, 2011, 224 p. ISBN 02-302-8051-X.
- [40] STEINBERG, Laurence, 2008. A social neuroscience perspective on adolescent risk-taking. *Developmental Review* [online]. 28(1), 78-106 [cit. 2018-03-15]. DOI: 10.1016/j.dr.2007.08.002. ISSN 02732297. Dostupné z: <http://linkinghub.elsevier.com/retrieve/pii/S0273229707000536>
- [41] STEPHENSON, Bret, 2012. *Co dělá z chlapců muže: duchovní přechodové rituály ve věku nevšímavosti*. Praha: DharmaGaia. Nová éra. ISBN 978-80-7436-019-0.
- [42] STRAUSS, Anselm L. a Juliet CORBIN, KOLÁČKOVÁ, Jana, ed., 1999. *Základy kvalitativního výzkumu: postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Brno: Sdružení Podané ruce. SCAN. ISBN 80-858-3460-X.

- [43] TABAČÁKOVÁ, Katarína a Kristína RAČKOVÁ, Miesto nízkoprahových a záujmových centier v prevencii sociálno- patologických javov. *Nízkoprahové a záujmové centra ako možnosť eliminácie sociálnej patológie detí a mládeže* [online]. 9 [cit. 2018-04-13]. Dostupné z: <http://docplayer.pl/1848870-Nizkoprahove-a-zaujmove-centra-ako-moznost-eliminacie-socialnej-patologie-deti-a-mladeze.html>
- [44] VÁGNEROVÁ, Marie, 2012. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Vyd. 2., dopl. a přeprac. Praha: Karolinum. ISBN 978-802-4621-531.
- [45] VENGLÁŘOVÁ, Martina a Gabriela MAHROVÁ, c2006. *Komunikace pro zdravotní sestry*. Praha: Grada. Sestra (Grada). ISBN 80-247-1262-8.
- [46] Zákon č. 108/2006 Sb. Zákon o sociálních službách [online]. [cit. 2017-12-20]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-108>
- [47] ZEMANOVÁ, Vanda a Martin DOLEJŠ, 2015. *Životní spokojenost, sebehodnocení a výskyt rizikového chování u klientů nízkoprahových zařízení pro děti a mládež*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-4492-5.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

atd. A tak dále.

s. Strana.

a kol. A kolektiv.

ČAS Česká asociace streetwork.

NZDM Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež.

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1 – Výsledky otevřeného kódování	67
Obrázek 2 – Výsledky axiálního kódování	68
Obrázek 3 - Výsledky selektivního kódování	70

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P 1: Přepis rozhovoru – účastník výzkumu Ella

PŘÍLOHA P I: PŘEPIS ROZHOVORU – ÚČASTNÍK VÝZKUMU

ELLA

Tazatel: Jak dlouho tady chodíš do Těčka?

Účastník rozhovoru Ella: Ty jo to budou, ty jo, dva roky.

Tazatel: A pamatuješ si vůbec, před těma dvěma rokama, od koho se ses dozvěděla o Těčku?

Účastník rozhovoru Ella: Já myslím, že to byla (křestní jméno) a myslím že (křestní jméno) by to měl být, jako já jsem se to tak různě, jakože my jsme sem začali původně chodit jenom jako do zkušebny, protože jsme s (křestní jméno) začli zpívat, tak jsme sem první chodili, jakože do zkušebny a budou to tak dva roky no.

Tazatel: Takže (křestní jméno) ti řekl, že je tady zkušebna a pak si začala využívat služby Těčka?

Účastník rozhovoru Ella: No.

Tazatel: A když si sem šla poprvé, co tě tady tak zaujalo?

Účastník rozhovoru Ella: No zkušebna byla to hlavní, to jako jo ale třeba ten pingpongový stůl a jako ten kulečník se mi hodně líbí, a tak jako to využití toho volného času, jakože se sem dá jít, prostě odpoledne já to stíhám dobře jakože po škole, protože já většinou dojedu ze školy a jdu přímo sem, já pak nechodím domů, protože to mám potom jako nahoru, zpátky do města a sem, takže to...jako asi, a je tady teplo, dá se sem schovat, když jako...takový nečas, tak kam jinam než sem

Tazatel: Co tě zaujalo, když si sem přišla poprvé?

Účastník rozhovoru Ella: Hlavně ta zkušebna, já jsem vždycky chtěla jakože, já o sobě vím, že umím zpívat, mě už to tolik lidí říká, že už si to jako přiznám ale já jsem nikdy nechodila do zpěvu nebo tak, jako nikdy mě to nijak nelákalo, jako být s nějakým učitelem a jako jo, teď se zapři do hlasu a také, s tím že já jakože jsem po operaci s tím, jako s patrem, takže jako pro mě ještě vysvětlovat jako opři ten vzduch někam, jako já to nechápu jako jo, ostatním lidem by to něco udělalo, já vůbec jako, takže to, no a jako asi to no, asi fakt jako ta zkušebna jako takhle.

Tazatel: A kdy ses rozhodla, že začneš využívat i jiné věci tady?

Účastník rozhovoru Ella: Tak to bylo docela jako brzo, myslím si, že to začalo tak jako spontánně s tím, že jsem sem došla, že tu bude jako zkušebna, tak jsem se vlastně poznala

s holkama a s děčkama, jakože já s něma dobře vycházím, jakože nemám problém se seznámit nebo takhle, asi to bylo tak jako v souladu jako.

Tazatel: A když pomineme zkušebnu, jsou nějaké důvody, proč tady chodíš?

Účastník rozhovoru Ella: No, asi ti lidi, jako já nejsem moc otevřený člověk, já se moc neumím prostě, mě, když jakože něco trápí nebo něco, tak já nejsem takový ten člověk, že řekne, pojď si sednout na kafe, já ti to všechno musím říct, ale tady mám takovou jakoby jistotu, já vím, že když tady přijdu a řeknu (křestní jméno) jako pojď se mnou chvílku vedle, já si s tebou potřebuju něco říct, tak ona prostě přijde. Já se třeba takhle vůbec nebavím s rodiči, já s nima jako nemám špatný vztah, já mám jako hodně dobrý vztah v rodině ale já mám jako po tatškovi takové to uzavření, takové to vnitřní prostě že jako nebudu je tím zatěžovat, to není zas takový prostě, jo, jako, zase říkám já jako kdybych měla chodit k psychologovi, tak mu jako neřeknu nic, protože já jako si s někým takhle sednou a jako mluv, tak jako co chcete slyšet, mám si stěžovat nebo jako...takže asi tak, asi mi to jako docela pomohlo se nějak jako seberealizovat, jako zjistit že jako fakt bych mohla s tou hudbou jako nějak něco dělat a jako aspoň ten hlas zlepšit protože jako říkám, já, já třeba mluvím strašně ale když zpívám, tak mám úplně jiný hlas a mě se to hrozně líbí, jakože ten hlas zní jinak, takže jako asi tak.

Tazatel: A jak často chodíš do Těčka?

Účastník rozhovoru Ella: Tak jako já sem chodím docela často, já sem chodívám z té školy docela často, protože já vlastně jak jezdím z názvu města), tak většinou jezdím tak, že mě vyhodí na dlouhé, takže já jdu rovnou z dlouhé přímo sem nahoru, takže to mám docela jako blízko a je to tak jako jak mám čas, jak se mi chce, je to takové jako...

Tazatel: A vím, že se pořádají nějaké výlety, jezdíváš s nima?

Účastník rozhovoru Ella: To jsem ještě nebyla, jako ještě jsem žádný s nima nepodstoupila, na ty fireshow a takové jakože když jsou tady ty přednášky, tak jsem byla a takové ty filmové odpoledne a tak, tak jako na to chodím ale jako pro mě něco si naplánovat je strašně těžké, protože nám se každý měsíc mění rozvrh, takže já jako v květnu nedokážu nebo v únoru nedokážu říct v dubnu ve středu budu mít o půl 4, protože nevím, jestli budeme mít do půl 3, do půl 4 nebo do 12-ti, takže pro mě jako to plánování jako, jako když je to na večer tak jako jo ale jak je to kolem té třetí, čtvrté tak prostě nedokážu říct o měsíc dřív.

Tazatel: Ještě bych se tě zeptala, jestli je něco, co ti těčko dalo?

Účastník rozhovoru Ella: Tak dalo jako říkám, mě to seberealizovalo v tom zpěvu určitě, to je taková jako hlavní věc, kterou já jsem vždycky fakt chtěla ale jako ono si stoupnout do pokoje a začít si zpívat, jo jako tady je to přece jenom něco jiného, takže mě to asi utvrdilo v tom, že i když je to jako koníček, tak bych mohla prostě něco aspoň si prostě naučit zpívat na tu dobu, abych prostě když půjdeme někam s kámošema jako k ohni a někdo vytáhne kytaru, abych to mohla minimálně vést, jako abych si tam nemusela pobrukovat jako blablabla a mohla to jako vést a věděla, když se zapřu do toho hlasu, že mi jako neujede. To je asi hlavní věc. A mě jako hlavně vyhovuje, že tady se všichni dokážou bavit, já mám fakt jako problém se otevřít...nebo jako otevřít, ono to tak jako, nevím, jak to popsat, já jako, mě se může dít v hlavě 1000 věcí a já řeknu, jo v pohodě, nic se neděje. Jako nosím to v sobě, ale není to takové ta deprese, jakože bych si pak sedla a nad vším začala přemýšlet a 2 hodiny byla...jako mě to jako by nezajímá a zajímá jo, že prostě já jakoby spíš nechci zatěžovat, pak se o tom hlavně nechci bavit, takže já to ani vytahovat nebudu, protože pak právě se o tom nedokážu bavit, jako co se ti děje, nelíbí v životě a takhle, takové jako, já si říkám jakože to prostě teďka přejdu a pak se na to podívám a řeknu si jako, dobře já prostě, jo a teď už je to všechno v pohodě. Takže jako, asi tak

Tazatel: A čím to je, že té (křestní jméno) to řekneš a rodičům ne?

Účastník rozhovoru Ella: Já nevím, jako já vím že tohle mám po tatškovi, já vím že tuhle uzavřenost, takové to jako co bylo ve škole dobrý a tím končím, to mám prostě po tatškovi, ale nevím, jako tam to není o tom, že bych v naše neměla důvěru, to jako samozřejmě mám ale jako jsou věci, kdy jako vím, že holky se v tom jakoby nebudou nimrat, prostě takové to jakože takhle a toto, prostě jakože jim to řeknu a oni si to poslechnout, jakože k tomu něco dodají a nebude to jakože to tak teď mi to všechno řekni a teď se o tom pobavíme, jakože já to řeknu ale bavit se o tom nechci. Takže když mě něco trápí, tak já to jako řeknu, jako v pohodě ale nechci nad tím prostě strávit hodinu, takže to prostě řeknu a tím to hasne. Nic víc k tomu prostě říkat nebudu, takže jako asi tak a navíc, nevím, mě prostě, já mám holky hrozně ráda a mám takový prostě pocit, že jako, já je prostě neberu jako kamarádky ani jako někoho, ke komu vzhlížím, já je беру, prostě když vím, že kdyby se doma nebo kdekoliv něco dělo, tak když přijdu sem a řeknu, jako prosím vás pojd'te si se mnou někdo sednou do kanclu, potřebuju vám něco říct, tak oni prostě půjdou, takže jakože asi tak.

Tazatel: To je zajímavé, že k tomu přistupuješ takhle, že jdeš za těma holkama, že ti to vyhovuje takhle.

Účastník rozhovoru Ella: Jako já jsem hodně takový ten člověk, který dokáže ty lidi poslouchat, jakože prostě ke mně, já nevím, třeba mám celoživotní kamarádku a ona mi prostě něco začne vyprávět a teď ona jako nenudí tě to a já né jako v pohodě, vykládej, mě jako dělá strašně dobře, když se mi někdo otevře, já to mám strašně ráda, protože cítím z těch lidí tu důvěru a prostě si připadám, že jako, jakoby výjimečná, protože jako když hej, pojď se mnou na to kafe, já s tebou jako potřebuju mluvit, že fakt jako řeknou pojďme my dvě jako, né prostě s partou deseti lidí, prostě potřebuju si popovídat, pojďme si sednou na hodčku na dvě na to kafe, já ti to řeknu a prostě ale, já říkám, já jsem takový optimista v tom životě na druhou stranu, jako já jsem taková optimisticko-pesimistická, pro mě jako všichni lidi pro mě v tuto chvíli, nebo aspoň kolem mě řeší strašně jako věci, co prostě jako vám se v životě nic nestalo, tak to prostě neřešte, jo. Jako já neříkám, že já za sebou mám nějaké ultra prostě smrtelné zážitky a všechno takové ale to jsou prostě třeba, strašně moc děcek teďka nemá rádo tělocvik a já jsem prostě po té operaci s těma zádama a já jsem 3 roky nebo 4 jsem necvičila a to si prostě fakt uvědomíš po těch 4 letech, když sedíš ty 2 hodiny v tom tělocviku, jak ti to jako chybí ten pohyb, jo, jak si prostě řekneš jo jasně, jako nechtěla bych házet medicinbalem, jo jasně nechtěla bych běhat prostě patnáctistovku na čas jako ale pak tam prostě sedíš a pak si říkáš jako ale ten volejbal bych si zahrála a to bych jako udělala a všichni přijdou a jako zase jsme dělali tohle a to...ty jo jako, važte si toho, protože prostě taky jako to zdraví máš jenom jedno a prostě jako může se stát cokoliv, jako já jsem to měla vrozené, já jsem ani neměla nějaký úraz nebo něco, já jsem prostě přišla na 15-letou prohlídku a doktor řekl jako něco se mi trochu nezdá, tak pošleme na rentgen a jako skolióza, 30°no jako to je prostě takové jako...jako člověk by si měl jako vážit toho co má ale na druhou stranu prostě jsou věci kdy...jako já třeba neříkám, že některým lidem nezávidím, prostě fakt mám prostě jako takový ten pocit toho, že lidem závidím takové ty maličkosti, že je ty záda nebolí, že prostě usnou prostě do půl hodiny jako, já se prostě převaluju hodinu a buď nemůžu usnout nebo mě ty záda bolí a je to takové jako, fakt si začneš vnímat takové maličkosti, že prostě fakt někdo přijde a do 15 minut je tuhý a já jako tam ležím a je půl 12 a já jako, tak se asi půjdu napít, protože mám žízeň prostě, jako...také těžké no ale takže prostě já jako v životě, já mám celou rodinu, jako naši jsou spolu celý život, mám starší sestru, prostě ségra je našich, já jsem našich, naši se nikdy nerozvedli nic, prostě já mám celistvou rodinu, takže jako já jsem jako šťastné dítě, jako já prostě, mě fakt prostě nic nechyb, s tím že teďka 2 roky mám přítelkyni, sice je teda z Jeseníků, protože je to, já jsem takový jako smolař, že já když si někoho najdu, tak on jako nemůže být za rohem, z barákem ale jako budiž a tak jako

drží nám, tak jako budou to 3 rok a to si zase myslím, že...to taky jako, když se podívám na ty vztahy co tady jako...si říkám že vy prostě neumíte řešit žádné věci, jako, no tak prostě šel ven a neřekl ti, dobře, jako já chápu, mě by to taky naštvalo, já to taky mojí občas dělám jako neřeknu jí ale říkám jako, jako spousta si prostě představí, že je od vás 300 kiláků, stejně ho neuhlídáte, kdyby byl prostě i vedle vás, stejně ho prostě musíte nechat, mě prostě přijde že v dnešní době, je to v těch vztazích jako budu vědět, co děláš, budu vědět, s kým se bavíš, budu s tebou prostě imrvére prostě jako a hlavně sex. Říkám, paráda, hlavně že děcka prostě v 15, 16 mají plnou hlavu sexu, ale jako že by prostě si uvědomili nějaké priority toho vztahu, že prostě pro mě prostě od jakživa není sex prioritou, já jsem prostě, jako já nechci říct znechucená, tak to jakože nemyslím, ale pro mě je nepředstavitelné, že někdo, pro mě nepředstavitelné že bych s někým chodila 3 měsíce a pak se s ním vyspala, po 3 měsících, já si prostě myslím, že za 3 měsíce vůbec nevíš, co ten člověk je zač a jako jestli na tebe bude hrát 3 měsíce divadýlko, jenom aby tě jako jenom dostal do postele, když to hnusně řeknu a pak si budeš strašně stěžovat, jako že byl strašný a on ti jako...pro mě prostě, jako já neříkám, že sex má být po svatbě ale pro mě prostě má být základ to, že se prostě poznáte, že spolu něco prožijete a ten sex je taková třešnička na dortu spíš, jo že jako, což mě třeba jako taky hodně vadí, protože já jako s lidma co se bavím, co ještě třeba moji ještě neviděli, protože to je jako fakt blbé, i když jsem tady s ní, my jsme tady třeba na víkend a taky je to jednou za x měsíců a to prostě nejde, já sice mám, sice se občas cítím sama ale jako mám hodně lidí, hodně kamarádů ale tím jak se to všechno rozlezlo po těch školách a takové, tak je hrozně těžké se s někým setkat. Je prostě hrozné, když mám prostě někoho, komu o ní vykládám celý ten rok a on ju prostě nestihne za ten víkend a pak se prostě s někým potkám a jeho první otázka je už jste spolu spali. Jako za první, co je ti do toho a za druhé ne, jako odpovím ti, ale nespali, ale co je ti do toho. Jako ptám se tě prostě pokaždé co tě vidím jako jak jste si to se svojím užili, jako pro mě je to třeba strašně osobní věc, jako já nemám prostě problém, když mi někdo řekne jako teďka jsme se hádali a řekne mi to a potřebuju se ti vyříkat, nemám s tím problém ale mě se nikdo na sex ptát nebude a nikdo mi o sexu nebude vykládat taky, protože pro mě prostě, já nevím jestli to mám výchovou ale pro mě je to něco tak strašně osobního a intimního, že dobře, jako to že mi to vykládá kámoška, kterou znám celý život a znám i jejího, tak to prostě jako беру ale takové to že se s někým potkám po půl roce a začneme se bavit o vztazích a on mi začne vykládat jak prostě jako spolu spí, jako co mi to má dát za informaci, co mi to dá do života, kdybys mi řekla hele, byli jsme teď v Praze a úplně jsme se ztratili, tak je to něco zajímavé ale prostě že ti někdo začne vykládat něco

takového, jako co ti na to mám říct, jako jsem ráda, že jste si to užili ale jako co mi to dá. Nevím, mě třeba hrozně...nebo ne jako vadí, ale mám prostě pocit, že teďka jako jak má generace a generace by měla být po 10 letech a mě přijde, že teďka je generace mezi 10-15-ti, že to je jiná mentalita a jinak se ti lidi úplně baví. Že prostě, jako neříkám, já nejsem svatá ale to co si děcka dovolí ke svým rodičům, to bych si nedovolila k sestře starší, protože pro mě prostě, já nevím, takové to přijď v 10, no jasně, přijdu ve 12 a přijde v těch 12 a rodiče jako spí a nic neřeší. Jako, já neříkám, že bych dostala facku, naši už mě...jako už mě nebijou, jo ve smyslu, oni mě nikdy nemlátili ale jako prost, co s tím nadělají, jako je mi 18, už toto ale i kdyby, tak jako já prostě, já mám řečeno do 10 doma a kdybych se mělo zpozdit do půl 11, tak to naši budou vědět, tak zvednu telefon a řeknu prostě mami, protáhne se to, do půl 11 přijdu a kdybych měla přijít o třičtvrtě tak dobře ale jsi doma jako ale takové to, řeknu v 10 a přijdu o půl 1, prostě jako, prostě teď kde jsi, s kým jsi byla, pro jsi nepřišla, jestli ti něco není, teď taková to prostě jako mamka to nemusí vědět, stejně není doma, jako já nevím, neříkám, že když jsem přes víkend sama doma, tak si to neprotáhnu ale prostě dám jim vědět, když vím, že oni nejsou na chatě s kámošema, když to řeknu blbě jako nechlastají, jo to jsou také ty jako oslavy a takové, naši jako nechlastají nebo tak ale jako je to tak, nebo aspoň minimálně sestře, jí je prostě 20, tak aspoň aby ona věděla, nebo jí zavolám a řeknu jako za hodinku budu doma a v pohodě a pak jsou lidi co řeknou jako je půl 11 a já jsem našim řekl že budu v 8 hodin doma a pak se zeptáš jako co a on že v pohodě, naši stejně spali. Já vím, že by se naši vzbudili, já vím, že naši, oni by jako usnuli, protože oni chodí spát kolem 9-10 ale já mám fakt zkušenost s tím, že oni se vzbudí, když přijdu domů. Nebo jako vzbudí, je fakt, že jako já vždycky nakouknu do té ložnice, že jsem jako doma ale jsem fakt zvyklá, že naši se vzbudí. Takže pro mě jako, já třeba nepiju, já jako, nebo nepiju, jako já si dám víno, já jsem jako vinař ale pro mě třeba, já nevím jestli, jak ty jsi dlouho ve Zlíně jako takhle?

Tazatel: 5 let.

Účastník rozhovoru Ella: Tak si si asi všimla, jak funguje vrchní park po večerech, jako altánek a ty děcka a tak. Tak to je zrovna věc, kterou bych si v životě nedovolila Jako pro mě je priorita, kdybych si fakt měla říct, teďka se prostě opiju a budu dělat největší hnusy, co můžu, tak spím u někoho jiného, nejdu domů. A to není ze strachu, jako že bych se bála, že mě naši propleskají mezi dveřma ale jako ta ústa, prostě přijít a teď se jako do těch dveří a teď jako jo mami, my jsme prostě seděli v parku a chlastali vodku, jako co si o mě pomyslí. Jako kdyby řekla prostě byli jsme v hospodě na pivu, toto, v pohodě ale jako říct jim, seděli

jsme v parku, chlástali jsme tam ve čtyřech vodku a teď jdu domů, tak jako já bych se propadla do země jako. Já mám takové zažité priority a přijde mi, že jako čím dál víc to vymizívá, jako já jsem kdysi šla po parku, bylo myslím, tenkrát jsem spala u kamarádky a ona si musela jít něco zařídit, takže bylo asi půl 11 a to jsme byli v parku, a to bylo nějak přes léto a tam prostě mrtě lidí a teď jenom tam sedíš, sedíš, toto a teď vidíš, jak jedou ti policajti a já aha, tak jako hodně štěstí doma jako. Ale jako já nevím, jestli to ti rodiče neřeší jako, jestli jim dovezou opilé děcko a oni řeknou jako díky, aspoň je v pořádku doma a neřeší to, jako prostě, a taky nedávno taky prostě jsem seděla s kámoškou v parku, a to mohlo být tak půl 8 a normálně prostě policajti a z obou těch stran a normálně kolem toho altánu a já říkám jako co vám to dá, že vás dovezou prostě policajti ve 14ti v 15-ti jako, prostě jo jako, úžasný jako no, hlavně že budete mít zápis že, a všichni že to se v 18 smaže, hahaha hihhi ale jako říkám že, no tak ale jako do těch 18 můžeš skončit v tom dětském domově a to se ti asi taky nebude líbit ty 4 roky i když ty dětské domovy jsou dobře udělané, že to má podporovat takovou tu rodinou tu ale jako asi bych fakt nechtěla jít do past'áku jen proto, že bych měla sedět v parku a vypít půlku vodky, jako co mi to dá.

Tazatel: To je vyloženě taková pubert'ácká blbost.

Účastník rozhovoru Ella: Jo jako jo, já jako nemám problém s tím, že někomu je 17 nebo 18 a jde se napít do hospody, jako budiž, já taky když mám sešlost s děckama, taky si jdeme sednou do vinárny ale jako sednou si toho parku, ještě jako takový profláklý spot, já říkám, kdyby jeli na Kocandu a tam šli chlástat, já vím že tam se chodívalo, já vím jakože starší lidi se kterými se bavím, co jsou jako nad 20, vždycky říkali, že chodili na (název části města) a tam sem tam taky dojedou policajti ale je to míň profláklé místo, než uprostřed parku v betonovém altánku, tak co si jako myslíte, že se stane, když je půl 10 a máte tam 3 flašky vodky. Jo to je prostě a pro mě je fakt nepředstavitelné, že by mě naši dovezli, nebo jako našim dovezli a řekli, jako my jsme ju teďka prostě chytli má 1,5 promile, tak si ju vemte. Jako, to je prostě to samé jako s tou úctou taky, v dnešní době to je jako, dejte mi peníze a na nic se mě neptejte. Jako, já nevím, je to také těžké. Ale jako, přijde mi to hrozně nebo, jako jsem z toho docela nešťastná že to přijde mě a je mi 18, ty lidi jsou prostě o 3 roky mladší, to je nic, to jsou děcka na konci základy nebo v prváku a já jsem ve třet'áku a mám takový náhled na ty lidi, jako před několika, před 40 a 50 lety to bylo jako mě je 40 a vám je 15 a dneska jako mě je 18 jim je 15 a ty tři roky jako to je, jako dekáda mezi náma prostě. A nejenom výchovou je to i takovým tím prosazováním názorů a takhle, jakože si děcko dupne a dostane iphone jako kde jste? Abych jako přišla a naši mi nekoupili to a to, jako až

si na to vyděláš, tak si to kup, teď buď ráda, že něco máš, že máš střechu nad hlavou, buď ráda, že se o tebe starají, a to jestli máš takový nebo makový mobil, to už jsou benefity, to už jsou věci, kdy dobře, tak na to teda ty peníze máme, tak ti to teda koupíme ale jako stěžovat si na rodiče, protože prostě něco...jako, já nevím.

Tazatel: Je někdo, koho bys tady v Těčku chtěl poučit, jaký máš názor ty v tomhle?

Účastník rozhovoru Ella: Čoveče, tady jsem si to u nikoho nevšimla nebo tady mi to nepřijde. Já se takovým lidem ne vyhýbám ale moc jako nepotkávám, protože já se fakt bavím s lidma, kteří takový jakoby nejsou, že já jako povětšinu lidí se kterými já se bavím jsou jako starší třeba o 2, 3 roky, takže já jsem, já jsem jakoby ne nepochytila ale prostě já jsem nebyla jakoby vychovaná společností, která takováhle je, že já jsem odjakživa, nebo co vim, tak jsem se jakoby uchýlovala k starším ne-li jako dospělým, protože mi přišlo že ti lidi jako ví něco o světě a mají mi co říct, už mají svůj názor a umí si ho prosadit, a takové, takže já ani teďka v podstatě jenom jako spolužáky a jako holky, co třeba znám jakože od malička a jinak je moc s lidma v mojem věku jako nebavím, buď jsou fakt jako mladší a nebo straší ale takových těch 16,17, 18 to mám fakt málo lidí, protože fakt jako říkám to je...nevím no, jako je to výchovou, samozřejmě je to výchovou ale spíš nevýchovou, protože zas to je takové, to že prostě se ti rodiče vůbec nestarají, co ty děcka dělají, jako já taky nejsem dobrá ve škole, protože na to prostě kašlu, nechce se mi učit prostě jasně, jako já mám kámoše lomeno známého, který jako b měl už dodělaný aspoň gastro obor a on s tím prostě šlehne a mamka mu na to neřekne ani ň, jako nevím, prostě já neříkám, že b mě naši prostě peskovali za to, že bych ukončila studium, ale kdybych jim řekla jako sorry, fakt mě to nebaví, fakt se v tom nevidím, chci zkusit něco jiného, podpořili by mě. Ale kdybych měla být teďka ve čtvrtáku, měla mít za pár měsíců maturitu a sekla s tím a vůbec neřekla proč, tak mi asi jako neřeknou, nic moc jako dobrého, jako paráda jako, tos to dotáhla vysoko, jako fakt super.

Tazatel: Co se týče volného času, přijde ti, že je to lepší, když chodíš tady, že je to smysluplnější?

Účastník rozhovoru Ella: Jako já nebývám doma nebo jakože já nejsem ten typ, který by jako přišel domů, sedls i k počítači a to, teďka když je zima, je to takové blbé ale třeba přes jaro a přes léto hodím tašku domů a jdu ven a jsem do večera venku. Takže já takovou tu jako realizaci aktivit mám v sobě vsugerované, já se prostě, teďka jsme třeba byli v Jeseníku jsme lyžovali a já prostě úplně miluju sporty a pro mě prostě jako já se vždycky těším jaro, léto protože prostě kolo, brusle, fakt nemám takovou tu potřebu být doma a teď se jako zavřít

a dívat se na filmy a tak ale zas jako já nerada dělám věci sama, já jako nerada vezmu brusle a jdu si někam projet nebo kolo a to, jako zvládnou to, když by fakt nemělo nic, dám si sluchátka, půjdu se projet po stezce a jako zvládnou ale...jako, nevím. Jako já to tady využívám spíš takovým tým, když jako dojedu ze školy a nechce se mi domů, tak dojedu sem a pak jdu třeba ven ale jako hlavně, když je zima, protože kdo by chtěl být venku ale, jako, nevím. Já zas jako nemám problém že bych došla a zavřela se a byla schovaná, ale jak říkám, já jako si nevytáhnou sama kolo a nepůjdu se projet, za prvé nevím kam a za druhé jako jet sama, neříkám jako nedejbože se něco stane ale i tak, jet sama, to je takové prostě, tak pojedou dál nebo to otočím nebo pojedou tak, nebo...

Tazatel: Říkala si, že máš přítelkyni, tak řešila si to s holkama?

Účastník rozhovoru Ella: Tak holky to ví, vím že holky to ví, já nemám problém se s někým o tom bavit, já mám prostě doma oporu, já mám v přátelích oporu, takže pro mě to prostě není žádné tabu téma a nevím, tak jako jsme spolu 2 roky, skoro 3, s tím, že se tak často nevidáme, tak jsem docela jako ráda a docela jako překvapená, že nám to tak jde, protože jako říkám, když se teďka podívám, to jsou jako 4 měsíce a my si nemáme co říct a já jako nevím, jestli mi si máme co říct, protože spolu nejsme dennodenně ale je to možné, je to možné že to je tím že jako já mám jiný život, ona má jiný život, tak to může být tím. Ale na druhou stranu, my zase třeba, ne že se neznáme, jako my se známe dost dobře ale takové to, jako zkusit spolu něco, jako koníčky nějaké si najít, nebo zkusit se jít někam projít, jít do města, jít na kafe, někam si sednout, tak to my spolu ještě jakože neumíme, protože to prostě nejde ale jako, nevím, tak ona je moje druhá holka, už jsem jako holku měla, s tou jsem byla půl roku a ta byla z (název města) a to byl takový vztah jako, já nevím, já jsem taková že jako já se na ty lidi ne že upnu ve špatném smyslu, ale mě to hrozně ublíží, když se ti lidi se mnou rozjedou, jako neměla jsem moc vztahů ale mě ubližuje už i to, že se se mnou někdo přestane bavit že fakt jako odjede a prostě máme od sebe daleko a tak, ale jako říkám no, prostě to je, jsem měla jednu holku, teď s ňou jsem byla půl roku, tak jsme se nějak nepohodly, tak jsme se rozešly, tak jsem pak potkala tadytu (křestní jméno) z (název města) a my jsme se prostě jeden celý rok neviděly, my jsem se prostě viděly na (název akce), 3 dny v (název města) a pak jsme se celý rok neviděly a stejně nám to drží a budou to 3 roky a já jsem si říkala prostě ty jo jako jestli si ju, doufám, a jestli si ju vezmu, tak jako na to jak nepiju, tak já to půjdu zapít jakože prostě vytrhám vinohrad, protože prostě to bude takový úspěch celoživotní pro mě, protože to jsou pro mě prostě...no my jsme spolu prostě půl roku a nemáme si co říct...jako jo, já chápu, když ti lidi jsou spolu dennodenně, vidí se ve

škole, vidí se tam, bydlí kousek od sebe, jako já to chápu ale tak si najdete nějaký koníček, tak spolu chodíte do divadla, do kina spolu chodíte, jako moje sestra má přítele, se kterým chodila na gymplu 8 let, chodili spolu 8 let na gympl, na (název školy), chodili spolu asi 4 roky pak rok ne a pak asi další 2,5 a teď jsou prostě spolu, ségra studovala v (název města), on studoval v (název města), prostě kousek od sebe a stejně jim to klapne. Jako pro mě není problém, když někdo řekne: dali jsme si pauzu ale jako, já to jako беру ale prostě...co je to pauza? To jako znamená, že teď jako se nebudeme držet za ruky, cícmat, nebudeme jako, budeme dělat, že spolu nejsme, máme pauzu jako, já teď můžu všechno...nejvíc prostě miluju, když jako já mám pauzu a teď jsem se jako vyspala s druhým a já...no tak to se máš jako čím chlubit nebo nevím, zase jsme u toho. Jako nevím, co ti mám na to říct, jako tím že já jsem s nikým nespala ale to je vedlejší ale prostě i tak, já nemám prostě potřebu od všech poslouchat, co oni si jako dělají za dveřma v ložnici. Jako napiš si o tom knížku, vydej si ju a přečte si to celý svět. Napiš nové (název knihy), přečte si to celý svět a všichni budou vědět ale jako na mě s tím nechod', protože já se s tou o tom hodinu bavít nebudu. Stejně jako mi prostě přijde, že v dnešní době je takové jako, prostě pro mě sex není tabu, ale není to pro mě věc, jako bych si s někým sedla do parku a teď jako hej tak jako včera jsme s mojou...jako, trochu toho soukromí jako by se docela hodilo jako. Mě fakt přijde, že ta mladší generace už ten sex bere takový jako „pff“, jako já neříkám že žiju v celibátu, že sex má být mezi dvěma tajně a všechno ale jako aby mi to někdo vykládal, aby se mě na to někdo ptal, aby mi někdo říkal, že už jako sem to měla dávno udělat...jako co ti je do toho, to že vy jste na to spolu hupli po týdnu, to je vaše věc, jako jo...a on se se mnou jako rozešel a my jsme spolu už jako dvakrát spali a já aha...tak manželství asi jako neklapne, jo...protože asi ne jako, no on mě nudil, říkám aha a co chceš, cirkus k tomu? Já nevím, já fakt nevím, co ti lidi mají jako za...u určitých lidí fakt nechápu nebo nevím co za člověka k sobě chtějí, jestli chtějí lověka, který jim bude rozumět, bude mít něco společného, jako podle mě je to, že ten člověk je jiný je na tom to hlavní, jako to, to hlavní prostě, samozřejmě jako mít nějaké koníčky nebo nějaké zájmy nebo nějaké myšlenky stejné to samozřejmě musí být ale takové to já potřebuju někoho ke mně, který je takový nebo makový to jako hledej, hledej šmudlo...to jako když si zaškatulkuješ takového člověka nějak, tak ho nenajdeš. Protože může ti prostě zapadat z 99% a bude tam to 1%, kdy si vždycky řekneš: já bych tě zabila, jako ale je to jedno jediné %, jedna věc prostě.

Tazatel: A když se vrátím k tomu Těčku, je něco co se změnilo díky tomu, že tady chodíš?

Účastník rozhovoru Ella: Tak asi, nevím, tak asi jsem se docela rozvykládala jakože s lidma, nebo aspoň takhle s pracovníci, že jsem jako fakt, tak nějak jakože otevřela, protože jako já ti můžu říct, že kdybys mě měla poslouchat před já nevím,,3 rokama, tak já ti řeknu 5, 6 vět a budu prostě mlčet, protože takové to stydlivo nevím co říct, nevím jak to říct, nevím co po mě chce slyšet, jako, a je to takové jako myslím si, že mi to jako pomohlo v takové té seberealizaci, ten zpěv a takové to že kdybych neměla kam jít, tak že můžu sem, tak že jako asi tak...

Tazatel: A co se týká školy?

Co se týká školy, to tady tak jako moc ne to, protože já jak studuju (název oboru) tak jako to jsou věci, které tak jakože normální laik jako nezná, protože s tím mi fakt nikdo nepomůže a pak možná jako češtinu a pak maturitu, to jako ano ale takové ty jako oborové, s tím ti jako nikdo nepomůže, protože to jsou věci, které se učíš od toho prváku a jsou to věci, které jako člověk, který v tom oborou nestuduje a nedělá v tom, tak ti v tom jako nepomůže. To by si museli oni nastudovat a mě to naučit což je prostě zbytečné.

Tazatel: Dneska si říkala, že si potřebuješ udělat něco do školy, tak je to proto, že tady máš klid?

Účastník rozhovoru Ella: No, nebo klid, já mám jako i doma klid, já kdybych si jako sedla doma a začala to dělat tak jako jo ale pro mě je to jako takové rozptylující, tak si jako zapnu ten počítač a začnu dělat to a to, i když teďka k tomu ten počítač potřebuju, takže stejně si k němu půjdu sednout ale je to takové...navíc by si jako dala věci domů a řekla bych si tak já půjdu ven a udělám to večer, takhle já jako vím, že jestli půjdu ven, tak sebou stejně musím tahat všechny věci, takže buď půjdu domů nebo půjdu ven a pak to budu tahat domů, tak to je pak už takové na mě, jestli si to fakt jako vymyslím tak nebo tak. Ale jako říkám, já jsem spíš teďka zabrouzdala s tím, že mě vlastně zastavil autobus na (název ulice) takže já jsem nechtěla jako čekat na bus a jet tam a zpátky a jít sem, takže jsem přešla, šla jsem sem a odsud už pojedu jako domů.

Tazatel: A co se týká, šla ses poradit s nějakým těžkým rozhodnutím sem za holkama?

Účastník rozhovoru Ella: Jako asi ne, já asi ne, já jsem asi jako nikdy neměla nějakou úplně, nevím, nevybavuju si, že bych jako přišla a měla jako takové to váhání, jestli tohle nebo tomto, protože já když už se nad něčím rozhoduju, tak buď ono nebo ono, protože to jedno budu muset stejně vypustit a navíc jako já říkám, všechno už takové to úplně to těžké už je fakt za mnou, teďka prostě fakt dodělám školu a budu si moct říct, že otevírám dveře do

nového života, teďka jako něco měnit mi přijde jako...jak prostě dodělám třet'ák, čtvrt'ák, zvládnou maturitu a prostě, po nás ať přijde potopa jo a od teď začínám nové. Já nevím, já jsem si říkala, že takovou tu realizaci začnu, že jestli mě to s mojou vydrží, což jako doufám, tak to fakt začnu až prostě až budeme vědět, hej tak dostudovaly jsme obě, máme byt, máme kde bydlet, našli jsme si práci a teď jako otevíráme novou knížku a píšem. Jo, že pro mě teďka udělat nějakou zásadní změnu, já bych se jí stejně nedržela. Já vím, že bych si to stejně řekla, nějakou dobu bych se toho držela ale stejně bych si řekla prostě že se musím vrátit do starých kolejí protože mi to prostě nevyhovuje...říkám si prostě tu minulost, co se s tebou stáhne, dodělat tu školu, udělat si tu maturitu a říct si hej a prostě od teď si budu říkat, kde budu bydlet, totototo, kde si vydělám, tototo, co budu dělat atd. Určitě si v létě budu chtít sehnat brigádu, to jako jo, poprvé...no vlastně ne, poprvé jsem měla brigádu u mamky v práci....tady se nedá sehnat brigáda pod 18, to je blbě....

Tazatel: Jako tady přímo ve Zlíně?

Účastník rozhovoru Ella: Jako on je tím docela, né jako vyhlášený jako takhle, ale ono je docela jako známo, že tady jako fakt když nebudeš mít známé, tak tě prostě nikam nevezmou a buď je to 18 a nebo je to praxe, ale jsou věci kdy si jako řekneš kde mám tu praxi vzít, když mě jako nevezmete jo...s tím že jako pro ten náš obor nějaká brigáda jako, třeba dělat v nakladatelství bychom jako mohli ale jako tím že prostě, já nevím, jako já ti pak klidně ukážu co se učíme ale to jsou prostě věci, které si řekneš, to využiješ v knihovně ale kde dál jako a přitom máme být informační pracovníci, my máme být v muzeích, v archivech, na zámcích a m se prostě pořád motáme kolem knihoven, knížek...tak si říkám jako, čím dál víc mi to znechucuje, jo, tady tímto, protože to je prostě pořád a toto, a toto a pořád, a teďka jsou takové zákony a toto a tohle se do toho děláš a to tam sedíš a tak si říkáš, třeba jak funguje, když budu chtít mít muzeum a budu chtít mít exponáty, jako mám někomu zavolat? Nebo mám podat něco jako na ministerstvo kultury nebo co? My prostě nevíme, my víme, jak funguje knihovna po otevření knížky a zapsání do katalogu ale, že bychom věděli prostě třeba to muzeum nebo v tom archiv nebo kde to získávají ty zdroje, prostě vůbec. Což si jako říkám hej jako já chápu, že jsme jakože knihovníci ale, když jsem informační služby, tak bychom tohle docela mohli vědět.

Tazatel: Možná bude dobrá ta praxe, že tam toho zjistíš víc, nebo ta brigáda.

Účastník rozhovoru Ella: No, dva týdny praxe za rok ti jako moc nedá. Jako...ještě s tím, když přijdeš a oni ti jak na pech řeknou, jakože teďka tady fakt není co dělat. TO pak říkám

jako, kdybychom měli třeba praxi měsíc škola a měsíc praxe, tak se pak nějak realizujeme, to si pak můžeme říct na tom jednom místě, že tam třeba budeme chodit ale takhle jako my se dozvíme maximálně měsíc dopředu, se dozvíme, že máme mít praxi a teď si to jako zaříd'. Jako pobíhej tady od Krajské přes takovou a makovou a sežeň si praxi, jo. To je...je to takové těžko, no, potom prostě že jo, potom jako máme psát prostě zprávu z praxe, kterou prostě jsme viděli 3x za ty 3 roky, protože samozřejmě prostě píšeš zprávu až po té praxi, teďka prostě jsme dostali zadání, já jsem se na to podívala, říkám jako...80% víc než toho bylo ve druháku jo a to jsou prostě věci, kdy ty jako teoreticky víš, na co se tě ten člověk ptá nebo co máš psát ale jako napiš 1500 znaků do úvodu a do závěru, když píšeš třetí zprávu za život, jako já jsem říkala jako akademické ty jako seminárky a také, tak to je jasné, že oni dokážou napsat 20000 znaků do úvodu ale to taky píšeš nějakou dobu a víš, co tam máš napsat a víš, jak to má být a né takhle jako když ti to dají jednou za roka a napiš to. S tím že prostě nám třeba ani neukážou, co v té praxi, že by nám třeba...mě třeba hodně mrzí, co bych třeba hodně ocenila bylo, že by nám dali třeba staré zprávy třeba někoho, jakože prostě tohle psali děcka před pěti lety, ať se můžeš inspirovat, jak oni to psali ale ne, oni ti dají prostě šablonu, zadání a piš. Za dva týdny mi to odevzdej, vytiskni, dej na cédéčko a piš.

Tazatel: Je podle tebe něco, co by se tady dalo zlepšit nebo změnit?

Účastník rozhovoru Ella: Mhh, tak já nevím, jakože mě se, mě to tady vyhovuje. Říkám jako já jsem nadšená z té zkušebny a pro mě jako, i to že je tady tolik deskových her se mi třeba líbí a ... asi bych tady třeba zavedla nějaké třeba výtvarné, jako odpoledne, Že by se třeba řeklo že jako v úterý, nebo jednou za pár týdnů, prostě v úterý, hej děcka od 3 otevíráme a plakáty a pojďme třeba něco tvořit, protože na toto já jsem byla vždycky, já jsem jako děcka třeba milovala keramiku, já jsem chodila jako děcko do kramiky a taky taková ta se-berealizace jo, jakože nějaká ta výtvarná, nějaká ta kreativnost taková, jako tady by to šlo, já vím, že to tady jde a ono jako jen přijít a říct holky nevytáhnem si papíry...jako šlo by to ale taky by se mi líbilo jako nějaké, né organizované ale jako prostě takové to tak od 2 do 3 máme teď otevřeno, tak si roztáhneme papír a budeme si malovat.

Tazatel: A prostory? Ty malé okna, málo světla?

Účastník rozhovoru Ella: Mě to jako vyhovuje, mě to přijde jako...mě se to právě líbí, mě to přijde útulné, jakože to není úplně nějaký underground, že bych si přišla jako to...ale jako mě se to tady líbí, asi bych tady nějak moc jako nic neměnila, jako ono to je docela velké, to zas jako když si sedneš do té hlavní místnosti, tak je to celé otevřené...kdyby tam měla být

stěna a dveře, tak jo ale jak je to prostě otevřené, tak já si myslím že jako...tak asi není úplně co jako řešit.

Tazatel: Máš nějaký názor na holky?

Účastník rozhovoru Ella: Tak jak říkám, já mám holky ráda, mě se jako, mě se fakt jako líbí, co pro nás děláte, včetně tebe jako. Jako nevím, já jsem fakt spokojená, mě se tu líbí, mě se tu líbí taká ta realizace volného času, toho že jsou prostě ochotné tady takhle v těch věcech a jako říkám no, jako já si asi fakt nemám co, že bych tomu vytkla.

Tazatel: Já vím, že kouříš a tady jsou nějaké preventivní programy, tak dává ti to něco?

Účastník rozhovoru Ella: Já si myslím že určitě, jako...takhle, jako já si nemyslím, že jsem zatím dost silná na to, abych se odnaučila kouřit, věřím tomu, že mě k tomu moje přítelkyně dokope, jako že mi minimálně omezí jako, jako já nekouřím moc, to není že bych dala jako dvě krabičky denně a takové, ale jako já třeba vím, že třeba mojí, né že to vadí ale ona je ten jako tak teďka nekuř, kouřila si před chvilku, takže jako, ale jako nevím no, říkám, já to mám takové jako zažité, ani to nemám třeba ze stresu, už je to takové jako už prostě zlovyk ale říkám jako, prostě pořád je to podle mě lepší než kdybych se měla jít prostě nachlastat, že prostě já třeba jako drogy vůbec, já prostě jediné do čeho jsem v životě šla je tráva ale jako co si budeme vykládat, prostě ve srovnání s ostatními drogama je ta tráva taková omluvitelná, že si řekneš tak jako tráva, tak jako kdo nezkusil trávu žejo. Nebo jako neříkám, že každý ale je to takové jako kdybych řekla, že jsem zkusila pervitin, asi to vyzní trochu hůř než to. To je třeba takové zvláštní, že já se třeba o tohle jako zajímám a jako já jsem si vždycky říkala, že kdybych to měla zkusit, já bych musela být ve dvou tělech, já bych musela prostě přejít do někoho jiného psychicky, ten by to udělala a já bych se pak vrátila. Pro mě je jako nepředstavitelné, takové to, jako když to blbě řeknu, já chápu že to může být příjemné, jako musí to něco dělat, aby to ti lidi dělali, to zas si myslím že v tom musí být něco, co se těm lidem líbí protože kdyby to dělalo něco špatně, tak to ti lidi nedělají ale fakt jsem si vždycky říkala, že prostě kdybych fakt měla tu možnost, tak se rozpúlím a na tu chvíli jako vlezu do nich, teď to jako cítím a jakmile budu chtít, tak prostě vypadnu a nic a čistá a úplně bez ničeho. Ale jako jo, taková ta virtuální realita prostě, to by mě strašně zajímalo nebo by se mi...já vím, že to je asi jako né nereálné ale jako co je docela těžké ale strašně by se mi líbilo se s takovým člověkem bavit. Jako asi by nemusel být úplně abstinent, ale asi by mi nevadilo se bavit v člověkem, který v tom ještě pořád žije, protože přece jenom už ti abstinenti na to taky nahlíží jinak, ale někdo kdo ti prostě řekne jako ano, prostě nevyjdu

z baráku aniž bych si hodil do krku něco, ale zase já si myslím že těm lidem...né že něco dává, to jako samozřejmě že jim to nic nedává, ale já si myslím, že nějaký důvod k tomu prostě mají. Protože pokud vážně není někdo blbý a neřekne vy si jdete prostě dělat toto toto, tak to jdu zkusim, tak si prostě myslím že fakt v tom musí být něco...jako to vyhecování, to je jedna věc, jakože budu v partě 20 lidí, kteří něco vytáhnout a začnou to do sebe dávat tak to je jedna věc, druhá věc je, když ho do toho někdo zatáhne, když jsou lidi, které do toho zatáhne partner, nebo někdo z rodiny, sourozenec nebo kamarádi jako takhle, a prostě mě by fakt strašně zajímalo, co ti lidi v tu chvíli třeba cítí. Protože ono ze začátku ti třeba dává nějaký ten psychický stav, ale po určité době tě to akorát uklidní, jo že po určité době ti to nic nedá, akorát tě to uklidní do té míry, abys byla úplně normální člověk jako všichni ostatní, což je prostě vážně jako znak té závislosti, že jako taková ta závislost na cigaretách, jakože nemám co kouřit tak se asi zblázním, to je asi jako trochu něco jiného, než taková ta úplně křečovitá závislost, prostě úplně jako nemám to, potřebuju to, že...